

ئيمان و ئازادى

مىتدى اقرا ئىتقى نەبەز ھەورامى

www.kerepajournal.com

ئیمان و ئازادی

ئىسلام و شوناسە ئايىنى و نەتە وەبىيەكان

نورسىنى:

مەبەزەمورلى

چاپى يەكەم

سلىمانى.....۲۰۱۲

❖ ناری کتیب: شیمن و نازادی.

❖ نوسر: نمبه‌ز هه‌ورامی.

❖ پیتچن: نووسەر.

❖ به‌رگ: هیوا تاوگوزی.

❖ دیزلینی ناوه‌وه: هه‌لکه‌وت هه‌ورامی.

❖ سالی چاپ: ۲۰۱۲.

❖ چاپ: چاپخانه‌ی پهیوه‌ند

❖ نۆده‌ی چاپ: یه‌که‌م.

❖ له‌بلاوکه‌پاره‌کانی سه‌نته‌ی گه‌له‌پیتانی هه‌لاکی لاوان.

له‌په‌رله‌مه‌ریه‌تی گشتی کتیبخانه‌ گشتیه‌کان ژماره‌ی سه‌پاره‌ی

(۱۸۳۸ هـ) سالی ۲۰۱۲ پیتاره‌ه.

سالی چاپ بۆ نووسەر په‌رتۆلوو

"شمشیر ده‌توانی دل پارچه‌پارچه هکات
به‌لام ناتوانی نیمان تی‌دا بچینن یان لی‌هم‌ریتن"

ناوه پۆک

- نیمسلام..گوتاریکی ئایینیانی ئینسانیانە..... ۸
- پرزەسی دروستبوونی ئیمان..سەپاندن یان ھیدایەت و پەیمان
بەستن..... ۲۰
- ئیمان و جەنگ..نیمسلام و دەزگای سەریازی..... ۳۶
- ئایینەکانی پێش نیمسلام..جەنگ یان بانگەواز..... ۴۸
- ئایەتەکانی جەنگ..سەپاندن یان بەرەنگاری
سەمکاری..... ۵۴
- فەتح...جەنگ یان ئاشنیفۆلزی و مژدەیی ئازادی؟... ۶۵
- نیمسلام و یاساسازی جەنگ..... ۷۰
- غەزا بۆ غەنیمەت..... ۷۸
- نیمسلام و ئایینەکانی دی ((ھەر نیمسلام ئایینە لای
خودا))..... ۸۲
- پاشک.....
- وتنەیی مەسیح (س) لە قورئانی پیرۆزدا..... ۱۰۰

تبیینی:

ئەم بابەتە سەرەتا وەك وتاریك بۆ نۆسیەى (ئەتەو ناسیی و ئەتەو سازیی) ژمارە (۲۲)ى سالى (۲۰۰۹) ى گۆفارى. (هەژان) نووسرا و لەو ژمارەيەدا بۆلۆكرایەو، پاش پێداچوونەو و ئۆ لاپردن و دەستکاریى نوێ و خستفەسەرى بابەتى (وێنەى مەسیح لە قورئانى پیرۆزدا) - وەك پاشكۆ - كە پێوەندیى بە ناوەپۆكى گشتیی نوسینەكەو هەيە - ئەم كۆتییەى لێبەرھام هات.

نایینی... تا ئیره سنووری ئەم بابەتە، ئیدی نایەوی بچیتە
نیو باسی نازادیەکانی بیکە تاک لە زیانی روژانەیدا، وەك:
نازادی بەخاوەنپوون و کارکردن و خوێندن و هاوسەرفیتی و
بەرگری لەخۆکردن و هەلبژاردن و... هتد.^{٢٣}

بپسلاام.. گوتاریکی نایینانیاهی نپسانانه:

نه گهر بچینه نپو گوتاری هه موو په یامه ناسمانیه کانه وه،
ته نانت په یامی نایینه شیوینراوه کان و نایینه زه مینیه کانیش؛
ده بینن گوتاره که یان نایینی بووه و تا نیتستاش هه ر له و
سروشته نایینه ی خوی نه که وتووه، سروشتیک که گوتاری
نایدولژیا و فله سغه و تپتوره کان نه یانبووه و نیانه، نه گهر له
هه زه مه نیکیشدا نایین به نایدولژیا یان له پیناو
ته قدیسکردنی ده سه لاتیکیا به ده مامک کرلیت، خودی نایین
خودا په رستی و مرقموسستی و سروشته نایینه تی و گشتیه کی
خوی پاراستووه و خه لکیکی دی له ملاوه نایینانه مامه له یان
له گه لدا کردووه.

نه گهر له سروشتی هاتن و بزوتن و بالویونه وه و مانه وه ی
نیسلاعیش وردبینه وه " ده بینن وه نایینکی ناسمانی
که ووه و گه روونی ده رکوت و سه رکوت سه ره تا له نیمچه
لوورگی عه رب، نوایی له رویره رنکی فرموانی جیهاندا، له دل
و ده روونی خه لکیکی نیکه دا جی خوی ده کاته وه که نه له زمان
نه له که لتور و نه له جوگرالیادا له عه رب ناچن، خه لکیکی
هه مه دمنگ و هه مه رنگ روحیانه مامه له ی له گه لدا ده کن، نه و
روحه ی که - بهر له زهوی - پتوره ندی به ناسمانه وه هه یه!

پیمان و لازمی

له ئیستاهدا نیشتیمانی گه وری ئیسلام و ئیمانداریی،
ته ونده ی که نیشتیمانیکی مه عنهویه نیشتیمانیکی فیزیکی
نیه، نیشتیمانیکی که له خۆگرینی نه ته وه ره گه ز و زمانه کاندای
له مه موو نیشتیمانه کانی دیکه جیاوازه.

کهنلری قهرمان:

گوتاری قورمان، هیله کانی ژبانی ئایینداریی بق مرقایه تی
بیاریکریوه، نه ک نه ته وه یه ک یان گه ل و کومه ئیک ((یا ایها
الناس اعبدوا ربکم الذی خلقکم والذین من قبلکم لعلکم
تتقون/البقرة/ ۲۱)) نه و خه لکه ی که خودا له ئاسمانه وه بانگی
ده کات، له سه ر زه وه یه ک و له فه زابه کدا ده ئی که مافی
مه مورانی ئاویتته بووه ((الم یروا ان الله سخر لکم ما فی
السموات و ما فی الارض واسبح علیکم نعمه ظاهره و باطنه/
لقمان/ ۲۰)).

گوتاری قورمان به بی مه لاوێردن له نێوان مرقدا به ده نگنیت،
ته نانه ت به باسی مرقیشمه وه ناوه ستی، دیارده ی سروشتی و
جیهانی گیانداره کانی دیکه ش دینیتته نیو باسوخواسه وه و
له سه ر شاتوی ژبان و له به ندایه تیدا رۆلایان ده داتتی ((والله یسجد
من فی السموات و الارض طوعا و کرها و ظلالمهم بالقدور
والاصال/الرعد/ ۱۴)).

گوتاری قورئان دهیه ویت پایه ی خودایه تی (هه موو جئوره کانی به خودا کرن و به خودلبوون) له مرۆڤ وه رگرێتیه ره و هه مووان بکاته بهنده ی خودلیه که شایسته ی ئولوهیه ته و مافی ربوبیه تی به سه ره بنده کانه ره هه یه... هه ره له توانست و ده سه لات ی گهردوونیا نه ی بهویشدا هه یه رنجه و نیک بو بهندلیه تیکردنی مرۆڤ دا بنی که بیخاته سه ره رێگه ی به ره و که ماله چوون، نه که رێگه ی نه و بهندلیه تیه ی که مرۆڤه کان هیندیکیان بپه نه خودای هیندیکیان و نه وانی دیکه ش کۆپله ی نه وان، که نه م کۆیلا به تیه هه رگیز شایسته ی مرۆڤ و نه و کهرامه ته ئاسمانیه نه که خالیق پێیبه خشیوه .

له گوتاری قورئاندا به رزی و نزمی له پایه دا، پێره ندی به په ریزو به ره مه ره هه یه نه که ره گه زو نه ته وه ((لیلوکم لیکم احسن عملا / تبارک / ۲)) .. قورئان که ستایشی پێغه مبه ری ئیسلامیش (دخ) ده کات، له به ره ره بی بوونی یان قوره میشی بوونی نایکات، به لکو له به ره رزی و نمونه یی بوونی تاکاریه تی ((وانکه لعلی خلق عظیم / القلم / ۴)) .. نه و خودایه ی له قورئاندا شتایشی پێغه مبه ر یاره به ره گه زعه ره به کانی ده کات، سه ره کۆنه ی بیا ره ره به ره گه زعه ره به نیه که کانی شه نه ده کات، یاره له سه ره به مای چاکه کاری و خراپه کاری .

پاشان خودا خه لاهت و وه کاله تی خوی له سه رزه ویدا بق که س
و نه ته وه یه کی بیاریکراو قورخ نه کردوه، به لکو مرۆفی
به گشتیی به خه لیفه ی خوی ناو بردوه ((هو الذی جعلکم خلانف
فی الارض / فاطر / ۲۹)) مانه وه میرات و ده سه لاتی سه رزه ویش
بق چاکه کارانه، بق نه وانیه که ده زانن نه رکی مرۆف له زیاندا
ناوه دانکاریه - به مانا قوول و فره وانیه که ((الذین ان مکناهم
فی الارض لقاموا الصلاة و اتوا الزکاة و امروا بالمعروف و نهوا
عن المنکر .. الحج / ۴۱))، ((وعد الله الذین امنوا منکم ر عملوا
الصالحات لیستخلفنهم فی الارض... / النور / ۲۴)).

جا نه گه مرۆفه کان له و ئاسته ی به رپر سیاره تی و
ریزه خوگر تندا بوون به نه رکی ده زانن مانای (تعارفوا) - وه ک
هه وینی زیان - له نیو خو یاندا به رجه سه ته بکه ن.

بق زیانی پاش زیندوو بوونه وه ش، به هه شتی بوون و گه یشتن
به مه قامی به رز پتوه ندی به ساغیی دل و جولنی و دروستیی
کرده وه وه هیه نه ک رهنگ و ره گز و شتی دی:

- ((یوم لا ینفع مال ولا بنون الا من اتى الله بقلب سلیم /
الشعراء / ۸۸ / ۸۹))

- ((وکلهم اتیه یوم القیامة فردا / مریم / ۹۵)).

- ((کل نفس بما کسبت رهینه / المدثر / ۲۸)).

پاشان وه‌ستان و قسه‌کردن به‌و قوولیه له‌سه‌ر عیبادت و نه‌خلاق و باره‌په‌وون به‌ زیندوو‌بوونه‌وه و گه‌یشتن به‌ نه‌مریی، باس و بابته‌ی گوته‌ری ئایینیانه‌ن... نه‌گه‌ر به‌گشتی له‌ نه‌روشمه عیبادته‌یه‌کانیش وردبینه‌وه “ ده‌بینین ئامانجه سه‌ره‌کیه‌که‌یان زیندوو‌راگرتنی په‌نوه‌ندی نیتوان مرۆڤ و خودا له‌ لایه‌که‌وه، له نیتوان مرۆڤ و برای مرۆڤیدا به‌ له‌ لایه‌کی دیکه‌وه.

له‌ باره‌ی سیاسه‌ت و ده‌سه‌لاتیه‌وه، قورنانه‌ هیندی بته‌مای گه‌شتی دیاری کرسوون که‌ بق هه‌موو گه‌ل و نه‌ته‌وه‌یه‌کن، بق هه‌موو موسلمانانه‌ن له‌ هه‌ر زه‌مین و زه‌مانیکدا بن، نه‌ک به‌ ته‌نیا بق نه‌ته‌وه‌ی عه‌ره‌ب، له‌وه‌ بته‌مایانه: شورا (به‌ فقه‌مه جیاوازه‌کانیه‌وه)، دایپه‌روه‌ری، مافپه‌روه‌ری... ئییدی کاروباره‌کانی دیکه‌ی ده‌وله‌ت و ده‌سه‌لاتداریتی، بق مرۆڤ

به‌گه‌شتی - به‌جیه‌لارون به‌ پنی ژیا‌نی سه‌رده‌مه‌که‌ی، به‌پنی تایبه‌ته‌ندیه‌کانی خۆی له‌ رووی جوگرافی و می‌ژووی و رو‌شن‌بیری و کۆمه‌لایه‌یه‌وه، نه‌ک ئیسلام فقه‌میک‌ی ژیا‌نی سیاسی و خوکه‌مرانیی نه‌گۆپی هینابیت تایبه‌ت به‌ نه‌ته‌وه‌یه‌ک.:

گوتاری پیغمبره یی لیسلام (د.خ):

به ره وهی له گوتاری بیستراوی بدوین " ده بینین سروشتی
هه لیسوکه وتی، پله و پایه ناسمانیی و زه مینیه کئی و نه و
کاریگه ریی له سه ردل و ده روون و عقل و روحی مرقه کانی
ده روویری هه ییوو (واته گوتاری بینراوی) گوتاریکی
پیغه مبرانه بووه نه که گوتاری سه رکوده ی نه ته وه یه که، پاشان
خه م و نه رکه که شی - که له ناستی قولیی خه م و خواسته کانی
موقایه تبدا بووه نه که نه ته وه و گه لیک - پیغه مبرانه بووه،
هه رگیز که سی دیکه ش وه که نه و دارای نه و توانا رقیحیی و
عه قلییه کاریگه ر و که مند کیشک ره نه بووه و نا ش بیتی...
موحه مبه (د.خ) شاعیر و نه یه سول و بهر یارو زانار موسلیح و
سیاسی نه بوو تا پرژده و په یامه که شی له پرژده و په یامی نه وان
بچی، به لام ده شی بلین هه لکری خه می هه مو نه وانه بوو به
یه که وه "۲"، نه یاره کانی ناماده بوون هه موو پایه یه کی نه و
ده مه ی بدنه ی، به مەرچیک واز له پایه نایینییه کئی بهینی، له و
پیتاوه شدا روو به پوری سه خترین جلده کانی سزاو نه شکه دجه ی
ده رووینی و جه سته یی بووه وه... سزاو نه شکه دجه یه کی وه ها که
هه رگیز که سی دی نه توانی به رگهی بگری !

گوتاری بینراو و بیستراوی پیغه مبه (د.خ)، بۆ موقایه تیه به
گشتی، چه ند فه رموده یه کی راشکاوانه بانگه وازی ده مارگیر بیان

له دهره وهی جوغزی بانگه رازی نایینی دلتاوه (لیس منا من
بعا ال عصبية... و لیس منا من قاتل علی عصبية... و لیس
منا من مات علی عصبية /ابودلود) ..(کلکم من آدم وادم من
تراب... لا فضل لعربی علی اعجمی ولا لابيض علی اسود...الا
بالتقوی /ترمذی). ئەم قەرموولانە بەشیک بوون له (وئاری
حەجی مائالوایی) پیغمبەر(د.خ)، له کاتی کدا که ئیسلام
بەسەرکەوتنی رێگرگە ورە گە پشتیوو.

نمونه که لاهور بنه‌مای عه‌ره‌ب بیوون پی‌وه‌ندی لهنه‌پشته‌وه،
 به‌لکو پی‌وه‌ندی خوون و خزمایه‌تیشی له فزوپمبکی نویدا
 داپشته‌وه، ده‌بیوو خۆشه‌ویستی خودلو‌ه‌ند و پی‌غه‌مبه‌ر و
 به‌نامه‌کی (له پینا‌و مرۆفایه‌تیدا) له‌سه‌رو هه‌موو‌جۆره
 خۆشه‌ویستیه‌کی لیکه‌وه بی‌ت؛ خۆشه‌ویستی خێل و کسانێ
 نیزیک و زیندیش ((قل ان کان ابائکم و اخوانکم و ازواجکم
 و عشیرتکم و اموال اقترفتموها .... احب الیکم من الله و رسوله و
 جهاد فی سبيله .. فتری صوا حتی یاتی الله بامرہ .. /
 التوبة / ۲۴))، ((و ان جاهداک علی ان تشرک بی ما لیس لک به
 علم فلا تطعهما / لقمان)) به‌لام له‌ده‌ره‌وه‌ی باسی ئیمان،
 چاکه‌کاری ده‌بیته‌وه به‌ بنه‌مای پی‌وه‌ندیی ((.. و صاحبهما فی
 الدنيا معروف / لقمان / ۱۵))، به‌ گشتی ئیسلام پی‌وه‌ندی نتوان

مرۆڤ و خودا و مرۆڤ و مرۆڤی له سه ره به مای ئایینی - قوولتر و
فره وانتره تازه کرده وه .

بانگه وازی موحه ممد (د.خ)، بانگه وازی هه لگه پانه وه بهو له
ئاراسه کانی ده مارگری و سیستمی کزیلایه تی و نه ریته
نادروسته کانی خیتلایه تی و .. پاشان ده مستبدن بۆ
بریندارکردن و شکاندنی به کانی باوان له دل و ده رووندا،
به رانبهره کانیش ده یانگوت: ((حسبنا ما وجدنا علیه
ایماننا/العائده / ١٠٤))!

پاشان ئه و به رنامه په روه زده بیه رقیبی و ئه خلاقیه ی
موحه ممد (د.خ) له ژیر تیشکی هه تاوی وه حیدا - به و وردیه بۆ
مرۆڤی داپشت - له له دایکبوونه وه تا مردن و زیندوو بوونه وه ..
له باسی پاکوخواوینییه وه تا هیندی لایه نی سیاسه تکردن،
ئایینی بوو ((هوالذی بعث فی الامین رسولا منهم یتلوا علیهم
ایته و یزکیهم و یعلمهم الکتاب و الحکمه .. / الجمعة / ٢))، وه ک
ده بینن ئه و به رنامه به چۆته نیو شتی وه هاوه که ئایدۆلۆژیا و
فه لسه فه و تیئۆره کان خویان له قه ره ی ئه و بابه تانه ناده ن،
گوتاری ئه و نه گه ر گوتاریکی ئایدۆلۆژی یان گوتاری پرۆژه به کی
نه ته وه بی بولی ج پێویستی ده کرد به چۆته نیو باسوخواسی له
دایکبوونی مرۆڤ و شیرپێدان و ناو لیتانییه وه یان مردن و کفن و

دلفن کرنې، چپيا بوو له دانانی نه و بهرنامه ورد و چروپړه ی عیبادت و دانانی نه و همور زیکرو شوره ده بڼ هر جوړه و هه نګارنکی ژبان؟ له راستیدا نامادجی ګوتاری وه، هه نامادجی ګوتارنکی نایینه.

بهرې حلقې له بهر نه هم ګوتارنکی نایینه:

سهرمتا که به نهینې نیمان ګه یشته نټو دل و دهر وونی چاند تاکنکی بیار له کره لګی مه ګه ییدا، بهر چاروونیه کی ګه وره و لورنیا بینه کی تازه یان بڼ دروستیوو، بهستیان به نازا بېونی نیراده و روحیان ده کرد، چونکه قورنن به پله ی په کم له ګه ل روح مامه له ده کات و خږیشی به روح ناوېراوه ((وڪذلك اوحينا اليك روحا من امرنا/الشوری/ ۵۲)) دیاره سهرچاوه ی هر ورو روحه ګش خودلیه ((و نفخت فيه من روحي.../ ص/ ۷۲)) له و سهر تابه وه له بهر ګرنګی و ګه وره یی نه و ګرپانه و زه مینه ی ګرپانه که - زه مینه ی دهره کی و نټوه کی - ده بوو به نهینې ګرپانکاریه که بکړی.

قرنلغی بانګه ولزی نهینې - وه ک بناغه ی چسپاننې نیمان - رڼر له وه به نور بوو که بیجګه له نامادجی نایینی نامادجی کی لیکه ی ه بیت.

پاشان نه و ناوو خهسله تانه ی که ئیسلام به ره به ره خستنه وه
 نیو کایه کانی ژیان وه ک: باوه دلدل، برا، موحسین، موقته قی،
 تهوبه کار، ئیمام، خلیفه... هه روه ها: کافر، موشریک، دوپوو،
 عاسیی، فاسیق... ناوو خهسله تگه لیک بوون که پتوه ندییان به
 ئیمان و فه زای ئایینی وه هه بوو، بیتاوه پانیش نه یانده کوت
 موسلمانان هه لگری (فلان بیرو پرۆژهن)، به لکو ده یانگوت له
 ئایین و باوه پی ئیعه و باوان هه لگه پلونه ته وه، بیکومان نه گه ر
 مه سه له که دین و ئیمان نه بوایه، نه یاران هیتده سه غله ت
 نه ده بوون.

ئیسلام نه هات - وه ک ده گوتری (له سه ر بنه مای نه ته وایه تی،
 عه ره ب له چه ند خیتلیکی پرۆژیلوه وه به کبخاته وه) - به لکو
 کردی به دوو به ره وه، دوو به ره ی لیکجودا له ویناکردن و
 روانینیان بۆ ژیان و مردن و نه مری... له گه ل نه وه شدا ئیسلام
 له خۆیدا هه لگری بۆحی پینکه وه ژیان بوو له گه ل به ره ی
 به رانه بریدا ((عسی الله ان یجعل بینکم و بین الذین عادیتم منهم
 مودة.. والله قدیر.. والله غفور رحیم/الممتحنة/٧)). (و انا او
 ایاکم لعلی هدی لو فی ضلال مبین/سبا/٢٤)).

راسته په یامی ئیسلام په یامی به کخستنه ((واعتصموا بحبل
 الله جمیعا ولا تفرقوا..... فالف بین قلوبکم فاصبحتم بنعمته
 اخوانا.../ال عمران/ ١٠٣)) به کخستن تا ئاستی برایه تی و ئیسارو

یه که مسته بيش (مثل المؤمنين فی..... کمثل الجسد الواحد .. /بوخاری)، به لام ئیسلام یه کخستنیکى عه ره بیانیه ی مه به ست نیه، به لکو مه به ستی یه کخستنى هه موو ئه وانه یه دینه ژیر ئالاکه یه وه به جیاوازی ناسنامه ی نه ته وه بیان و به بی و نکردنی تاییه تمه نیه خودا کرده کانیشیان، جا یه کخستنى خیل و بلوه کان به چه پانندنى ئینتیماى ئایینی بوو نه که نه ته وه یی.

له کاته کانى جهنگیشتا، سروشتی جهنگه کان هه ره له سه ر بنه مای نه و دوو به ره ییه بووه، ده شى لای موشرىک و بیباومره کان ئینتیما بق خیل به ره له هه ر ئینتیما یه کی دیکه بوو بیئت، به لام دواى ده رکه و تنى ئیسلام و روویه پوو یو نه وه ی، لای نه وانیش - چجای موسلمان هه کان - ئینتیما بق خیل - نه گه ر نه لێن کال بووه - ئاوێته ی ئینتیما بق وه سه نیه ت بوو.

جهنگى به در، وه که یه که مین جهنگى نێوان ئه و دوو به ره یه، ناوی جهنگى جیاکه ره وه ی به ره کانى لیترا و رۆژى جهنگه که ش کرا به رۆژى هه لۆتیرن ((یوم الفرقان... یوم التقى الجمعان / الانفال/ ٤١)).

لیتیره دا جیى خویه تی بشپرسین: نه گه ر جهنگى موسلمانان له گه ل نه ته وه کانى دى... له گه ل رۆم و فارس و تورک و .. هتد، به هه ستى عه ره بایه تی و بق داگیرکاری بوو، نه ی جهنگه گه و وه حاسیمه کانى سه ره تا (به برو ئوحدو ئه حزاب و ... هى دى) که

له گهل خودی عه ره ب بوون - ته تانته له گهل كه سانی نیزيك له
پتوه ندى خویندا - له پیتا و چیدا بوون؟! كه نه گهر موسلمانان
له و جهنگانه دا سه رنه كه وتبان، دهنگی ئیسلامه تی نه ده گه یشته
ده ره وهی نیمچه دورگی عه ره ب .

په‌وه‌سه‌ی ده‌روسته‌بوونی ئیمان.. سه‌پاندن یان هه‌دایه‌ت و په‌یمان به‌ستن:

ئیمان - وه‌ك گه‌وره‌ترین بنه‌مای ئایین - وه‌ك هه‌ستیكى نیه‌وه‌كی پێوه‌ست به‌ فێره‌ته‌وه‌، وه‌ك خواستیكى روحی و ده‌روونی و پاشان ره‌نگدانه‌وه‌ی وه‌ك پێویستیكه‌ی كومه‌لایه‌تى و نه‌خلاقى، ئاویته‌ی پێكهاته‌ و ژيانى مرۆڤ و كومه‌لگه‌ ده‌بێت نه‌ك وه‌ك فشارێك كه‌ له‌ ده‌روه‌ به‌ سه‌ریدا به‌سه‌پێنێ (فاقم وجهك للدين حنيفا فطرت الله التي فطر الناس عليها /الروم/ ٣٠).

به‌شێك له‌ پێناسانه‌ی كه‌ له‌ ده‌روه‌وه‌ی خۆدی ئایین و (وه‌حی) به‌سه‌وه‌ بۆ ئایین كراون، هه‌ر ئه‌وه‌یان لێده‌ها مریتوه‌ كه‌ ئایین هه‌لقولاوی فێره‌ت و ناخی مرۆڤ و پێویستیكه‌ی روحی و ده‌روونی و كومه‌لایه‌تى بێت، پێناسه‌كانی هه‌ر یه‌ك له‌ (سبنسر و مولر و شیلر و... هه‌ی دی) ئایینیان به‌ ئیحساس و به‌ غه‌ریزه‌ ناوێردوه‌ "٤".

ئیمان یان ئایین چونكه‌ ته‌فسیره‌ بۆ خوداو خالێق و سه‌ره‌نجای مرۆڤ پاش مردن و دونیای غه‌یب به‌ گشتی، رێكنه‌كه‌وتوه‌ ژيانى مرۆڤ له‌ هه‌یج سه‌رده‌مێكا خاڵی بووبێت له‌ ئاییندارى و ته‌فسیری ئایینیانه‌ بۆ بوون و ژيان، ده‌توانین بڵێین

نهمه راستييه كه زوريه ي كومه لناسان و مروفناسانيش
پشتيواني ليده كن.

زانستي دهر وونناسي نريش نه وه ي چه سپاندووه كه ناپين هر
له ناخي كومه لگه سره تاييه كاني مروفايه تبه وه سره يه لداوه،
ته نانه ت (توگست كونت و جيو فان ناند) بو نه وه ده چن كه له
نيو گيانله به راني دهر وه ي جيهاني مروفيشدا، هستي ناپيني
بووني هه بيت "ه".

مروژ نه گهر ناپيني ناسمانيشي پينه گه شتبي، پان
نه يويستبيت دواي بگه ويت جوريك له ناپيني ديكه ي بوخوي
به ره مه پناوه، له نيتاشدا نه وه هه مووه له سه وه و زانست و
تيئلر و نايدو لوزايانه نه يانتوانيوه رولي ناپين بۆ مروژ بپين و
نه و بوشاييه ي بۆ پرېكه نه وه، له نيتاشدا "پاش بانگيشه كاني
مردني خوداوهند و ناپين تلياكې گه لانه" ناپين له جيهاندا به
ناويته يي له گه ل كايه كاني ژياندا بووني خوي پاراستوه.

ناويته بووني ناپين به مروژ به جوريكه ده توانريت به پيناسه ي
مروفه وه پيوه ست بكريت، وهك چو ن نه رسته تو ده يگرت "
الانسان حيوان ناطق" به بۆچووني كه سنيكي وهك (فراس
السواحيش) - كه له كايه ي ناپينناسيدا كار ده كات - ده گونجي
"مروژ به كانيينيكي ناپينداريش پيناسه بكريت." "٦"

پاش باسى (فىترەت)، خىۋى گەۋرە ئىمان بە ھىدلىتەۋە
 دىمەستىتەۋە، ھىدلىتەش ۋاتە "رەۋنكەنەۋە رەنەشاندان"،
 ۋەك چۈن ئەستىرە دەمىن بە رەنەشاندەرى رەۋىۋاران لەتارىكايدى
 ((ۋەھۇ اللى جعل لكم النجوم لتهتدوا بها فى ظلمات البر والبحر/
 الانعام / ۹۷)) ھىدلىت - ۋەك لەم ئايەتەشدا ديارە - پەچەۋانەى
 رەۋىلىتىگدان يان گومرا بوۋنە ((فمن اهتدى فانما يهتدى لنفسه،
 ومن ضل فانما يضل عليها/ الاسراء / ۱۵)).

ھىدلىت - لە رەنگەى پەنەمبەرەۋە - ئاماجى بىنەپەتى تەۋلۋى
 پەيامە ئاسمانىيەكان بىۋە، قورئانىش بەھەمانشەۋە ((ذلك
 الكتاب لارىب فيه هدى للمتقين/ البقره / ۲)) ... قورئانى پىرۋز،
 تەۋرات و ئىنجىلى - ۋەك نوۋ پەيامى ئاسمانىي پەش خۇى - بە
 ھىدلىت و نور (رەۋشكەرەۋە رەنەمىي) ئاۋ بردۋن ((انا انزلنا
 التوراة فيها هدى ونور... واتيناك الانجيل فيه هدى و
 نور/ المائدة / ۴۴ - ۴۶)) "۷".

پاشان ئىمان پەۋەندىكى ئاۋىتەمى بە (دل) ۋەھەمىيە، ((انما
 المؤمنون الذين اذا ذكر الله وجلت قلوبهم واذا تلى عليهم اياته
 زانهم ليما نا و على ربهم يتوكلون، الذين يقيمون الصلاة اولئك هم
 المؤمنون حقا/ الانفال / ۲ - ۴)) بەرھەمى ئىمانىش ئەۋەيە چەند
 ئايەتەنكى سەرەتەى سورەتى (المؤمنون) دەرەخستۋە ((قد
 افلح المؤمنون الذين هم فى صلاتهم خاشعون... تا والذين هم

لاماناتىم و عهدىم راعون)) ديارى ئوخىسلىت و نىشانانەش بە
خوشەويىستى و عىشلىقەۋە پىتچراۋىن و ھىچ پىتۋەندىيەكەيەن بە
پالەنرى دىكە و بە سەپاندەۋە نىيە)) والذىن امنوا اشد حبا
للە/البقرة/۱۶۰)).

لە قورشان و قەرمۇدەدا (دل) لە وەرگىرتىن و ۋەرنەگىرتىنى
ئىماندا رىۋايىتى سەرەكىيى و سەنتەرىيى ھەيە، بىر ئىش ۋە مەبەستە
با بە خىتلىيى سەيرى ئەم دەقائە بىكەين:
- الذىن امنوا و تطمئن قلوبهم، الا بذكر الله تطمئن القلوب/ الرعد/
۲۸.

- ومن يؤمن بالله يهد قلبه /التغابن/ ۱۱.
- ولما يدخل الايمان فى قلوبهم/الحجرات/ ۱۴.
- والذين يؤثون ما اتوا و قلوبهم وجلة / المؤمنون / ۶۰.
- ... وقلبه مطمئن بالايمان /النحل/ ۱۰۵.
- ولكن قست قلوبهم /الانعام/ ۴۳.
- فويل للقايسة قلوبهم / الزمر/ ۲۲.
- ختم الله على قلوبهم/البقرة/ ۷.
- واما الذين فى قلوبهم مرض/الشورى/ ۱۲۵.
زىندوۋىيۋىنە ۋە - ۋەك بەكىك لە پاىەكانى ئىمان - ئەك ھەر
باۋەرىيەتپەنەن، بەلكو پىزىستى بە يەقىنى قەلبىي ھەيە، ئەك
ھەر بىر مەزھەب بە گەشتى بەلكو بىر پىتغەمبەرىكى گەۋدە ۋەك

حه زده تی ئیبراهیم که به باوکی پیغه مبه ران ناسراوه (س)،
پیغه مبه رانیك که وه زیفه ی سه ره کیان چه سپاندنی ئیمان
بووه ((و اذ قال ابرهیم ربی لرنی کیف تحی الموتی.. قال لو لم
تؤمن.. قال بلی.. ولكن لیطمئن قلبی / البقرة ۲۶۰)).

ته نانه ت برابه تی ئایینیش که پایه و پارێزه ریکی بنه په تی
ئیسلامه و پیوه ندی دهره کی موسلمانانه "هه رده بی له دله وه
سه رچاوه بگری ((فالف بین قلوبهم / الانفال / ۶۲)). دیاره
مه به ستیش له دل له و نایه تانه دا پارچه گۆشته که نه - وه
عه للامه ی شهید ماموستا ناسری سوپحانی له (بانگه وان و
چهند و نایه کی دیکه دا رهو نیکر دۆته وه - دل لیتره دا خه سه له تی
عه قلبانه و بیرکر نه وه و ننگه بشتنی هه یه (لهم قلوب یعقلون
بها / الحج / ۴۶)).

به پشت بهستن به م ده قانه و چه ندین ده قی دیکه ی روون و
راشکاو "دهره که ویت نه و ئیمانه ی که ئیسلام داوای ده کات
شوینه که ی دله و له و پوه ده سه لاتی ئیمان فرمان بۆ هه نگاونان
و جموجوولی جهسته دهره کات (الا و ان فی الجسد مضفة اذا
صلحت صلح الجسد كله و اذا فسدت فسد الجسد كله.. الا و هی
القلب.. / بوخاری و موسلم).. دیاره ئیمانیش به توپزی له و
جینیه یاخیبه دا ناچه سپی، "نوکی شمشیر ده توانی دل پارچه
پارچه بکات، به لام ناتوانی ئیمانی تیدا بجیتی یان بیسپێته وه"،

چونکه دل رووبه ریکه ته نیا و ته نیا خاوه نه که ی دهسه لاتی به سه ریدا ده شکئی و بۆی رکئیف ده کړی، ته نانه ت جاری واهه به خاوه نه که شی ناتوانی له رووی پابه ندبوونه وه به ته وای رکئیف بکات، چونکه مه یدانی ملعلانی نپوه کییه کانه، بۆیه نه و ئیمان و عیشقه ی ئیسلام داوای ده کات زږد له وه قوولترو گه وړه ترو فرموانتره که به تو بزی بئاخزیتته نیو شوپنیکئی وه ک دل وه... دل نه گه ر ناماده یی تیدا بوو بق ئیمان، ئیدی ده کړیتته وه و فره وان ده بیت، فره وانیه ک که ناوی (الله) به و گه وړه ییه له خوی ده گړیت، به ته رزک که ده شبیتته عرشى په وړه ردگار، وه ک پیغه مېسر (د.خ) له رمویسه تی: (قلب المؤمن عرش الرحمن)... خودای گه وړه ش ده فره موی: ((لعمن یرد الله ان یهدیه یشرح صدره للإسلام))، نه گه ر ناماده ییشی تیدا نه بوو بق وهرگرتنی ئیمان، سنگی (دلی) دیتته وه یه ک ((ومن یرد ان یضله یجعل صدره ضیقا حرجا کأنما یصعد فی السماء/ الانعام/ ۱۲۴)) تا وه های لیدیت دل به ره و داخران و چوونه وه یه ک ده چیت ((لعمن شرح الله صدره للإسلام فهو علی نور من ربه فویل للقسىة قلوبهم من ذکر الله/ الزمر/ ۲۲)) پاشان به ره و به به ردبوون... ((ثم قست قلوبکم من بعد ذلك، فهى کالحجارة او اشد قسوة/ البقرة/ ۷۴)). ئیدی پیده چی هه ر نه مجزوه دلانه ش

ب‌ن شایسته‌ی نه‌وه‌ب‌ن که به به‌کجاری م‌و‌ری دا‌خ‌را‌نیان ل‌ت‌ب‌د‌ر‌ت
((ختم الله علی قلوبهم/البقره/٧)).

نه‌گ‌ر ب‌گ‌ر‌ت‌ب‌نه‌وه ب‌و ق‌و‌نا‌غ‌ی با‌نگ‌وا‌زی نه‌ت‌نی، ده‌ب‌ی‌ن‌ن
گ‌م‌شه‌کرد‌نی ن‌ی‌مان به ک‌رم‌ه‌ل‌ی هه‌نگ‌ا‌وی و‌رد‌ی په‌روه‌رده‌بیانه و
حه‌ک‌ی‌مانه‌ی به‌ک‌ی‌ه‌و‌ای به‌ک‌دا به‌ره‌م هات‌وه، که له پ‌ت‌گه‌ی‌اند‌نی
خ‌ود‌ی پ‌ت‌غه‌م‌به‌ره‌وه (د‌خ) ده‌ستی پ‌ت‌ک‌رد‌وه ((اقرا باسم ربك
الذي خلق/العلق/١...)). ((قم الليل الا قليلا... انا منلقى عليك
قولا ثقيلا.../المزمل/٢-٥)). پ‌اشان ((قم فانذر.../العدثر/٢))
ته‌نانه‌ت نه‌و‌یش - که خ‌ود‌ا‌وه‌ند خ‌و‌ی به ت‌ای‌ب‌ت ق‌و‌به‌ک‌ی ب‌و
پ‌ت‌غه‌م‌به‌ر‌ت‌نی ش‌ت‌ا‌وه - پ‌ت‌و‌ی‌ست بو‌وه ن‌ی‌مان به‌ت‌نی ((امن الرسول
بما انزل اليه من ربه/البقره/٢٨٥)).

ز‌ی‌ند‌و‌و را‌گ‌رت‌نی دل و‌ده‌رو‌ون و رف‌ح و ئا‌وه‌دا‌ن‌ک‌رنه‌وه‌یان به
ن‌ی‌مان، ک‌رده‌یه‌کی وا خ‌ی‌را ن‌یه به ت‌گ‌د و به نو‌وی ک‌و‌ت‌ای
پ‌ی‌ب‌ت، به‌ل‌کو نه‌م ک‌رده‌یه ده‌بی بنا‌غه‌یه‌کی پ‌ت‌وی هه‌ب‌ت و...
ده‌بی تا ک‌و‌ت‌ای ژ‌یا‌ن‌یش به‌رده‌وام‌ب‌ت و له نه‌خ‌لاق و ع‌ی‌ب‌اده‌ت و
پ‌ا‌ه‌ن‌د‌بو‌ون و ت‌ی‌ک‌ش‌ان‌دا ره‌نگ‌ب‌د‌ته‌وه ((واطيعوا الله ورسوله
...ان كنتم مؤمنين/الانفال/١)). پ‌ت‌غه‌م‌به‌ر‌یش (د‌خ)
فه‌رم‌و‌یه‌تی ((و افضل المؤمنين ليماننا احسنهم خلقا.../صحیح
الجامع الصغير/٣٢٣٣)).

رنگه و تروه که سینگ پاش ژیانگی باوه پدارانه، سهری له
 ببناوه پیه وه ده چوویت، یان به پتچهلنه وه، که واته ئیمان که
 دروستیش بوو به رده وام په رده کردنی ده ویت ((و اذا تلیت
 علیهم لیات زادنهم ایمانا و علی ربهم یتوکلون الانفال/ ۲))... ((
 یا ایها الذین امنوا، امنوا بالله و رسوله... / النساء/ ۱۳۶)).

دروست بوونی ئیمان به بۆچوونی عهلامی شهید ماموستا
 ناسری سوبحانی، پتوه ندی به بالاکردنی نهفس (روح) ی
 مرقه وه هیه له سی قوناغدا:

– قوناغی وه رگرتن.

– قوناغی گهرین و کردنی وه رگبرلوه کان به به شینگ له
 خود (به مه که بوونی خه سله ته ئیمانیه کان).

– قوناغی به رهه م و به خشین.

نه مانه ش له رنگی سی هیزه وه (هیزی بینین و هیزی دل و
 هیزی بیستن)، هر هیزتکیش له و سی هیزه ی سه ره وه به ریره
 له به رخور له گه ل شتیکدا: (هیزی بیخین: نایاتی ئافاق و
 نه نفوس... هیزی دل: بیرکردنه وه له دروستکاره کان و
 ده رخمتنی نادیار له رنگی بیاره وه و دروستبوونی
 جیهانبینی... هیزی بیستن: وه رگرتنی هه لو نیست له رنگی
 وه حیه وه بۆ ته بابوون له گه ل سیستمی گشتیی گه ربووندا).

وہ زیفی نایہ تہ ھەرە دیارەکی بانگەوازیش دروستکردنی نەو
 گۆرپانکاریانە یە لە دل و دەروونی بەرانبەرەکاندا ((ادع الی سبیل
 ربك بالحكمة و الموعظة الحسنة و جادلهم بالتی هی احسن/
 النحل/ ۱۲۵)) نەم نایەتەش بە سێ قوناغ جیبەجێکراوە:
 (قوناغی حیکمەت، قوناغی ئامۆزگاری چاکەکارانە، قوناغی
 وەلامدانەو و موجدەلە بە باشترین شیوہ و شیوان، جا نەم
 سێ قوناغە وەک پێوەندییان بە نەفسی یان بە ئاستی باوەری
 بانگەوازەو ھە" پێوەندییشیان بە جۆری ھەلویست و ئاستی
 وەلامدانەو و کاردانەو ە بەرانبەرەکانەو ھە" ۸". جا
 ئیمان لە ئەنجامی ئەو ھەموو زەمینەسازی و گۆرپانکارییانەو
 دروست دەبێت، ئەک بە سەپاندن...

بۆ گۆرپانکاری بە گشتی و پابەندبوونیش بە ھەرەم و ھەلالەو،
 - وەک بە شێک لە رەحمەت و حیکمەت - ئیسلام ریزیەندی و پلە
 پلەیی (تدریجی) کرێوتە بنەما، کە ئەگەر سەپاندن رێگە ی بولیە،
 ئەو پێویست نە دەبێت.

خوای گەرە لە نایەتی بانگەوازا ((ادعوا الی سبیل ربك)) ھەر
 داوای بانگەواز ناکات، بەلکو دەبێ بانگەواز و گەفتوگۆکە بە
 حیکمەت (بالحكمة) و باشترین جۆری ئامۆزگاری ((والموعظة
 الحسنة)) باشترین شیوانی وەلامدانەو بیت ((و جادلهم بالتی

هی احسن)). هر به گشتی قورمان نه گهر به شیکتی (نه مرونه هی) بیت، به شیکیشی شیواز و نه خلاقه بقو گه یاندن و پابه نکرین، گه یاندن و (نه مرونه هی) به بی حیگهت و نه خلاق نه هه به ره می نابیت به لکو ده شی کیشه و پرینگانه وهش دروست بکات، وه چون به رده وام هیندی گروپ و کاراکتر به ناوی جوراچوری نایینه وه، نایینیان له (نه مرونه هی) دا کورت هه لیتاوه به بی (حیگهت) و خویندنه وهی بارودوخ و ره چاوکردنی تایبه نمدی زه مان و زه مینه و به بی له به رچاوکردنی بنه ماکانی ره حمهت و شهفه قهتی ئیسلام... به بی ره چاوکردنی نه و راستیهی که بانگه واز به و شیواز هه نه و ثابته داوای دهکات بقو بیباوه پانه، چ جای موملمانانیک که ده شی قینگه شتینیان یان پابه ندوبونیان نه بیت یان لاواز یان له ئاستی پیویستدا نه بیت.

ده کری که سیک به زور و له ترسان یان بقو مرامی بچوک شایه تمان بهیننی یان نویژ بکات، به لام مارج نیه ئیمانیکتی دروستی هه بیت، به لکو نه و کاته ئیمانیکتی موناھیقانهی ده بیت، چه ندین ثابته باس له ناساغیی دل و دهرونی موناھیق ده که ن ((ومن الناس يقول امنا بالله وبالیوم بالیوم الاخر وما هم بمؤمنین، یخادعون الله والذین امنوا وما یخدعون الا انفسهم/البقرة/۸))، یان ئیمان که هی وه که هی نه وانهیه له

بارەيانەو ە گوتىلەو ((قل لم تؤمنوا ولكن قولوا اسلمنا و لما
يدخل الايمان فى قلوبكم/ الحجرات/ ١٤)). يان ئەوانەى بە دەم
باوەردان بە لام دليان خالييه لە باوەر ((قالوا امنا بافواهم ولم
تؤمن قلوبهم/ العائدة/ ٤١)).

ئيمانھەيتان، رازىبوون يان بە راستزانينە بە دل، ئەوجا
دەپرېنپىھەتى بە زمان و بە جەستە، يان دەتوانين بليين: پيش
باوەر گومان و پرسىيار، پاشان بىرکردنەو ە و رامان، ئەوجا
پەقىن و ... بولتر پاپەندبوون.

کەواتە ئىسلام لە دلى مرقۇھەو ە دەستى پىگىردەو ە نەك لە
داگىرکىرنى خاك و سەپاندنى روالەتياەو ە، تا بەرەو (دل و
ناخ)ى مرقۇھەکان نەکشارە و داگىرى نەکردەو ە، نەيتولنپەو ە کار
لەسەر لايەنەکانى دىکەى ئايين بکات لە دەرەو ەى مرقۇفا.

پاشان ئيمانھەيتان پەيمان بەستە لە گەلّ خودا، پەيمان
بەستنيش - بواى يەکلایى بوونەو ەى دل - دەبى مرقۇ خوى
دەستى بىر دريژ بکات، نەك کەسى دى بەسەريدا بيسەپيئى ((ان
الذين يبايعونك انما يبايعون الله يد الله فوق ايديهم، فمن نكث
فانما ينكث على نفسه ومن اوفى بما عاهد عليه الله فسيؤتيه
اجرا عظيما/ الفتح/ ١٠))، لە نايەتتىكى دىکەدا قورئان بە رورنى
بەبەعتى بە دلەو ە بەستۆتەو ە ((لقد رضى الله عن المؤمنين اذ

یایعونک تحت الشجرة فعلم ما فی قلوبهم.../الفتح/۱۸)) ته نانه ت
له نیسلامدا به یعه نی کارو تیکوشانیس هه یه (نبایعونی علی
السمع والطاعة.....وعلى الامر بالمعروف و النهی عن المنکر....
تا کرتایی فه رموده که/) له مجوره به یعه ته شدا (بوونی
توانست) به مارج گیراوه له جیبه جیکرندا (عن ابن عمر قال: کنا
اذا بايعنا رسول الله - ص - على السمع والطاعة، یقول لنا: فیما
استطعتم/ متفق علیه).

له باره ی گه وره یی په یمانه وه له باسی نیماندا، خوداوه ند
دیمه نیکی غه یبانیی له شیوه ی (گفتوگویی) دا نیشاندده دلت - له
کاتیککا که هیشتا نه وه کان له پشتی باوکیاندا بوون - پرسباری
لیکروون: ((الست بریکم ؟ قالوا بلی ..الاعراف/۱۷۲)) ثم
دیمه نه - که دیاره به چاروی سه رو به عه قلی رووت
ناخویندریته وه - نه گه نه شبوايه خودا هه ده ی توانی باوه
بخاته دله وه، به لام ده یه وی بیرمان بخانه وه که خومان به
زمانی حال وه به فیره ت په یمانان پنداوه که نیمه ی
مه خلوق ده بی خالیقیکمان هه بیت، هه بویه ده بینین وه زیفه ی
پیغه مبه رانیس (س) به له هه رچی (بیرخستنه وه)، ده توانین بلین
بیرخستنه وه ی نه وه په یمانه بووه ((لذکر انما انت مذكر، لست
عليهم بمسيطر/الفاشیه/۲- ۲۲)) - وه ک دواپی ده چینه سه ری -

نبدی چه مکی به یعت و به لّین و په یمان له نایینه کاندای و له
قورئان و سوننه تدا، رویره ی تاییت به خری هه یه،
نایه ته کانی (المائدة/۱، الاسراء/۲۴، النحل/۹۱، البقرة/۲۶/۲۷/
۱۷۷، الرعد/۲۵) له نمونه ی شو نایه تانه که بامی به لّین و
به یعت و په یمانشکاندنیا ن له خوگرته وه.

وه که گوتمان خرای گه وړه په یمانی له مرؤف - به گشتی -
وه مرگرتوه، په یمانی له پیغه مبه ران وه مرگرتوه ((واذ اخذ الله
میثاق النبیین/ال عمران/۸۱))، پیغه مبه رانیش (س) په یمانیا ن
له شؤنکه و تووانیا ن وه مرگرتوه، خلیفه کانی راشیدین (خ. ر)
هه وړه ها هم به لّین و په یمانیا نداوه هم له خه لکیان
وه مرگرتوه، به یعت یان به لّین و په یمانیش پیوه ندیا ن به
هه لّیزارن و بریاری زاتیوه هه یه.

جا نه که بق کایه یه کی گه وړه ی وه که ئیمان که پیوه ندیی به
ته وای ژیا نی مرؤفه وه هه یه، پیوه ندیی به دنیا و قیامه تی وه
هه یه (ئیمان به خودا و به پیغه مبه رانی و په یامه کانیان و به
رقؤی دوی و به قهزا و به قه ده ر)، (ئیمان شمس و نه وه نده
لقه که زقریه یان کرده یین وه که حه دیعی سه حیح
روونیکرؤقه وه) زقرلّیکردن بق شتی دیکه ش له ناییندا دروست
نیه، ئیسلام نه که بق باومر هئینان زقر ناکات، به لکو نه رکه
زقرانه کانی وه که خویندنی ویرد و کرنی نویژو گرتنی زقروش

توانستیان بۆ کراوته مه‌رج و ده‌بی به‌ شوق و
 تامه‌زیویشه‌وه، به‌ نیه‌تی دروست (ئیخلاص) و عیشق و
 خوشووعیشه‌وه باوه‌ردار له‌گه‌لیان بژی، مرقه‌ نه‌گه‌ربه‌ غه‌له‌تی
 ده‌وه‌ نوێژ بکات، یان نوێژه‌که‌ی سیپه‌رێک جینه‌هێلی، نیشانه‌ی
 لاوازی باوه‌ره ((فویل للمصلین الذین هم عن صلاتهم مساهون/
 الماعون/ ۴- ۵))، یان ده‌بینین له‌ کاته‌ نااساییه‌کاندا نه‌رکه‌کانی
 په‌رستش سووک ده‌بن، چونکه‌ خودا ده‌یه‌وی به‌بی بیانو
 به‌پرستری، وه‌ک ده‌زانین چه‌ندین ده‌قیش باس له‌ ئاسانکاری
 ده‌که‌ن: ((یرید الله بکم الیسر ولا یرید بکم العسر/ البقرة/ ۱۸۵
 )) وه‌ک سوککرنی نوێژ نه‌گرتنی رۆژو له‌ سه‌فه‌رو کاتی
 نه‌خۆشیدا، واته‌ خوداوه‌ند نایه‌وی نه‌رکه‌کان قورسییه‌کی
 وه‌هایان تیدا بێت له‌ توانا به‌ ده‌ر، یان زۆر له‌ خۆکردنیکی
 نیه‌وه‌کی و زاتییشیان پتوه‌ دیار بێت چجای زۆر لیکردنی
 ده‌ره‌کی.

ته‌نانه‌ت نه‌گه‌رکه‌سانیکیش ویستبیتیان زۆر له‌ خۆیان بکه‌ن و
 ئاین له‌سه‌ر خۆیان قورس بکه‌ن، هورنان و ه‌دیس به‌ چه‌ندین
 ده‌ق رێگه‌یان له‌وه‌ گرتوه‌:

— ((یا ایها الذین امنوا لا تحرموا طیبات ما احل الله لکم
 /المائدة/ ۸۷)).

- (ما بال اقوام قالوا كذا و كذا، اما والله فاني اخشاكم لله و اتقاكم لله، لكنى اصوم و افطر و اصى و ارقد و اتزوج النساء ..فمن رغب عن سنتي فليس مني /)

ئاسانكارىيى (تيسير) و بەمەرجگرتنى توانىست لە ئەنجامدانى ئەرک و فەرماندا بنەمايەكى قورئانىيە، پێوەندىشى بە رحمانىيەت و رحىمىيەتى خوڤلومندەو ھەيە بەرانبەر بە بەندەگانى، پێغەمبەرى ئىسلامىش (د.خ) ھەمىشە ئاسانكار بوو.

لە چەند ئايەتيكىشدا لەبەرچاڤگرتنى توانىست بە گشتى ((لا تكلف نفسا الا وسعها/الاعراف/٤٢))، لە سوورەتەگانى (البقرة، الانعام، المؤمنون)يشدا، ئامازەي پىكرلەو.

ئەگەر كەس يەك بە زۆر گوناھىكى پىيكرى، يان بە نەزانىن بگەزىتە ھەلەبەكەرە، يان لە غەفلەتى دىدا ئەرکىكى نايىنى لە دەستدەريچى، بە تاولان لەسەرى نانوسەرى، پێغەمبەر (د.خ) فرمويەتى: (ان الله تعالى وضع عن امتي: الخطا والنسيان وما استكرهوا عليه /صحيح للجامع/ ١٨٣٦) ھەروەھا وەك چۆن نايى كەس ناچار بگري بۆ ئيمانھێنان، ئەگەر موسلمانىكىش ئاچاركرا . بە زمان - واز لە باوەرەكەي بھيئى، بەلام دلى نە لە خشا، ئەو ھەيئەتە (من كفر بالله من بعد ايمانه الا من اكره و قلبه مطمئن بالايمان ... /النحل/ ١٠٧) ..

له سهروو هه موو نه مانه شه وه، مرقۆ هه ر خۆی وه ها خو لقاوه
 هه م باوه پرداری تیدا بیت هه م ببیاوه، نه فریشته بیت و نه
 شه یان، هه م گونا هبار و تاوانکارو هه م تهوبه کارپش بیت.
 نه گه ر ژیا نی مرقۆ خالی بو له تاوان و هه له، نه وه ده رچوونه
 له جیهانی مرقۆ و خورای گه ورده ش جیهانی وه های ناویت و
 ده یگوریت - وهك فه رموده ی قودسیی ناماژه ی پیکربووه (لولا
 انکم تذنبون لخلق الله تبارک و تعالی خلقا یذنبون لیغفر لهم/
 صحیح الجامع/ ۵۳۰۵) .. ناخر خوداوه ند مرقۆی بق به ندایه تیه کی
 نازادانه خو لقا ندووه نهك به ندایه تیه کی فریشتانه و به بی
 ئیزاده ی خۆی.

جا دروستبوونی ئیمان و ژیا نی نایبنداری و پابه ندبوون به
 په رستش و نه خلافه وه به م ته رزه وله سه ر نه و به مایانه، نهك
 پیوه ندی به سه پاندنه وه نیه به لکر پیوه ندی به عیشق و
 مه حه به ته وه هه یه ....، مرقۆ نه گه ر به خواستی خۆی ئیمانی
 نه هینا، مه لاتیکه شی بو بیته خورای و موعجزه شی
 نیشچاویخری، نایهینی ((ولو اننا نزلنا الیهم الملائکه و کلهم
 الموتی و حشرنا الیهم کل شیء قبلنا .. ما كانوا لیؤمنوا الا ان
 یشاء الله و لکن اکثرهم بجهلون/ الانعام/ ۱۱۷)).

پاش نه مانه ده بی نه وه ش به بیر بهینی نه وه که چه مکی
 (ئیمان) له زمانیشدا پیوه ندی ریشه یی به وشه ی (نه من و

نه مان، نه بونی ترس، گه یشتن به رووناکیی و دلنیایی (یه وه
 ههیه و...) (اسلام) یشتن پیوهندی به سه لاهه تبوونه وه ههیه (به
 سه لاهه تبوون به هه موو ماناگان، سه لاهه تبوون له ئافاتی
 شیرک و لوو پووایی - وه ک چه ند سه رچاوه به ک و عه لاهه ی
 شه هیدیش ماموستا ناسری سووچانی له باسی (به نداییه و
 خواناسیی) و ته فسیری سووهرتی (یونس) دا تارازه بیان
 پیکرووه، هه روه ها سه لاهه تبوون به مانای گرتنه به ری ریگی
 نوور و رتیمایی و ناشتی ((... قد جائکم من الله نور و کتاب
 مبین، یهدی به الله من اتباع رضوانه سبیل السلام و یخرجهم من
 الظلمات الی النور باذنہ و یهتدیم الی سراط مستقیم/
 العائدة ۱۵/۱۶)).. ((الذی اطعمهم من جوع و امنهم من
 خوف/قریش/۴)).

نیعانه ئان و پابه ندبوون به نیعلاوه، نه گه به زور و به
 سه بانن بیت، ئیدی هیچ مانایه ک بۆ هه لیژلرینی ریگی زیان و
 به بره سیارمهی و پاداشت و سزای رۆژی قیامهت نامینیتته وه،
 مانایه ک بۆ ئه و نازادییه نامینیتته وه که مروز له گه ل
 له دایکبووتیدا پییبه خطرلوه، ناخر گوته به ناویانگه کی عومری
 کوپی خه تخاب (خ.ر) "متی اسعیدتم الناس و قد ولدتهم لمهاتهم
 احرا" به لگه به کی روونه له سه ره وه ی نازادی هه ره له گه ل له
 دایکبوونی مروزدا ده بیت به ماف.

بەنە مایەك مایەو، بەلكو بارزەكەشی فرەوانتر بوو، ئۆز فرەوانتر
 لە كێلگەي بانگەوازی شاری مەككە، حوكمی ئایەتی بانگەواز ((
 ادع الى سبيل ربك بالحكمة والموعظة الحسنة وجادلهم بالتی هي
 احسن / النحل / ١٢٥)) ئەك هەر نەسخ نەبۆو، بەلكو كۆمەڵی
 ئایەتی دیکەشی هاتە پال بۆ گفتوگۆ لەگەڵ خاوەن پەيامە
 ئاسمانیەکانی دی و پێكەوێ ژيان و دروستكردنی پێوهندی
 كۆمەڵایەتی، وێڕای پاراستنی مافە گشتیەكانیان - وەك نوایی لە
 باسی ئایینەكاندا دەچینە سەری - .

هێزێ چەكدار ئەگەر پێش مەدینە و پێش ئەو پێشكەوتن و
 پێكەشتنە لە روی رێكخستن و بەرێوەبردنەو، لە مەككە
 پێكەهاتایە - بەبێ برونی دەسلەت و سەرۆكێ كێ گشتیی -
 وەك شەهید سەید قوئب لە پێشەكی تەفسیری سوورەتی
 ئەنفالدا باسیكردووە - جۆرێك لە جەنگی ئەهلی و ئەنەت
 جەنگی نێو خێزانەكانی بەرەم دەهێنا.

راستە لە مەككەشدا باوەربدارەكان - بە نامازەي قورئانی -
 بۆیان هەبوو بۆ قۆڵە ئەستاندەو پەتا بە هێز بەرن (هێز بە
 هەموو جۆرە كانیەو) بەلام سەرگرتن باشترو لە پێشتر بوو((
 وان عاقبتكم فعاقبوا بمثل ما عوقبتم و.. لان صبرتم لهنو خير
 للصابرين/النحل/١٢٦)) بێگومان دەبوو قۆڵە ئەستاندەكە بە
 ئەندازەي ئەو ئازارو سزایەش بولایە كە چێشتوویانە، لەگەڵ ئەو

رنگه پیدانه شدا قورئان له و قوناغه دا هه رسه برگرتن به دروستتر ده زانیت، به تاییه ت بق خودی پیغه مبه ر (د.خ)، شه وه هه ر نه ده بوو به رانبه ر به و نه شکه نه ده دانه ی که روویه بووی ده بئووه بئجگه له چه کی قورئان و رینمایی، خودی خلی هه یج جئوره کاردانه وه یه کی نیکه ی هه بوایه ((واصبر وما صبرك الا بالله ولا تحزن عليهم ولا تك فی ضیق مما یملكون/النحل ١٢٧"٩".

بۆیه بوونی هیزی چه کدار له سایه ی ده سه لات و قه واره که ی مه دینه دا به ره م هات و تاسه رده می خه لافه تی عوسمانیش، هه ر له سایه ی قه واره و بوونی جۆرێک له ده ولت و سیاده تدا سرپا بوونی هه بووه و رۆلی بینووه .

بێگومان نه مه ش مافیکی ئاسایی هه مرو ده ولت و ده سه لات و قه واره یه که، له م رۆژگاره شدا ده ولت تان، له پێشیان وه ده ولت تانی لیبرال و دیموکراسی و پارێزه ری مافی مرۆف " خاوه نی جبه خانه و چه ک - چه کی کلکوزیش - خاوه نی سوپای زه به لاح و هیزی ئاسمانی و زه مینی و زه ریایی بو پاراستنی به رژه وه ندیگانیان، له کاتی که دا له م رۆژگاره دا بانگێشه کانی مه ده نیه ت و که ره سه تکه کانی گه توگۆو که ناله کانی پێوه ندی کردن و راگه یاندن، په کجار نۆو جۆراوجۆرن، به پتی نقرسی و جۆراوجۆری شه و که نالانه ی پێوه ندی کردن و گه توگۆو گه یاندن و شه و رۆشنیری ی له بواری مافی مرۆف و ئازادیه کان و دیالۆگدا

ھاتۇنە ئاراۋە، دەپتۇر لە دۇنياي نويدا زمانى چەك بە و گوردەيە
رۇلى نەبوايە.

لە چوارچىۋەي قەۋارە و دەسەلاتى سياسىدا لە ھەر
سەرزەمىنىكىدا بىت، مۇسلمانان مافى خۇيانە خاۋەنى ھىز بن،
بە لام بىگومان بە مەبەستى بەرگى لە خۇکردن و ترس خىستە
بەر نە يارانى دوزمىكارو پوچە لگىردنە ۋەي خەون و خە يالى
ھىزىشكردنە سەر قەۋارەكە و داگىر كارىي، نەك بۇ سەپاندنى
ئيمان ((و اعدوا لهم ما استطعتم من قوة و من رباط الخيل ترهبون
به عدو الله و عدوكم و اخريين من نونهم لا تعلمونهم الله يعلمهم
/الانفال/ ٢٠)).

ۋەك چۇن ھەموو ھەرىزەكان پىئورەندىيەكى راستە و خۇيان بە
كاتى تاييەتى خۇيانە ۋە ھەيە، يان رۇرەي ئاپەتەكان زەمىنە و
كات و بۇقەي تاييەتى دابەزىنيان ھەيە، جەنگىش ھەروە ھاكات
و زەمىنەي تاييەتى خۇي ھەيە، ھەموو دەۋلەت و قەۋارە يەكش
خويىندە ۋە ئامادە سازى تاييەت بۇ ھالەتى ئاناسايى و كاتى
جەنگ دەكات.

ئەگەر ھالەتى جەنگ - ۋەك جۇرىك لە جۇرەكانى جىھاد -
ھالەتەتەكى كاتىيە، تىكۇشان (بە مانا فرەۋانەكەي) و
بانگە وازكردن بۇ ئيمانھىنان دەپى پىرۇسەيەكى بەردەوام بىت لە
ھەموو كاتىكىدا، تەننەت لە كاتى جەنگىشدا، ۋەك لە

راسپارده‌کانی پیغمبردا بق سهرکرده‌کانی سوپا ناماژدیان
 پنده‌کین که ده‌بی بهر له جه‌نگ و تا کاتی ده‌سنتکردنه‌وی
 به‌رانبه‌ره‌کان، گفتوگوو داوای هدایه‌ت هه‌بیت، له راستیدا نه‌گر
 ناچاری نه‌بولیه، نیسلام هیچ پیوستیه‌کی به جه‌نگ نه‌ده‌برو.

مه‌به‌ستی نیمان (هه‌ر له خۆیدا) رزگار برونه و نامادجی
 شه‌ریعه‌تیش له بنه‌مادا پاراستنی ((بین و ژیان وه‌قل و
 وه‌چه و مال و نابوو))، ده‌نا تاوانی کوشتن به‌گشتیی له
 حه‌رله هه‌ره گه‌وره‌کانه ((... انه من قتل نفسا بغير نفس او
 فساد فی الارض فکانما قتل الناس جمیعا، ومن لایها فکانما
 لایها الناس جمیعا / المائدة/ ۳۲))، شه‌هید ناسری سوپه‌عانیی
 ده‌لێت: " نه‌گر بانگه‌واز به بی کوشتار و جه‌نگ بکړیت، هیچ
 که‌میو کووپه‌ک روو ناکاته کاری بانگه‌واز " ۱۰.

نه‌ک خۆینرپشتن، نه‌شکه‌جه‌دانیش — با له‌سه‌ر حه‌قیقش بێت -
 سزای زۆر قوندی له‌دولیه: (اشد الناس عذابا للناس فی الدنیا
 اشد الناس عذابا عند الله یوم القیامة/ صحیح الجامع ۹۹۸).

نه‌ک هه‌ر نازاردانی مروق، نیسلام رتگی له نازاردانی
 گیانه‌له‌به‌رانی دیکه‌ش گرتوه.

به‌رگری چه‌کدرانه‌ی موسلمانانیش - وه‌ک دوایش ده‌چینه
 سه‌ری - پاش ده‌سپیشخه‌ری نه‌وان ((و هم بدنوکم اول مرة/
 التوبة/ ۱۲)) پاش هه‌ره‌شه‌ی گرتن یان کوشتن و ده‌زکردنی

پێغه‌مبه‌ر ((واذ يـمـكـر بـكـ الـذيـن كـفـروا ليـثـبـتـوك لو يـقـتـلـوك او يـخـرجـوك / الانفال / ٢٠))، پاش ده‌رگرنی باوه‌رداران بوو له مه‌ككه‌ ((اذن للذين يقاتلون بانهم ضلعوا، وان الله على نصرهم لقدير... الذين اخرجوا من ديارهم بغير حق الا ان يقولوا رينا الله، ولولا دفع الله الناس بعضهم ببعض لهدمت صوامع وبيع وصلوات ومساجد يذكر فيها اسم الله كثيرا، واخراج اهلها لـكـبر / الحج / ٣٩-٤٠))، وه‌ك له‌م نايه‌ته‌دا ده‌ركه‌ وتوووه‌ موسلمانه‌كان سته‌ميان لي‌كراوه‌، له‌ ولات وه‌ ده‌رنراون، بێجگه‌ له‌ وه‌ی كه‌ گوتووویانه‌ (الله) په‌روه‌ردگارمانه‌ هه‌چ (تاوان!) ٲكي ديكه‌يان نه‌بووه‌.

بێگومان به‌رگريه‌ چه‌كدلوانه‌كه‌ش له‌ پاش كۆچكردن و دروستبوونی قه‌واره‌وه‌ كراوه‌، كۆچكړنیش به‌ چه‌ند قوناغايكدا تێپه‌رپوه‌، پێش كۆچكړنی گه‌وره‌ بۆ مه‌دينه‌، كۆچ بۆ حه‌به‌شه‌ و پاشان تايف كراوه‌، هه‌ريكه‌ له‌ كۆچكړنه‌كانیش تايپه‌تمه‌ندی خۆی هه‌بووه‌، كۆچكردن بۆ مه‌دينه‌ش زه‌مینه‌سازيه‌کی زۆری بۆكراوه‌ و ئيمانداري رووبه‌ريکی هه‌ره‌ زۆری مه‌دينه‌ی داپۆشمپوه‌ و شه‌لی كيتاب و موشریكان له‌وێ ده‌سه‌لاتی نايینیانه‌يان رووی له‌ لاوازی كردوووه‌، شه‌وجا فه‌رمانی كۆچكردن هاتۆته‌ خوار، پاش هه‌موو شه‌وانه‌ش شه‌وجا ناماده‌بیه‌كان بۆ به‌رگری چه‌كدلوانه‌ زه‌مینه‌سازییان بۆ كراوه‌.

زانای هه‌لکه‌تووی کورد شه‌هید مامۆستا ناسری سوبحانیی نۆز
به وردیسی ئه‌م لایه‌نی سه‌ته‌مکاری و دۆژمنکارییه‌ی له
بابه‌تی (قتال)دا و قوناغه‌کان و شیولزه‌کانی بانگه‌واز و
زه‌مینه‌سازیی بۆ کۆچکردن، روونکردۆته‌وه "١١".

جه‌نگ - له هه‌لومه‌رج و کاتی خۆیدا - له روانگه‌ی ئیسلامه‌وه
ئامانجپێکی ئینسانیی هه‌یه و له خزمه‌تی پێنج ئامانجه‌که‌ی
شه‌ریعه‌تدايه، نه‌ك هه‌ر سه‌رکه‌وتن له جه‌نگدا به‌لکو گه‌یشتنیش
به ده‌سه‌لات و (ته‌مکین) له پێناو ئامانجی به‌رزى ئینسانیی و
ئاوه‌دانکردنه‌وه‌دايه نه‌ك بۆ سه‌ته‌مکاری و خۆسه‌پانن ((الذين
ان مكناهم فى الارض اقاموا الصلاة و اتوا الزكاة و امروا
بالمعروف و نهوا عن المنكر.../الحج/٤١/))، پاشان په‌كێكه‌ له
به‌رهمه‌كانى باوه‌ر دایه‌وه‌ی و چاكه‌کاری، گه‌یشتنه‌ به ده‌سه‌لات
و ره‌وه‌ینه‌وه‌ی ترس له‌سه‌ر ژيان ((وعد الله الذين امنوا منكم
و عملوا الصالحات ليستخلفنهم فى الارض وليبدلنهم من بعد
خوفهم امنا/النور/ ٥٥)) نه‌بوونی (ترس) كه‌ پێویسته‌یكى
ده‌روونی و كۆمه‌لایه‌تی موقفه‌، خۆای گه‌وره‌ به‌ په‌كێكه‌ له
نیعمه‌ته‌كانى خۆی ده‌زانێ ((وامنهم من خوف/ القريش/ ٥))،
باوکی بێغه‌مبه‌رانیش (ئیه‌براهیم - س) كه‌ له خۆدا ده‌پاراهه‌،
ئوعای ده‌كرد خاکی وه‌حیی و ئایینی نوێ، شوێنێکی ئه‌مین و
پێ له ئارامیی و بێترس بێت ((رب اجعل هذا البلد امنا/ابراهيم

۳۵/)) - وەك لەسەرە تاشەوۋە گوتقان - وشەي (ئەمەن) بېنگومان
پىنۋەندىيەكى راستەوخۇرى بە وشەي (ئىمان) ھەيە و
ئىمانىش بە گىشتى چ لەسەر ئاستى تاك و چ لەسەر ئاستى
كۆمەل، سەرچاۋەي ئاراسى دەروونىي و كۆمەلەيەتى و
بەرھەمەتتەرى ئەخلاقى بەرزە.

۱) چۆرىنە سەرئەو بۆچۈنە و گوتقان ئاينە لە مەدىنە و پاش
ئروستېوونى قەلارە و دەسلەت، بەزۇر و ھەروەھا بە پالەنەرى
غەنىمەت - وەك دەگوتىڭ - بلالۇ بۇقۇ و سەپتەرا، ئاخىر ھېندى
كەس بۆچۈنەيەن ۋە ھايە، ئەو زۇر ئەكەندە تەنبا لە مەككەدا
بۈۋە ((لەم بېنىكم ۋى بېن)) بەلام ئاينى كە ئىسلام بە دەسلەت
گەيشتۈۋە "دەزگائى سەريازى بۇ (باۋە) بە خەك ھېندان و
موسلمانكەند (پىكەۋە ناۋە زەبىرۇددى نواندوۋە... ئەي لە
قۇناغى نەيىنىدا لە مەككە چۆن ئەو بناغە پۇلاينەي ئىمان
دەلۋىزدا؟ موخەمەد(د.خ) سەرەتا و پاش گەپلەنەۋەي ئوچارى
لە ئەشكەۋى حىرا - كە خۇيشى پىۋىستى بە ئالەۋايىكەرىك
ھەبۈر. تا ئەۋكەتەي خەك تاك تاك موسلمان بۈۋە، بېتجگە لە
ھېزۇ دەسلەتتى رۇخىي و خەقوۋىستى و پىشتەستى بە خودا، چ
ھېزۇ دەسلەتتىكى دىكەي ھەبۈر؟! خەدىجە و ئەبۈرەكرو
عومەر و ئەلى و عوسمان و سومەيە و ياسىز(س) بە چ زىرى و
زەبىرى موسلمان بۈۋە؟ يەككىكى وەك بىلالى خەبەشىي - بە

پىچەوانەو - زۆرى لىندەكرا لە ئىسلام پاشگەز بىيىتەو، دەنا
خۆى ئىمانى بە رىزگارکەر دەبىنى. ئەك لە ترسان يان بۆ مەرامى
تاييەت، بە لکو ئەوان ئامادە بوون ئەوئى هەيانە لە سەر و لە
مال، لە پىناو پاراستنى ئىمانەكە ياندا بىبە خشن.

لە قۇناغى بانگەوانى مەككەدا مومسلمانان ئەك زۆريان لەكەس
نەکرد بۆ باوەرپەيتان، بە لکو خۆيان لە ژىر بارى ئەشكەنجە و
زۆرلىکردندابوون بۆ پاشگەزبوونەو و گەپانەو بۆ سەر
و مەسەنەت و نەرىتەكانى جاھىليەت، ئەنانەت توندى و ئىزى
بەرانبەريان گەيشتە ئەوئى لىشيان شەھىدکرا (خاتوو سومەييە
لەو شەھىدانەئى قۇناغى مەككەيە كە بەرئروكى رەمى رۆ و قىنى
خودى ئەبوجەھل دەكەوئىت).

لە راستىدا لە مەككەش ئەو كافرەكان بوون دلويان دەگرد
موحەمەد و ھاوئەلانى (س) ماوئەيەك بچنە سەر ئايىنى پەرستنى
يەكەكانيان، ئا ئەوانىش ماوئەيەك خوداكەئى ئەمان بپەرستن -
وئەك لە سەرەتاي سۆرەتەئى (الكافرون) دا ديارە - كە وەلامى
خودايە لە سەر زمانى پىغەمبەر ((قل يا ايها الكافرون لا اعبد ما
تعبدون)) دەئا ئىمانهيتان شتىك ئەبە ئەنيا پىئوئەندى بە قۇتاغىك
لە زەمەتەو، بە مەككە و بە مەدينەو هەبىت، ئەئى پاش
گوزەشتنى ئەو زەمەنە، ئەئى لەم مەردەم و رۆزگارەدا كە باسى
قۇناغى مەككە و مەدينە لە ئارادا نىە؟ باوەرپەيتان لە هەموو

قوناخ و زهه نیکدا هه رده بى به خواست و ئاره زوو، به رازیبوون و به یه قین، له دلدا سهوز ببی و پاشانیش به ره به ره په لوبق بهاری.

له قوناخی مه بینه شدا، باوه په پێنان نهك به رقد نه بوو، به لكو ئامانج له كوچكرين له مهككه وه بو مه دینه له خۆیدا بو دهریاز کردنی ئایین و ئیمان بوو، بق خۆپاراستن بوو له توندی و تیژی، له مه دینه ئایین نهك هه ر نه سه پێنرا، به لكو له وى نيارترین ئایهت له باره ی ئازادیی ئایینییه ره هاته خواری ((لا اکراه فی الدین... / البقره / ۲۵۶)) له وێوه بته ماکانی ئازادیی ئایینی و پێگه وه زیان به ره به ره رهنگیاندا به وه. هوی هاته خواره وه ی ئایه ته کهش روونه "دوو کوپی ئه نسارییهك چوو بوونه سه ر ئایینی نه سرانیهت، باوکه که — وهك بق پیغه مبه ری دهرده به ی - رقد له سه و دلی قورس ببوو، ده یویست په هیمانیان بکاته وه، ئیدی ئه و ئایه ته هاته خواری".

هه روه ها هه ر له مه دینه و له کاتی پێگه یشتن و به هیزبوونی ده سه لاتى ئیسلامییا بوو(پاش رێکه وتنامه ی حوده ییبه و پێش ئازاد کردنی مه ککه) که پیغه مبه ر(د.خ) نامه ی بانگه واز و داوه تکرینی ده نارد بق پاشایانی ده وروویه(پاشایانی ولاتی فارس و رزم و میسر و یه من و ...) بق وه رگرتنی ئایینی ئیسلام، که بێگومان نامه کانی ره حمه تی ئیسلامیان لێده چرپا،

به لّام نه وه هیندیک له وان بوون که له تووږه یی وه لچووندا،
 نامه کانی نه ویان ده درپاند و جاری وه هاش هه بوو نوینه ره که یان
 ده کوشت...

پاشای ولاتی فارس نه ک هر نامه که ی درپاند به لکو له
 یه مهنه وه دوو که سی به هه په شه وه ناردده سر پیغه مبه (د.خ)،
 به لّام که نوینه ره کان گهیشنه لای موسلمان بوون و له ریگه ی
 نه وانیشه وه خه لکبکی ژیر ده سه لاتی فارس موسلمان بوون،
 نه مهش بووه هوی نه وه ی نه وان سووکایه تی به موسلمانان
 بکه ن و جاروباریش په لاماریان بدهن...، پاشای ولاتی رومیش
 که نامه ی پیغه مبه ری پینگه پشت، هستی کرد که سانی ده ریبار و
 ده سنو پیوه ندی پتی رازی نین، رازی نه بوونه که شپان
 چه که ره کرنی هستی دوژمنکاری له دوا بوو به رانبه ر به
 موسلمانان، میری ولاتی نیمه شقیش که نامه ی پینگه پشت،
 وه لّامی نورسراوه که ی خو ته یار کردن بوو بۆ چه نگ...، هه روه ها
 پاشای غه ساسینه - پاش سووکایه تی پیکردن - به کیک له
 نیردرلوانی پیغه مبه ری کوشت که به ریوه بوو بۆ لای میری شاری
 (به سرا).

نه گه ر بچینه نبو ده قی نامه کانیشیه وه ده بینین به وپه پی
 هه ست کردن به به رپر سیاره تیه وه (به رپر سیاره تی
 پیغه مبه رانه)، به وپه پی ریزه وه بۆ به رانبه ره کان و به

له‌به‌رچاوگرتنی پایه‌یان نامه‌کانی نووسین، واته به‌بێ هیچ
 ئاماژه‌یه‌کی نیه‌تی سه‌پاندن، ته‌نانه‌ت به‌بێ هیچ بۆن و
 به‌رنامه‌یه‌کی فیزیکری و خۆ به‌گه‌وره‌زانین و به‌که‌م سه‌پرکردنیان
 با پێغه‌مبه‌ریتیش به‌رزترین پایه‌یه‌ک بێت که مرۆڤ پێی‌بگات..، با
 به‌نموونه سه‌یری نامه‌که‌ی بۆ پاشای ولاتی رۆم بکه‌ین:

– (بسم الله الرحمن الرحيم..من محمد عبدالله ورسوله الی هرقل
 عظیم الروم..)

سلام علی من اتبع الهدی..اما بعد: فانی ادعوك بدعاية الاسلام،
 اسلم تسلم، یؤتک الله اجرک مرتین..فان تولیت فان علیک اثم
 الاریسین..و((..قل یا اهل الکتاب تعالوا الی کلمة سواء بیننا و
 بینکم ....تا.. فان تولوا فقولوا اشهدوا بانا مسلمون/ال
 عمران/٦٤))/بوخاری و موسلم).

پاش نازادکردنی مه‌که‌ش که ده‌سه‌لاتی ئیسلام زۆر زۆتر
 مه‌لکشا و فره‌وانتربوو، پاش گفتوگۆی سه‌زده‌ت له‌گه‌ڵ
 ده‌مراستانی تیره و هه‌زه‌کانی ده‌رویه‌ر، نه‌ولنیش له‌و سه‌له‌دا
 که به (سالی وه‌فده‌کان) ناسراوه، ده‌هاته‌ن لای پێغه‌مبه‌ر و
 موسلمانه‌تی خۆیانیان راده‌گه‌یاند، دواى هاتنی ئێ‌رده‌ی
 هه‌زه‌کانیش، پێغه‌مبه‌ر (د.خ) که‌سانی شه‌ره‌زای ده‌نارده
 ناوچه‌کانیان بۆ شه‌وه‌ی ئیسلامه‌تیان بۆ روون بکه‌نه‌وه،
 روونکردنه‌وه‌که ده‌بوو له ئیمان‌ه‌وه ده‌ست پێیکات، پاشان

په‌رستنه‌کان و شتی دی... ، نه‌ویش به‌حیځمه‌ت و نه‌رمی و
 نیانیه‌وه، که‌هه‌ر نوینه‌ری خۆی بۆ به‌مه‌ن ناردن، رایسپاردن که
 ئاسانکار و مژده‌ده‌ر بن نه‌ک سه‌خنگیر و پرینگینه‌ر (یسرا ولا
 تعمیرا، بشرا ولا تنفرا، و تطاوعا/بوخاری) .. ته‌واوی نه‌م
 راستیان‌ه‌ی سه‌ره‌وه له‌ زۆر له‌ کتێبه‌کانی ژباړنامه‌ی پښه‌مبه‌ری
 ئیسلامنا (د.خ) تۆمارکړوان^{١٢}.

نایینه کانی پیش تیسلام ... بانگه وازیان جهنگ:

بۆ زیتەر روونکردنه وهی ئامانجه کانی بانگه وازی نیسلاام و سروشتی کارکردنی، ده بی بگه پێینه وه بۆ نایینه ئاسمانیه کانی پێشوو، چونکه نه وانیش بانگه وازی خودان و بۆ مه به سستی هیدایهت هاتوون و هه موو ته ولوکه ری به کدین.

وهك ده زانی نه و نایینه نه زۆریه یان کهنالی گه یاندنیان زمانی گفتوگۆ نوانسنی موعجیزه بووه، نه گه رچی مه به سستی موعجیزه ش - وهك زانا و عاریفی گه وری کورد سه عیدی نورسی روونیکردۆته وه - بۆ نه وه نه بووه که خهك ناچاری ئیمانیه تان بکریژ "١٣" .. موعجیزه ی هه وه گه وری نه وان نه خلاق بووه - وهك له وتاریکی تایبه تدا باسمانکردوه - "١٤"

له راستیدا ئه خلاق به رزی ئاسمانی و بیوتنه و سه ره شه بوونی نه وان له هه موو روویه که وه، گه وری نه ترین به لگه یه له سه ره نه وه ی که بانگه وازی پێغه مبه ران بانگه وازی ریتمای و خهك شوێن هه قیقه ت و نه خلاق خستن بووه نهك سه پاندن. نه گه ر سه پاندن شیوازی بلاوکردنه وه ی نایین و ئیمان بویه، ده بوو حیکمه ت و راستگویی و نه رمیی و نیانی و سه برگرتن و زۆر خسه له تی دی، به و گه وری و قوولیه له ژبانی پێغه مبه راندا بوونی نه بوایه:

قورئان پېرە لە گفتوگوى نووردرىژى بە پەرۇشانەى پېغەمبەرەن
لەگەل بەرانبەرەكانيان ((يا نوح قد جادلتنا فاكثرت جدالنا فانتا
بما تعدنا /.. هود/ ٣٢))،... گفتوگو پېر لە پرسىارەكانى نىوان
ئىبراهيم و قەومەكەى نموونەيەكى دىكەن. ((اذ قال لاييه و قومە
ما تعبدون، قالوا نعبد اعصاما فنظلل لها عاكفين، قال هل

يـسمعونكم اذ تـدعون، او ينفعونكم او
يضررون؟؟؟؟!.....الشعراء /٦٨/ ٧٣.... تا / ٨٢))
پېغەمبەرەن (س) ئەك ھەر سەتەم و سەپاندن لە پەيامياندا
نەبوو، بەلكو توندى و تىژى و سەمىشيان بەرانبەر نوێنرلوه و
لەشيان كۆژراوه ((افكلما جائكم رسول بما لا تهوى انفسكم
استكبرتم ففرىقا كذبتم و فرىقا تقتلون/البقرة/ ٨٧)) زۆرەشيان
لە پارانەو و گفتوگوو بىرخستەو و زۆتر، چەكىكى دىكەيان
نەبوو!

ئەگەر بە وردى سەرنج بدەين، دەبينين زۆرەى تايىنە
پيشينەكان - ئەوانەى باسيان لە قورئاندا ھەيە - چونكە قەرارە
و دەسەلاىى سياسيان - بەق قەزىمەى لای ئايىنى ئىسلام
نەبوو، دەزگای سەربازىشيان نەبوو يان بەرگەوردەيە
نەبوو و ھەر لە بازنى بانگەوازدا خۆيان ئەدا كردوو، بەلام
پېغەمبەرىكى وەك دلد يان سولەيمان (س) چونكە - وێرەى
پېغەمبەرىتى - پاشاش بوون و دەسەلاتىكى دەولەتيانەيان

مه‌بووه، ده‌بینین خاوه‌نی سوپایه‌کی ریک‌خرویش بوون، به‌لام به‌بێگومان له‌و رۆژگارمه‌شدا وه‌زێفه‌ی سوپاکه‌ هه‌یج پێوه‌نده‌کی به‌سه‌پاندنی ئیمان‌ه‌وه‌ نه‌بووه، به‌لکو هه‌ر پێوه‌ندی به‌سته‌مکاری و وه‌ده‌رنانه‌وه‌ مه‌بووه له‌ ولات ((قالوا وما لنا الا نقاتل فی سبیل الله و قد اخرجنا من ديارنا و ابناؤنا/البقره/٢٤٦)) سوپاکه‌ نه‌ک هه‌ر مه‌به‌ستی سه‌پاندنی ئیمان نه‌بووه، به‌لکو خۆپیشی ده‌سه‌تیه‌کی هه‌لاوتردرلوی تاقیکراوه‌ی لیما وه‌ته‌وه‌ ((ان الله مبتليکم بنهر.. فمن شرب منه فليس منی.. ومن لم یطعمه فانه منی.. الا من اغترف غرفة یده.. فشریوا منه الا قليلا..... کم من فئة قليلة غلبت فئة کثیرة باذن الله/البقره/٢٤٩)).

سوپا گه‌وره‌که‌ی چه‌زده‌تی سوله‌یمانیش (س)، هه‌ست ناکه‌ین وه‌زێفه‌که‌ی پێوه‌ندی به‌سه‌پاندنه‌وه‌ مه‌بوویت، سوله‌یمان که‌ ده‌یه‌وی دلوی موسلمانبوون له‌ شارێنی ولاتی (سه‌به‌ه) بکات، نامه‌ی یۆ ده‌نێری، نامه‌یه‌ک به‌ (بسم الله الرحمن الرحیم) ده‌ست پێده‌کات! نامه‌یه‌ک که‌ شان به‌ نامه‌یه‌کی زۆر رۆژدارانه‌ ((کتاب کریم)) ناوی ده‌بات، ئه‌ویش پاش راویژ کرین به‌ ده‌ستوپێوه‌نده‌که‌ی (که‌ قسه‌یان نه‌وه‌یه‌ شانازی به‌ هێزی خۆیان‌ه‌وه‌ ده‌کن و ده‌توانن به‌ هێزی سوپا به‌ره‌مه‌ستی بکه‌ن، به‌هێ ئه‌وه‌ی سوله‌یمان باسمی هێزی کریمی)

به لام نه و خوی نادله دهست فیرو به خونازین و له

خود لایب وونی

پیاده سربازیه‌گان، به هه‌په‌شهی هیزوه‌لام نادلته‌وه،

بیاریہ کی بہ نرخ بڑے سولہ پیمانہ دھنیریت، بہ لام دہشی شہوہش

جینگے سرنج بیت کہ ناردنی دیاریہ کی مادہ کی گرانہ ہا بو

بیفهمبر و پاشایه ک که توانست و ده سه لاتیکی خه یالی

بیوتنی هه بووه نه ک هه ر له جیهانی موفدا به لکوله جیهانی

مه‌خلوقاتى بېكه‌شدا، ده‌بى ماناى چيبيټ؟؟ ده‌شى نه‌و شارنه

هه لکه وتووێه ویستبیتی له و رینگه یه وه بزانسی داخوا

سوله پيمان (س) مەبەسنەگە ی دینه یان دەسەلاتخرازیی

ودونیا بازی - وہ کہ شہید سید قوتب لہ قہ فسیرہ کہ یدا

نامارڙهي پيداوه - بڙيه ناردينى ۾ ٺهڻ بياريه سولهيمان توڙي

دهكات، به لام نه مجاریش نه وهروه لام ده داتوره، هه وال

له‌باره‌ی به‌ریخستنی سوپاوه ده‌نیژیست، هیزو گه‌وره‌یی

سوڀاڪهي دهردهخات، بهلام سوڀا نانيري، پنده چي

سوله يمان (س) وهك پټغه مېرټك له ريگه ي زانستی خودايينه وه

لەر ھەرپەشەي ھېژد بە خۇنارزېنەي دەست و پېۋەندەگەي ئەر

شازنہ ش ناگادار یوویٹ، بڑیہ نہ میس ہوالی بہ پرخستنی

سوپا بہ کی زندگی بڑی بڑی ہے۔

ه‌وایی که به‌لقیسیش ده‌میرته‌لای سوله‌یمان(س)، شی‌وای
 برده‌که‌ی و بینینی کۆشکه‌که‌ی خۆی له‌وێ و بینینی کۆشکه
 بی‌وینه‌که‌ی سوله‌یمان، ده‌بن به‌هۆکاری بیرکردنه‌وه و پاشان
 باوه‌په‌یتان، نه‌و بۆی ده‌رده‌که‌وێت نه‌و تۆن و دارایی و
 ده‌سه‌لاته‌ی سوله‌یمان(س) مرقۆی نیه و ده‌راسابه، بۆیه باوه‌پ
 ده‌هینیت و ده‌لێت((و اسلمت مع سلیمان لله رب العالمین/النمل/
 ٤٤)) من (له‌گه‌ل سوله‌یماندا) خۆم ده‌ده‌مه ده‌ست خودای
 خاوه‌نی جیهانیان — نه‌ک ده‌ست که‌سی دی - دیاره منیش و
 سوله‌یمانیش به‌م هه‌موو ده‌سه‌لاته‌خمانه‌وه هه‌ر به‌نده‌ین، ئیدی
 منیش له‌ نیازمه‌ندیمدا بۆ خودلوهند وه‌ک سوله‌یمانم، ئیمه
 خاوه‌نی جیهان نین، به‌لکو ئیمه‌یش و جیهانیش خاوه‌نێکی
 دیکه‌مان هه‌یه !! سوله‌یمانیش له‌به‌رانبه‌ر هێنانی موعجیزه‌یی
 به‌لقیس و کۆشکه‌که‌یدا بۆلای، سوپاسی خوداوه‌ند ده‌کات که
 به‌وه‌موو تۆن و ده‌سه‌لاته‌مانیه ئاسمانیه په‌شتیوانی
 لێده‌کات، نه‌و نیعمه‌ته‌ش به‌هۆکاری تاقیکردنه‌وه ده‌زلنیت بۆ
 ده‌رخستنی به‌تدلیه‌تی یان یاخیبوون((هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي،
 لِيَبْلُوَنِي الْفُكْرَ...وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّمَا يَظْكَرُ لِنَفْسِهِ، وَمَنْ كَفَرَ
 فَإِنَّ رِبِّيْ غَنِيٌّ كَرِيْمٌ/النمل/٤٠)) شوکرانه‌کردنیش بۆ خودی مرقۆ
 خۆیه‌تی نه‌ک خودلوهند پی‌ویستی پێیبه‌یت.

لە كۆتايى چىركەكە دا دەردەكە ئۆي، ۋە زىفەنى ئەر سوپايە
سەپاندن نە بوو، بەلكى سوپا ۋچ كۆشك ۋچ دەسلەت
بەسەر مەخلۇقاتى نىگە دا، مەمورىيان ھۆكارو ئايەت و نىشانە
بوون بۆ ھىدايەت.

نەرەشى لەپىش ھەمور ئەمانە ۋە سولەيمان (س) ھەببوو و
قورئان بەگەرە باسىكرىدو ۋە (زانست) بوو ((ولقد اتينا داود و
سليمان علما / النمل / ١٥)) زانستىش ھۆكارى ھەرە دىيارى رىگەى
ھىدايەت و رىتىشاندا.

"ۋە ھا دىيارە لە شەرىعەتى بەنىئىسرائىلدا، پىئەمبەرە رىتى
ۋ (پاشايەتى - دەۋلەتدارى) تا سەردەمى دەركە وتنى خەزەرەتى
داود (س) پىكە ۋە نەبوو، سىياسەتكرىدن ۋ سەركىرايەتى سوپا
نەركى پاشا بوو، بۆيە بەنىئىسرائىل بە پىئەمبەرە رىكى خۇيان
دەگوت ((ابعث لنا ملكا نقاتل فى سبيل الله / البقره / ٢٤٦
)" ١٥"

جا دامودەزگاي سوپايى ۋ سەربازى، پىدلوستىيەكى دەۋلەت و
قەۋلەرى سىياسىيە لە ھەمور سەرەمىكدا.

نایه نه کانی جهنگ... سه پاندنی دین و نیمان یان
به رنگاریی سته کاریی:

نه گه به وردی له هه مو نایه نه کانی جهنگ رامیتین" به
ناشکرا ده بینین پیوه ندیان به به رگرتن له سته می نایینی و
سته می (ده رکردن) هوه هه یه، پیوه ندیان به دروستکردنی
که شوه وای نازاده هوه هه یه بق پاراستن و دریزه دان به پانگه واز،
نه که سه پاندنی نیمان ((قالت الاعراب امنا، قل لم تؤمنوا ولكن
قولوا لسلمنا / الحجرات / ١٤)) له م نایه ته دا نه وه به روونی
ده رده که وی" که ده شمی له کاتی جهنگدا ته سلیم بوون و رازی
بوون به ده سه لاتی سیاسی نیسلام هه بی، به لام ته مه جو دایه
له که یشتنی نیمان به دل و ده روون ((ولما يدخل الایمان فی
قلوبکم)).

بق نه وهی باشت هویه کانی به رپاکردنی جه نگیش بزانی با به
خیرایی سه یروکی ته م نایه تانه بکهین:

.. قالوا وما لنا ان لا نقاتل فی سبیل الله و قد اخرجنا من ديارنا
وابنائنا / .. البقره / ٢٤٦. (ته م نایه ته - وه که له پیشه وهش
نامازه مان پیکرد - پیوه ندی به به نیئیسرانیله وه هه یه له
ریزگاری دوی حه زده تی موسا و کاتی ده رکه وتنی حه زده تی
داود).

- اذن للذين يقاتلون بانهم ضلوا، وان الله على نصرهم لقدير،
الذين اخرجوا من ديارهم بغير حق الا ان يقولوا ربنا الله، ولولا
دفع الله الناس بعضهم ببعض لهدمت صوامع وبيع وصلوات
مساجد يذكر فيها اسم الله كثيرا، واخراج اهلها اكبر / الحج /
٤٠-٣٩.

- وقاتلوا في سبيل الله الذين يقاتلونكم ولا تعتبوا ان الله لا يحب
المعتدين /البقرة/ ١٩٠

-...واقتلوهم حيث ثقتموهم واخرجوهم من حيث اخرجوكم
والفتنة اشد من القتل ، .... فان انتهوا فان الله غفور رحيم
/البقرة/ ١٩٠-١٩٢

- .... و اخرج اهلها منه اكبر عند الله و الفتنة اكبر من القتل ...
و لا يزالون يقاتلونكم حتى يردوكم عن دينكم ان استطاعوا/
البقرة/ ٢١٦-٢١٧

- واذا يكرهك الذين كفروا ليثبتوك لو يقتلوك او يخرجوك/
الانفال / ٣٠

- الا تقاتلون قوما نكثوا ايمانهم وهموا باخراج الرسول وهم
بدؤوكم اول مرة /التوبة/ ١٣ /١٤.

- اذ اخرجهم الذين ثانی اثنين اذ هما في الغار / التوبة / ٣٩.

- للذين اخرجوا من ديارهم واموالهم.... /الحشر/ ٧/٨

نهبه ز ههريامي

- فالذين هاجروا و اخرجوا من ديارهم و اونوا في سبيلي وقاتلو
و قتلوا لاكفرن عنهم سيئاتهم /ال عمران/ ١٩٥

- لاينهاكم الله عن الذين لم يقاتلوكم في الدين ولم يخرجوكم من
دياركم ان تبروهم و نقسطوا اليهم/ الممتحنة/٨)).

- ما لكم لا تقاتلون في سبيل الله والمستضعفين من الرجال
والنساء واللدان الذين اخرجوا من ديارهم / النساء/٧٥).

- وان كادوا ليستفزونك من الارض ليخرجوك منها /الاسراء/ ٧٦.
- فمن اعتدى عليكم فاعتدوا عليه بمثل ما اعتدى عليكم
/البقرة/١٩٤.

له ماناي ئهه ئايه تانهوه ستههكاراي و نيته و ويهتي
شه پخوازانه ي بياوه پان به رووني دياره، ناموي ئه وه موو
پيلانگي پي و ستهه و ده ستريني و نوژمنكاراي و نوئدي و
تيژيهي موژمريكاني مهكه و مهدينه و دهووبيري و هوله كانيان
بو كوشتني پتفه مبهه بگيرمه وه... پاشان شه پفرؤشتني فارس
و رزم و دواتر خاچه رستاني سه رده مي ده و له تي ئه ييوي كه
پيش روواني جههنگ هه بووه. بخه مه روو. "١٦".

قورئان له چه ند ئايه تيكي ديكه دا، روونترو قوولتر نيته و
خواستي شه په ننگيزانه ي نه يارلني ئيسلامي به رجه ستهه كرووه كه
دهشي ئه وه لاي ئه وان ستراتيژيان نيته ي هه ميشه يي بيت:

-لايرقبون في مؤمن الا ولا ذمة و اولئك هم المعتدون /التوبة/ ١٠.

- وان ترخس عنك اليهود ولا النصارى حتى تتبع ملتهم /البقرة
۱۲۰/

- ود كثير من اهل الكتاب لو يردونكم من بعد ايمانكم كفارا،
حصدا من عند انفسهم من بعد ما تبين لهم الحق فاغفوا واصفحوا
حتى ياتي الله بامره ... /البقرة/ ۱۰۹.

- اذ جائوكم من فوقكم ومن اسفل منكم واذا زاغت الابصار و
بلغت القلوب الحناجر.. الاحزاب/ ۱۰ (نم نايه ته باس له
يه كگرتنى هپزه نه ياره كانى ئيسلام وهترشكردنيان بى سهر
مه دينه ده كات بهمه بهستى له نيوبردن و سهرينه وهى نه و
قهواره يه) .

نهوانه ي كه ته نيا نه و نايه تانه ده بينن كه فه رمانى چه نگان
تيدايه و به پشت به ستن به و نايه تانه ده لين "ئيسلام شايينى
شمشير"، ده بى هه رووچاويان بكه نه وه و نه و نايه تانه ش
بينن كه باس له ريگرى له ئيمان نه بنان و بانگه واز و له
سته مكدن و ده ركرنى موسلمانان و چه وساندنه وه و
نه شكه چه دانبيان و جهنكى ده روونى ده كنه...، نه و نايه تانه ش
بينن كه نامازهن به نيه تى شه پخوازانه و هه ولى هه لگيرانه وهى
موسلمانان له ئيسلام، نه م نايه تانه زوږ به يان هه ر له گه ل
نايه ته كانى چه نگان، نه م نايه تانه بى نابيينن، نهوانى دى بى

..... نه بهر ههروا

دهبیرن و دهکرین به به لگه‌ی توندپه‌وی و شه‌پخوازی تیسلام
و سه‌پاندنی نایین و ئه‌رکه‌کانی؟!!

دهبێ ئه‌و ئایه‌تانه‌ش بپینرین که باس له‌ پێکه‌وه‌ زیان و
دادپه‌روه‌ری. و خێر بق هه‌مووان ویستن ده‌که‌ن، ده‌بێ ئه‌وانه‌ش
بپینرین که باسیان له‌ پێوه‌ندی نێوان ئیمان و دل و ئیمان و
هیدایه‌ته‌وه‌ ده‌کرد، بپگومان ئه‌و ئایه‌تانه‌ی که باس له‌ بانگه‌واز
و ئه‌خلاق و سه‌رمه‌شقه‌بون و هیدایه‌ت و پێوه‌ندی ئیمان به
دل‌ه‌وه‌ ده‌که‌ن و حوکه‌مه‌که‌شیان گه‌ستی و هه‌میشه‌یه‌^٩ به‌ ژمێره
تقد زیتن له‌ ئایه‌ته‌کانی کاتی جه‌نگ که حوکه‌مه‌که‌شیان کاتیه‌.
ده‌بێ ئه‌وه‌ش بیرب‌خه‌ینه‌وه‌ که هه‌رگیز (بێ تیمانی) به‌ته‌تیا
هه‌وکاری جه‌نگ نه‌بووه‌، ئه‌گه‌ر به‌ره‌ی بپه‌وه‌ ده‌ستدرژی
نه‌کات و ئاماده‌ی پێکه‌وه‌ زیان بێت، ده‌بێ موسلمانان نه‌ک هه‌ر
نه‌جه‌نگین به‌ لکو چاکه‌کاریش بن ((لاینهاکم الله عن الذین لم
یقاتلوکم فی الذین ولم یخرجوکم من دیارکم ان تبروهم و تقسطوا
الیهم .... انما ینهاکم الله عن الذین قاتلوکم فی الدین و اخرجوکم
من دیارکم و ضاهروا علی اخرلجکم ان تولوهم .. / الممتحنة /
٩-٨)).

به‌ سه‌رح‌دان له‌ و ئایه‌تانه‌ بۆمان ده‌رده‌که‌وی^٩ په‌ نابردن بۆ
جه‌نگ کرده‌یه‌کی هه‌ر مه‌کیانه‌ نه‌بووه‌، به‌ لکو قوناخ به‌ قوناخ
بووه‌، نوژمه‌ کافیش به‌ قونا به‌ندی گه‌ یاندوو یانه‌ ته‌ هه‌ر شه‌ی

کوشتن و وهدهرنان، واته پیژوهندیسه کی راسته و خلی به
هه لویستی نه یاره کانوه هه بووه (وهك نایه ته کان
ده ریده خه ن) ... وهك چۆن وه رگرتنی ئیمان و گه یاندنی
قوناغه ندیی و ریوشوین و شیولزی جۆی هه بووه، جیهادیش (كه
جهنگی چه كدارانه به شیکه تی) هه روه ما قوناغه ندیی هه بووه .
له راستیدا من جیاوازییهك له نیتوان بۆچوونی ئه وهینده كه سه
ئیسلامیانه دا (ئهوانه ی وا دهزانن جهنگ تاكه هاكته ری گه یاندن
و بلا بوونه وه ی ئیمان و ئیسلامه) و ئه و كه سه نه ته وه یی و به
ئاوچه لعانیانه دا نابینم كه هه مان تهفسیریان بۆ بالۆ بوونه وه ی
ئیسلام و باوه پێهێتانی ههیه، واته (بلا بوونه وه ی ئیسلام به
شهر و شمشێن).

ثابتہ کا نئی جہنگ هیچ داوایہ کیان تیدا نیہ بق سہ پانڈنی ٹیمان،
 لہ پان ہیچ کامیاند باسی ٹیمان نہ ہاتووه بہ و شتوہ یی لہ پان
 ثابتہ کا نئی بانگہ وازو نہ خلاق و چاکہ کاریدا ہاتووه، موسی
 ثابتہ نہ بی کہ باسی جہنگن و باسی نایین و ٹیمانیشیان
 لہ گدا کراوہ:

— وقاتلهم حتى لا تكون فتنة ويكون الدين لله ، فان انتهوا فلا عدوان الا على الظالمين/ البقرة/ ١٩٣.

(مه مان مه به ست له نايه تي ۳۹ ي سوره تي نه نفايشدا هاتوه).

– قاتلو الذين لا يؤمنون بالله ولا باليوم الآخر ولا يحرمون ما حرم الله ورسوله ولا يدينون دين الحق من الذين لونا الكتاب حتى يعطوا الجزية عن يد وهم صاغرون / التوبة / ٢٩.

ئەم ئايەتەش ديارە بۆ ھەموو کات نین، بەلکو تايبەتن بە کاتی جەنگ (فان انتھوا...)، جەنگەش بۆ ناچار کردن نیه کە ئەوان باوەرپەینن، بۆ رینگەگرتنە لە دروستبوونی فیتنە کە چەندین مانای ھەیە) لەپێشەو بەسماں کرد باوەرپەینان دەبێ بەدل و لە خواست و رەزنامەندییەو بەیت ورتسای بئەپەتیش لە وەرگرتنی نایببندا ((لاکراھ فی الدین)).

پیش ئایەتەکی سورەتی (البقرة)، سنی ئایەت باس لە دەستدریژی و نوژمنکاری بەرەو بەرانبەر دەکەن، بەرانبەر بەوێش خوای گەورە ناوای بەرگری و ھەلوێستی ھاوشیۆو دەکات، (ولا تعبدوا)، (و اخرجوهم من حيث اخرجوكم)، (فان قاتلوکم فاقتلوهم)، (فان انتھوا فان الله غفور رحيم).. پاش ھەموو ئەمانە ئەوجا دەچیتەسەر ئایەتی (و قاتلوهم حتی لا تكون فتنه..) ناوای ئەم ئایەتەشە کە دەفەرموێ ((فمن اعتدى علیکم فاعتدوا علیه بمثل ما اعتدى علیکم)).

ئایەتەکی سورەتی تەوہەش وەھا ديارە بۆ ھاندان باسی دین و ئیمانی تێنا ھاتووە، جەنگەش لەگەڵ نوژمنکارانە لە یەرود نەك بێباوەپی لاشە، لە کۆتاییەکیشتا ديارە تا ناچار

کردنیانه به (سهرانه دان) که ره مزی رازیبونه به دهسه لاتی به پیوه بردنی نیسلامی و نه رکیکه له به رانبه ر مافدا، نه ک بۆ ئیمان هیتان، چونکه که ئیمانان هیتا ئیدی سهرانه یان له سهر نیه. که رازیبون سهرانه بدهن، که وانه ئازان له ئایینداریی خویاندا، نه م هه لویتسه ش زیت به ره می گۆرانی هه لویتسی خویانه به رانبه به نیسلام، ده نا نه گه نه وان وه ک جاران بن که قورئان وه سفیان ده کات" ده بی پیوه ندیه که گفتوگۆو پیکه وه ژیان و تیکه لئی بیت.

مانای (دین) یش له م ئایه تانه دا - وه ک شه هید سه ید قوتب له ته فسیره که یدا ئاماره ی پیکردوه - مانای به رنامه و دهسه لاتی نیسلامه نه ک ئیمان، ده شی له کاتی جه نگدا که سی شایه تعان بیئنی و ته سلیم بیی و به دهسه لاتی سیاسی نیسلام رازی بیی، به لام ئیمانی دانه مه زویت - وه ک له پیشه وه ش له و باره وه ئاماره مان به ئایه ت کرد - .

له کاتی جه نگیشدا که دلوی گوئنی (لا اله الا الله) کراوه، وه ک پیغه مبه ر (د.خ) ده فهرموئی (اهرت لن اقاتل الناس حتی یقولوا لا اله الا الله و ...../) وا ده زانم هه رجۆرئیکه له نواندنی ره حمه تی نیسلام و ریکه گرتن له خوین رشتن، ده نا پیغه مبه ر زانیویتی و ناشکراشه مه رج نیه نه و که سه ی که له کاتی جه نگدا نه وه ی به زاردا هات، یان نوێژکی کرد، ئیدی ببیته باوه ردار، به لام به وه

خوڭنىڭ كەمىر دەپ ئىشلىتىدۇ. كاتتىك (ئوسامەنى كۆپى زەيد) لە غەزەپە كەلگەن گوتتى (لا الە الا اللە) شۇ يەككى لە كافرە كەلگەن ھەر كۆشت، چۈنكى پىنى ولبوۋە شەپقەتەنە كەلگەن لە دىۋە نەبوۋە، پىتەمبەر (د.خ) بەمە ئۆز نىگەرەن بوۋە، ئۆز بە سەرزەن شەپقەتەنە گوتتۇپتەنە (ئەرى ئۆز دىلى شەپقەتەنە ؟؟؟!!) چەند جارى پىرسىۋىپتەنە: (گوتتىشى لا الە الا اللە و ھەر كۆشتىش ۹۹ گوتتىشى... ھەر كۆشتىش ۹۹!!) ئەم ھەلۋىستە دەرىدە خات ئەگەر ئىسلام لە جەنگدا سەپاندەن ئىمانى مەبەست بوۋاپ، پىتەمبەرى خۇدا (د.خ) تەنبا گوتتى (لا الە الا اللە) يەككى سەرزەن نەدە كەلگەن نىشانى باۋەپمەنەن و بىيانوۋ بۆ نەكۆشتەن !!

لە بارەنى ئەم ئايەتە شەپقەتەنە ((قاتلوا المشركين كافة كما يقاتلونكم كافة)) دىيارە وشەنى (كافة) جىڭگە ئۆتەپە كە گومان بۆ نەبوۋە بىچىت مەبەست ھەموو موشرىكانە بە شەپقەتەنە و لا شەپقەتەنە، بەلام نەخىر مەبەست لە كۆمەللىكى دىيارىكراۋە لە موشرىكان كە لە جەنگدان دىيارى موشلمانان نەك ھەموو موشرىكان، ئەمە بىچىگە لە ھەمەنەنە كە پىتەمبەست بە ھەلۋىستە ئۆتەنە، چۈنكى ئەۋانەش دەۋانەۋى لەگەن ھەموۋتەن (كافة) جەنگەن و لىتەن بىكۆن بۆپە پىتەمبەست ئۆتەش ۋەك ئەۋان بىكەن. " ۱۷ "

له راستیدا به تاکه فاکتور زانیینی جهنگ له بهر مهینانی
 ایمان و پلاو بوونهوهی ئیسلامدا، بیجگه له نهشاره زایی یان
 دزایه تی نایدۆلۆژیانهی ئیسلام - به تایبته له لایه ن هیندی له
 رۆژه لاتناسانه وه - شتیکی دی نیه، نه گهرچی له نیتۆ نه وان و
 زانایانی رۆژئاوا دا که سانی وه هاش هه ن شایه تی بق
 پلاو بوونه وهی ناشتیخوازانهی ئیسلام ده دن، وهک (گوستاف
 لۆبۆن له کتیبی حضارة العرب) و (میشود له کتیبی تاریخ
 الحروب الصلیبیه) و (هنری دی کاستری له الاسلام خواطر و
 سوانح) دا و (نارنولد له کتیبی الدعوه الی الاسلام) دا وهی
 دی....

پاشان ده بی بلتین جهنگی سه رده می ده سه لاتی ئیسلام هه ر
 پیوه ندی به بیباوه پلنی دوژمنکاره وه نه بووه، به لکو - وهک
 دیارده یه کی نیتۆ ژبانی مرقۆ - له نیتۆان موسلمانان خۆشیاندا
 رویداوه .. ((وان طائفتان من المؤمنین اقتتلوا فاصلحوا بین
 اخویکم... الحجرات/ ۹ - ۱۰)) جا نه گه ر جهنگ به رانبه ر به
 بیباوه پانی دوژمنکار پیوه ندی به سه پاندنی باوه په وه
 هه بوویت، نه ی له نیتۆ باوه پداران خۆیاندا بق؟! دیاره له
 میژوهی موسلماناندا شه پی وه هاش هه بووه پیوه ندی به
 سیاست و په کلایی کرینه وهی ده سه لاته وه هه بووه، پیوه ندی
 به سه پاندنی ایمان و عه ره بچیتی و جیاوازی ره گه زه وه نه بووه،

وهك هيندئى له جه‌نگه‌كانى (ري‌دده) و كوتايى ده‌سه‌لاتى راشيدىن "١٨".

شايانى باسه، له قورئانى پيرزدا شه و ئايه‌تانه‌ى باس له ديارده‌ى هه‌لگه‌پانه‌وه له ئايين ده‌گه‌ن" له ئايين نه‌ك له ده‌سه‌لات و رووبه‌رووبوونه‌وه‌ى، وهك شه‌وه‌ى پاش كوچى دواى پيغه‌مبه‌رو(د.خ) سه‌ره‌تاي ده‌سه‌لاتى خه‌ليله شه‌بو به‌كرى سديقدا(س) روويدا" فه‌رمانيك نيه بق سه‌پاندنه‌وه‌ى ئايين به‌سبه‌ر هه‌لگه‌پاوه‌كاندا، يان سزايه‌كى ئونيايان بق ديارى نه‌كروه، وهك گوشتن يان سزاي دى: (ومن يرتدد منكم عن دينه فيمت وهو كافر فالنك حبطت اعمالهم فى الدنيا والاخرة.. و النك اصحاب النار هم فيها خالدون/البقره/٢١٧) .. هه‌روه‌ما المائدة/٥٤/النساء/١٣٧/النحل/١٠٦".

با له‌م ئايه‌تانه‌ش رامئين كه ستيه‌ريكى چه‌وپريان بق ئازادى له ئيمانپه‌نداندا كردوه:

- ولو شاء ربك لامن من فى الارض كلهم جميعا افانت نكره

الناس حتى يكونوا مؤمنين/يونس/٩٩

- فانما عليك البلاغ و علينا الحساب/الرعد/٤٢.

- .. قد جائكم من الله نور و كتاب مبين يه‌دى به الله من اتبع

رضوانه سبل السلام .. /المائدة/١٥.

ليمان و نازاي

- فلعلك باخع نفسك على لئارهم ان لم يؤمنوا بهذا الحديث اسفا /
الكهف / ٦ .

- من شاء فليؤمن ومن شاء فليكفر، انا اعتدنا للظالمين نارا /
الكهف / ٢٩ .

- انا هديناه السبيل اما شاكرا و اما كفورا / الانسان / ٣ .
- ومنهم من يؤمن به ومنهم من لا يؤمن به و ربك اعلم بالمفسدين
/ يونس / ٤٠ .

- هو الذي خلقكم فمنكم كافر و منكم مؤمن والله بما تعملون
بصير / التغاين / ٢ .

بق ده ساله بوو، هر له و سه رویه نده شدا بوو پیغه مبر (د.خ) نامه ی بق پاشاو میرانی ده وروویه دهنارد بق وه رگرتنی شایینی نیسلام.

پاش گه پانه وش بق مه ککه، مه لومه رچیکی گه وره تر بق بلاو بوونه وه ی نیسلام هاته ناراهه، شه بوو شاری مه ککه به بی جهنگی چه کنارانه نازاد کرا و کومه ل کومه ل (افواجا) خه لک دلی بق نیسلام کرده وه، له کاتیکدا به پتی هیندی پیته وری دهره وه ی شاین، ده بوو بق نه وی جهنگ و روویه روویه وه ی زور توند رووی بدایه، چونکه موسلمانان له و شاره دا سزار نه شکه نجه یه کی زوریان چیشتبوو، سال و سه رویه تیان زه وتکرا بوو، دواپی لیشی دهرکران، که چی نه ره بوو پیغه مبر (د.خ) به نه یاره گانی - به گشتی - فرمو: (پولن، نیوه هه موو نازانن/ به یه قبی) دیاره پاشانیش که س به زور موسلمان نه کرا، بق ده وروویه ی مه ککه ش به نامه و نیردراوی تاییه ت نیسلامیان پیته چاوخرا - وه له پیته وه نامازه مان پیکرد - خوی گه وره ش ریکه وتنی حوده ییبه و نازانکردنی مه ککه ی - که نه ویان پیته کی و ریخوشکه ر بوو بق نه میان - به سه رکه وتن (فتح) به لکو ریکه وتنه کی به (فتح مبینا) ناو برد ((انا فتحنا لك فتحا مبینا/ الفتح/۱)).. ((اذا جاء نصر الله والفتح و رایت الناس یدخلون فی دین الله افواجا/النصر/۱))، نه و ناو پرده ش

ده‌بێته هه‌ری دله‌خه‌شییه‌کی له سنوور به‌ده‌ری پێغه‌مبه‌ر (د.خ) - وه‌ك موسلیم بۆمانی ده‌گێڕێته‌وه - له كاتێكدا كه‌سی وا هه‌بۆز له موسلمانان نه‌یده‌زانی كه نه‌وه‌ش سه‌ركه‌وته‌ چو‌نكه دیاره (فتح) سه‌ركه‌وتنی هه‌ر به‌جه‌نگه‌وه پێوه‌ست كرده‌وه: ((یا رسول الله افتح هو؟ نعم والذي نفس محمد بيده انه لفتح)) چونكه نه‌وه نامانچه به‌په‌تیه‌كه‌ی ئیسلام - له‌ته‌ی دلان - ی له‌ هوابوور به‌رانبه‌ر به‌و سه‌ركه‌وته‌ش قورئان مژده‌ی پاداشتی شایسته‌ی گه‌یاند، وه‌ك چۆن به‌شداریکردنی غه‌زاش پاداشتی هه‌یه ((ليدخل المؤمنین والعؤمنات جنات تجري من تحتها الانهار/الفتح/٥)).

جێی ناماژه پێگه‌ردن و له‌سه‌روه‌ستانه، كه له‌ میژووی ئیسلامدا جه‌نگه‌كانی سه‌رده‌می خه‌لافه‌ت به (فتوحات) ناو براون، په‌لام قورئان (رێكه‌وتنی حوده‌یییه) و (نازادکردنی مه‌كه‌ه‌ی به (فتح) و (فتحاً مبیناً) ناو بردوون، ئیدی هیچ جه‌نگێك له جه‌نگه‌كانی سه‌رده‌می پێغه‌مبه‌ری بێجگه له جه‌نگی به‌در ((ان تستفتحوا فقد جائكم الفتح/الانفال/١٩)) به (فتح) یان به (فتحاً مبیناً) ناو نه‌بردوون .

له سه‌رده‌مه‌كانی دوایدا - به‌تایبه‌ت له سه‌رده‌می عومه‌ری كوه‌ی عه‌بدوله‌زیز - به‌ناشتی و له رێگه‌ی بازگانیی و تێكه‌لیی و ناسینه‌وه، له سه‌رده‌می ئومه‌وی عه‌بباسی و عوسمانی‌شدا -

له گەل ئەر لادانەى دەسەلاتیشدا له چەند بنەمایەکی قورئانیی
بۆ حوکمپرانیی " له رۆژ و لاتدا بەبێ جەنگ، له سەر دەستی
زانایان و بانگخوێزان ئیسلامەتی هەر له بلایووونەوه دا بووه .

پاش رووخانی خەلافەتی عوسمانیی دەسەلات و
حوکمپرانیتیش، ئیسلام له هەموو جیھاندا هەر له بلایووونەوه دا
بووه، جا نەگەر رۆژگارێک ئیسلام دەسەلات و هێزی سوپای
هەبوو، پاش داپرووخانی نوا دیواری خەلافەت. له سەر دەمی
عوسمانیەکاندا، ئیمان و ئیسلامەتی له ناخی دل و دەروون و له
نیو جومگە کۆمەلایەتیەکاندا چۆن به پارێزێلوی مایه وه له
بەرانبەر ئەر هەموو دژایەتیە هەمەجۆرەشدا؟!

لەم رۆژگارە نوێیەشدا، ئیسلام بێجگە له هێزی مەعنەوی،
بێجگە له هێزی وشە، چ هێزێکی هەیه وه ها تاوێتە زیاں بووه ؟
تەنانت له ئورپا و ئەمریکا و لاتانی به ئایین مەسیحیی و
جووله کەشدا، له سەر زەمینێ لایکیوونی عەلمانیەشدا،
موسڵمانبوون بۆتە دیاردەیهکی بهرچاوی بەردەوام، سەرەپای
ئەر هەموو هەولەتی که بۆ شتواندنی ئیسلام دەدریت..،
سەرەپای نەزانی و نەشارەزایی و توندپەویی و پەرگیری
چەندین کاراکتەر و دەستە و تاقمی موسڵمانیش؟! ..سەرەپای
نەوهی له ئیستادا له هێندێ و لاتدا، چەند لایەنێکی پابەندبوونی
نایینی - به نمونە وه ک بالاپۆشیی - دژایەتی دەکری و دەشی

بێبه‌شکردنیشی له‌ کلێمه‌لێك ماف له‌بوا بێت، به‌لام چونكه
پێوه‌ندی به‌ رازیبووونی دڵ و ده‌روونه‌وه‌ هه‌یه‌، قوربانیشیی بۆ
ده‌درێت.

ئهم شه‌پۆله‌ جیهانییه‌ی ئایینداریی له‌م سه‌رده‌مه‌دا نه‌ك به‌ هیچ
جۆرێك به‌رهممی زه‌بر و سه‌پاندن نیه‌، به‌لكو به‌رهممی
بێركردنه‌وه‌ و هه‌لبژاردنیکی خۆیسه‌ستانه‌یه‌، وه‌ك هۆكاریش
به‌رهممی گه‌لتوگۆر کرانه‌وه‌ و پێشكه‌وتنی هۆکاره‌کانی گه‌یاندنه‌
نه‌ك هێژ و سه‌پاندن.

پاش ئهو هه‌موو بانگێشه‌یه‌ش بۆ جو‌دلکردنه‌وه‌ی دین و
ده‌وله‌ت، ته‌نانه‌ت دین و ژیا‌نی گشتیش، که‌چی نه‌مۆ ده‌بێخ‌ن
دین به‌ گشتی (به‌ بێ په‌نا‌بردنه‌ به‌ر هێزیش) له‌ ژیا‌نی
کلێمه‌لایه‌تی و له‌ ده‌وله‌ت و ده‌سه‌لاتداریتیشدا ئاماده‌یی و
کاریگه‌ریی خۆی هه‌یه‌ له‌ چه‌ندین ولاتی جیهاندا.

نیسلام و یاسا سازی جهنگ:

نیسلام وه چون کاریگه ری گه وره ی له سه ر گۆپانکاری له
 هه موو کایه کانی ژیا ندا هه بوو، جهنگیشی خسته نیو فۆرمیکی
 تازه وه و یاسا و رینمایی بق دانا، جهنگ له پیش نیسلامدا یاسا و
 ریشونینیکی وه های نه بووه شایانی باس بیت، جهنگه کان نقد
 سامناک و خویناوی بوون، ئامانجیش قهرکردن و بنده ستکردن و
 به کۆپله کردن بووه، ئه خلاقایاتی دانوستان و ریککه و تن و...
 مامه له ی مرقیبانه له گه ل خه لکی لاشه پ و دیل و برینداردا
 پرنسبپنکی نه بووه.

به لام جهنگ له روانگه ی نیسلام وه پرۆسه یه که زه مینه و
 مه ل و مه رج و کات و شوین و ریساو رینمایی تایبته به خۆی
 هه یه، فه قیه ی ناودار شهید ناصری سوبحانی، بۆچوونی
 وه هایه که جیهاد ده بی به مشیوه یه ده ست پینکات:

— موجه ده ی نهفس و هه وا: موجه ده یه که باوه پدار
 بگه یه نیتته ئاستی نه وه ی له به رده م هه ج جۆره ته مانع وه به رنان و
 ترساندنیکدا چۆک دانه دات و ئامانجی زاتی ئاوتته ی ئامانجی
 جیهاد نه کات، له راستیدا ئه گه ر ئه مجۆره موجه ده یه نه بوو،
 نیه ت بق خودا یه کلایی نه کرایه وه، هه نگاوی دی ناسان

نين. (شه هيد سه يد قوتبش هه مان بزچوونی هه يه، وهك له پيشه كي ته فسيري سووره تي نه فالدا ئامازه ي پيكر دوه).

– موجه ده ي نيزيكان و كه سوكار كه نه توانن ريگرين له بهردهم مه به به تي خودايي و پابه نديبون و جيبه جيكردي فه رماندا ((وان جاهدك لتشرك بي ما ليس لك به علم فلا تطعها/ لقمان/ ١٥)) ... ((قل ان كان لبائكم و اخوانكم ...)).

– موجه ده ي كومه لگه ((ياخي بيون له نه ريتي نادروست و خوپاگريي له بهردهم جهنگي ده روونييدا)).

– موجه ده له گه ل ميستمى تاغوتيدا ((قل ان صلاتي و نسكي و محياي و معاتي لله رب العالمين/ الانعام/ ١٦٢)) ... ((وجاهدوا في الله حق جهاده/ الحج/ ٧٨)) ((ان الله اشترى من المؤمنين انفسهم و اموالهم بان لهم الجنة/ التوبة/ ١١١))

– ئاماده سازيي هيزي ماديي به هه موو جوړه كانيه وه، پاش هه موو نه وانه، نه وجا ئاماده سازيي به كومه ل پرس و رلوژ، بهرچاووونيي له ئامانجي جيهادي چه كدارانه دا، نه وجا زانياري و شاره زايي به ريساو ريووشوينه كاني جهنگ - وهك دوايي شتيكيان له باره وه ده ليتين - "٢٠" له سه روو هه موو نه وانه شه وه جهنگ له پيناو پاراستني ئيمان و پاشان چه سپاننني ده سه لات و سه رپيكه وتن (تمكين)، نه ویش له پيتاو خوداپه رستي و چاكه كاري و ئاووه دانكاريدا ((الذين ان مكناهم

فی الارض لقاموا الصلاة و امروا بالمعروف و نهوا عن المنکر و لله عاقبة الامور/الحج/۱۱)). نه و کاتیش حوکم به نایهت و بابه ندکردنی خه لک به یاساو ریسا و ریتنماییه وه له کایه کانی سیاست و نابووری و کومه لایه تیدا (نه گهر حیکمه تی له گه ل نه بیت) هه کاریکی ئاسان نیه، بابه ندبوونیش به په رسته ره رۆحیه کانه وه (نه گهر ئیمان و عیشق نه بیت) ئاسان نیه، سه ره پای نه وه موو ئاسانکاریه ش که شه ریعت کردوویه تی.

بانگه وانو گفتوگو نه رکێک و نه سلێک ده بی مه موو کات - کاتی جه نگیش - بوونی مه بیت، له یاساو ریتنماییه کانی بواری جه نگ و پرۆسه ی سه ربازیدا و هاتووه: کاتی پیش ده سپنکردنی جه نگ، کاتی گهرمه ی جه نگ، کاتی پاش جه نگ" گفتوگو هیه، پیغه مبه رمان (د.خ) له فهرمووده یه کی درێژدا که (موسلیم) ریوایه تی کردووه راسپارده ی تایبه تی هیه بق کانی به رێکه وتنی سوپا بق مه بدان و به ره کانی جه نگ، که بووه به یاسا بق چه ند لایه نێکی جموجوولی سه ربازیانه: ((چۆن به رێده که ون، له گه ل کی ده جه نگن، بق ده جه نگن، پیش جه نگ چۆن و له سه رچی گفتوگو ده که ن و له جه نگدا ده ست له چی و چی ده پارێزن؟))، (.... و اذا لقیتم عدوک من المشرکین فادعهم .. الخ/موسلیم) .. پیغه مبه ر (د.خ) به سه ره کرده ی دوو له سه سوپا کانی فرمانده دات: (لا تقاتلوهم حتی تدعوه م للایمان، فان ابوا فلا

تقاتلوهم حتى يقاتلوكم و يقتلوا منكم قتيلًا، ثم اروههم هذا القتل
و قولو لهم هل لكم خيرا من ذلك بان تقولوا لا اله الا الله..فلان
يهدى الله على يدك رجلا واحدا خيرا لك مما طلعت عليه الشمس و
غربت /)...گفتوگوى دوورو درىژى نىوان نۆينه رانى مومسلمانان و
سەرکردهى سوپاي فارسىش بۆ ماوهى (ههفتاو دوو سهعات) له
جهنگى قادسيه دا، نمونه يه که له گفتوگوى پيش جهنگ و وه
رئسايه ک پيره وکراوه. "٢١"

(ئەنەس) دەگوت پێتەوه، پێغه مېرمان (د.خ) لەرموويه تى:
(انطلقوا بسم الله، و على ملة رسول الله، لا تقتلوا شيئا فانها ولا
طفلا صغيرا ولا امرأة ولا تغلوا واصلحوا و احسنوا ان الله يحب
المحسنين) ههروه ها (ولا تقتلوا اصحاب الصولع)... سوپاي
ئىسلام به م رينماييانه وه بۆ جهنگ به ريكه وتروه، تەنانەت له
رينماييه كاندا ئاماژه به زيان نهگه يانندن به دارو ده وهن و ناو و
ئاژاليس كراوه، نه وه سته و كۆمه لهى كه جهنگى له گه ن
ده كوت بهر له جهنگ زكر به وردى ديارى كراوه بۆ نه وهى له وه
زىتر ده ست بۆ هيجى دى نه برىت. "٢٢"

نه وهى له م سهرده مه دا له بارهى جهنگه وه ياساى نيو ده وه تى
ده بخوازى و داواى ده كات، ئىسلام به چه ندين سه ده پيش نه وه
داواى كرده وه.

دياره هم موو نه مانهش تيشکينکن له تيشکی ثايه ته کانی ((ولا
يجرمکم شنان قوم علی الا تعدلوا، اعدلوا هو اقرب للتقوى/
المائدة / ۸۰...)) مه روه ها ((وما ارسلناک الا رحمة للعالمين /
الانبياء / ۱۰۷)) ده بی له کانی دوژمنایه تی و جه نگیشتا نه و
ره حمهت و عه دالهت و نه خلاقی ئیسلام سیته ر بن و
دوژمنایه تی یان کینه به رایه تی نه کریته پاساوی نواندنی
ناعه داله تی و سته مکاری.

له کانی جه نگدا بیتگومان په نادانیش هه په، له په نادانیشدا
گفتوگو هه په: ((و ان احد من المشركين استجارك فاجره حتى
يسمع كلام الله، ثم ابلغه مامنه / التوبه / ۶)) ،...، نه م ثايه ته زور
به روونی نه و مانایه به رجه سته ده کات که له کانی جه نگدا
قسه ی خودا نابیستری، بویه نه وه کانی ئیمانیتان نپه.
له مهش زیتړ، نه گهر نه ولن ناماده یی ریکه وتنیان تینا بوو، ده بی
نیوهش بوریکه وتن ناماده بن ((وان جنحوا للسلم فاجنح لها و
توکل علی الله / الانفال / ۶۱))، ریکه وتنی (هوده یبیه) ش
نموونه ی ریکه وتنیکی زور گه وره ی نیولن موسلمانان کان و
نپاره کانیانه که پیغه مبه ری ره حمهت - ویرای ناپازیبوونی
هیندی له هاوه له نیزیکه کانی به سه پاندنی کومه لیک مه رجی
قورس - هه موو گیانی ناماده یی و ره لاندانه وه ی دلوی نه و
ریکه وتنه بوو، له کاتی که موسلمانان کان له حاله تی

بەھىزىشدا بون نەك لاوازىسى ((يا ايها الذين امنوا ادخلوا فى السلم كافة ولا تتبعوا خطوات الشيطان انه لكم عبو مبين/البقرة/ ۲۰۸)).

دواى جەنگىش كە خەك كە وتۆتە ژۇر دەسلەختى
موسلمانانە، بەزۇر باۋەربان پىننەھىنراۋە و مان و مولكيان
زەوت نەكراۋە، بەلكو تا ئەۋى سنوۋرى جەنگ بۈۋە كە دەنگى
پەيامى ئىسلام بە ئەۋدىۋى شوراكانى دەسلەلت، واتە بە خەك
كە يىشتۈۋە، دەنا كوشتنى خەك و نۇزلىكردنى نامانجى جەنگ
نەبۈۋە بە تايىبەت خەلكى لاشەپ، ئىدى ئەگەر
دەسلەلتدارەكانىش موسلمان بوۋىن، ئەۋە زۇرجار قىسە لەسەر
ئەۋە كرلۈە كە پاىەۋ دەسلەلتە سىياسىيەكەشيان پارۋىزاۋ
دەيىت، ۋەك سەركردە سەربازىيەكانى سوپاى ئىسلام بە
رۇستەمى سەركردەى سوپاى فارسىيان گوت لە جەنگى
قادىسيەدا "۲۲"، ھەروەك لە نامەكانى پىننەمبەرىشدا(د.خ) بۇ
پاشاكان ئەۋراستىيانە دەرەكەۋن، كە ئەۋان ھەم رۇگر نەبن
لەبەردەم گە يانندى بانگى ئىسلام بە خەلكى سنوۋرى ژۇر
دەسلەلتيان چونكە ئەۋان لىتيان بەرپرسىيان، ھەم ئەگەر
موسلمان بىن ئىسلام تەماعى لە پاىە و دەسلەلت و مولكى
ئەۋان نىيە.

..... نه بهر مهوراسی

سهرکردهی مەزن و ناودلری کورد سه لاهه دینی نه ییوویی، له بهرانبهر ده مستقرژیی و سسته مکاری خاچه رستاندا، جهنگاوهری و نازایهتی چه ند فاکتهری سهرکه وتنی بوو، هیندهش نه خلاق و ئینسانیهت - وهك نه یارانیشی شاهه تیان بۆداوه - " ٢٤ " .

دولجار نالتین غهزا و جهنگه کانی سهردهمی پتفه مبهرو خهلیفه کانی (س) به هیچ جۆریك لادان و ناحه قیان تیدا نه کراوه، به لام ههرگیز ئیسلام داوای سته م و سه پاندنی نه کردووه، نه گهر ناحه قییه کیش کراییت، دیاره پتچه وانهی ریتما ییه کانی ئیسلام بووه، به نمونه نوو جار که پتفه مبهرو (د.خ) ناگادار ده بیئت له غهزاگاندا ژن کوژداوه، فه رمان دهکات نابیئت بکوژی، له ریوایهتی نووه مدا (نه ده بوو نه مه جهنگی له گه ل کرابا ..) " ٢٦ "

عومه ری کوپی خه تتابیش (س)، خالیدی کوپی وه لید (خ.ل) له سهرکردایهتی سوپا لاده بات و ده فره مویت " ان سیف خالد فیه رهقا " له کاتیکدا خالید به رده وام له قوما رکردنی داستانی سهرکه وتندا بوو! .

بکوژی (حه مزه ی مامی پتفه مبهرو) به گومان بوو له وهی که نه گهر موسلمان بیئت خودا و پتفه مبهرو لیبخۆش ده بن و موسلمان نه تیکه ی قه بوول ده که ن، چونکه ده یزانی به کوشتنی حه مزه چ برینیکی کر بووه جه رگی پتفه مبهرو و یارانیوه، به لام

خودا خودای هه موو مرقفه کانه، وهك چۆن پینخۆشه هه مزه
 نه هلی به ههشت بیت پینخۆشه (وه حشیی - بکوژی هه مزه) و
 نه ولوی به نده کانی، به تاوانبارو سته مکاره کانیشمه وه - پاش
 تهویه کردن و کرینه وهی لاپه پهی نوی له زیاندا - بچه
 به ههشته وه، با پیغه مبه ره کهشی به کوشتنی هه مزه ی مامی
 نازاری قوولی پینگه یشتبیت! خوداره ند وهك خالیقی مرقفه و
 (الهادی و الرحمن و الرحیم) مامه له له گه ل به نده کانیدا
 ده کات...، پیغه مبه ریش (د.خ) جهنگی ختلی نه کردوه تا لئی
 نه بووی، یان کپنه ی نایبه تی به رانبه ری هه بووی، نه وهك
 پیغه مبه به (ره حهت) بق مرقه ابه تی و مه خلوقاتی دیکه ش
 نیرد رابوو. نه گهر وهك مرقفیش شتیکی له دلدا بوو بیت، خوای
 گهره وهك خالیق و په رسترلوی هه مووان، لیبوره و میهره بانه
 و کینه به رایه تی له زانی پاکی ناوه شیتته وه.

غەزا بۆ غەنیمەت: "۲۵"

ئەوێ شەتێکی زۆر کەم لە ئایین شاره‌زا بێت، دەزانێ سەرەتای هەر ئەركێکی ئایینی سادەش - چجای جیهاد و جه‌نگ - نیه‌ت و ئاوی خودایه‌، باره‌په‌تێنانیش به‌ تایبەت له‌ سەرەتای بانگه‌وازی ئایینی‌وه‌ خۆ خستنه‌ به‌رده‌م مه‌ترسیه‌کی گه‌وره‌ بووه‌ ئەك گه‌رێان به‌ دواي غەنیمەت و بازەرگانی‌کردندا، ئایه‌تی ((ان اجرى الا على الله))ش ئروشمی هه‌موو پێغه‌مبه‌ران(س) بووه‌ ((لن الذين امنوا والذين هاجروا وجاهدوا فى سبيل الله اولئك يرجون رحمت الله/البقرة/۲۱۸)).

هەر چه‌وه‌ری ئیمانیه‌تان و ئیسلامه‌تی، په‌یمان و رێكه‌وتنه‌ له‌ سه‌رخۆ ئازادکردن - به‌ مانایه‌کی قوولی روحیی و ده‌روونی - له‌ زنجیری هه‌لو هه‌وه‌سه‌ بێهه‌ما و فریودمه‌ره‌كان - وه‌ك له‌ پێشه‌وه‌ش ئاماژه‌مان پێكرد - ده‌توانین بڵێین غەنیمەت و بازەرگانی‌کردنه‌، به‌لام بازەرگانیه‌ك كه‌ قازانچه‌ گه‌وره‌ و سه‌ره‌کییه‌كه‌ی پاش ئازادبوون له‌ ژياندا، به‌هه‌شته‌، ده‌بی موسلمان له‌ به‌جیه‌تێنانی ئەركه‌كانیدا هیچ شەتێکی دی نه‌و پاداشت و مه‌قامه‌ی له‌ پێشه‌واو بز نه‌كات ((يا ايها الذين امنوا هل ادلكم على تجارة تنجيكم من عذاب النيم " تؤمنون بالله

ورسوله و تجاهدون فی سبیل الله باموالکم و نفسکم / الصف ۱۰
(۱۱-)

خۆ نه گەر بشچینه سر مه زه بهی عاشقان و عاریفان، نه وه
هر مه حه به تهی خودا لوه ند - به بهی ترسی دۆزه خ و ته های
به به شتیش - به سه بۆ خۆ به کلا کردنه وه .

له راستیدا که سیک ده توانی و ده ویری بچیته مهیدانی جهنگی
دوژمنان، به رله هرچی له مهیدانی جهنگی نه فسددا سه رکه وتوو
بووینت.

نه گەر جیهاد کردن به شیک پیویستی به گیانه خشین بی،
مال به خشین چیه ؟ وهك ده شزلن له بلاویونه وهی ئیسلامدا
سه رها باسی غه نیمهت له ئارادا نه بوو، نه و بناغه پته وهی له
مه کهکه دائرا و نه وه موو ره دهی بۆینرا، خالی بوو له باسی
غه نیمهت.

به که مین ئایه تی باسی غه نیمهت ((واعلموا انما غنم
... / الانفال / ۴۵)) - دواى جهنگی به در - وهك به که مین جهنگی
نیوان باوه رداران و بباه پان - هاته خواری نهك پێش جهنگه
و بۆ هاندانی موسلمانان و به کوشتدانیان له پێناو تالانییدا،
پاشان ئایه ته که باسی دلبه شکردن دهکات نهك کردنی به
مه به ست.

گه‌یشتن به قه‌ناعه‌تی خۆ به‌ختکردن نه‌گه‌ر له‌رتی عیشق و
خۆشه‌ویستی خودایی و باوه‌پدا نه‌بیٔ... له پێناو ئامانجی زۆر
به‌رزی گشتیدا نه‌بیٔ، ئاسان نیه مرقی ساغ له پێناو
غه‌نیمه‌دا که بۆ ژانه، ژانی بخاته به‌رده‌م مه‌ترسی له
نیو‌بردن یان بریندار بوون و به‌بیلگیران!

چه‌ندین ئایه‌ت له‌گه‌ڵ باسی ئیمان و فریژدا، باس له به‌خشینی
سه‌رومال پێکه‌وه ده‌که‌ن، ئیسلام خه‌ڵک فیری شه‌وه ناکات
ئایینداری بکاته کالای بازراگانیه‌کی سووک، به‌لکو له پێناو بلاو
بوونه‌وه‌ی ئیسلام و ئاسووده‌کردنی مرقایه‌تی و
دروسته‌بوونی حیفایه‌تیه‌ک که رق و قین و ململانیی سه‌خت
به‌رهم به‌ینی ((کی لا یكون دولة بین الاغنیاء منکم/الحشر/٧))
چه‌ندین رێگه‌و که‌نالی بۆ به‌خشین دیاریکردوه.

ئاشرایه‌ زۆریه‌ی شه‌و ئایه‌تانه‌ی باسی (جهاد) ده‌که‌ن، به
لواياندا ((فی سبیل الله)) هاتوه، هه‌ردوو سووره‌تی (نه‌ف‌ال و
ته‌ویه) که ئایه‌ته‌کانیان زۆتر به‌ ده‌وری باسی جهاد و جه‌نگدان،
له‌ بزێ هاندان بۆ ده‌ستخستنی غه‌نیمه‌ت، کومه‌لی ئایه‌تی
به‌خشینیان له‌و پێناوه‌دا له‌خۆگرتوه، قورئان له‌ سووره‌تی
ته‌ویه‌دا حوزن و نیگه‌رانیی شه‌ولنه‌مان پێشچاو ده‌خات که له‌به‌ر
(نه‌برونی و نه‌دلری) له‌ کاروانیکی جه‌هاد به‌جێده‌مێن

((...اعینهم تفیض من السمع حزنا الا یجدوا ما ینفقون /
القبه/ ۹۲) .

راسته جهنگ و جبهاد غنیمه‌تیشی تیدایه و دوایش
دابه‌شده‌کری و حاله، وهك چۆن له پال باسی ههچ و نوژی
ههینی و زۆر عیباده‌تی دیکه‌شدا به هه‌مان شیوه باسی ژبان
هه‌یه، به‌لام نابیت نیه‌تی ئه‌رك و عیباده‌ته‌که پیچکه له
ره‌زاهه‌ندیی خودا بۆ شتی دیکه. بیت.

پاشان غنیمه‌ت به‌شیکی چۆرێکه له (مولکی گشتهی)،
هه‌روه‌ها یاسا و رێنمایی دابه‌شکردنی تاییه‌تی بۆ دانراوه،
مه‌رجیش نیه هه‌موو که‌س هه‌موو جار ده‌ستی به غنیمه‌ت
بگات، غنیمه‌ت به‌شی بی‌باوکان و نه‌داران و رێبواران و که‌سانی
تازه‌موسلمان بووی تیدا بووه (الانفال/ ۴۱) هه‌ندێ له‌وانه‌ی
پاش ئازادکردنی مه‌که‌که موسلمان بوون - که‌که‌سانی
ده‌ست‌ڕویشته‌ووشیان تیدا بوو - له‌وانه‌ بوون که به‌بی
به‌شداریکردنی جهنگ - له‌به‌ر دل‌پاگرتنیان - له غنیمه‌ت
به‌شیاندره‌وه.

پاشان موسلمان‌ه‌کانی سه‌رده‌می هه‌زه‌ت له‌گه‌ڵ غنیمه‌ت
ئه‌زموونێکی تالیشیان هه‌بوو، غنیمه‌ت له غه‌زای (ئوحد)دا،
هۆی تیکشکانێکی سه‌ربازیی بروه بۆیان، نه‌ك هۆی سه‌رکه‌وتن،
قورئان ناگادارمان ده‌کات له‌و غه‌زابه‌دا که‌سانێکی وا هه‌بوون

چاویان له غه نیمه ت بهوه ((منکم من یرید الدنیا ومنکم من یرید
الآخرة / ال عمران / ۱۵۲).. له راستیدا ئیسلام هه ر زو
شونکه وتوانی له وه ئاگادار کرده وه که نه وانیه ئی ئایین ده که نه
کالای بازگانیه کی کاتبی، خه ساره تمه ندی رۆژی نوایی
وبونیاشن: ((ومن الناس من یعبد الله علی حرف فان اصابه خیر
اطمئن به وان اصابه فتنه انقلب علی وجهه خسر الدنیا والآخرة،
ذلك هو الخسران المبين / الحج / ۱۱)).

نواچاریش ده بی بلیین نه و سه رکه وتنه گه ورنه ئی چ به جهنگ و
چ به بی جهنگ موسلمانان به ده ستیان هیناون به سه ر نه و
ده سه لاتانه دا که زۆر له خۆیان سه هیزتری بوون (وه ک
ئیمپراتۆریه ئی فارس و رۆم)، به لگه به کی به هیزتری نه وه ن نه و
تیکۆشانه به پالنه ری ئیمان و له پیناو ئامادجی زۆر گه وده و
بالادا بهوه، ده نا له پیناو ده سکوتی بچووکدا سه رکه وتنی
گه وده به ده ست نایه ت!

نه گه ر غه نیمه ت مه به ست و ئامادجی تیکۆشان بولیه،
پیغه مبه زو خه لیه کانی راشیدین - سه ره پای گه یشتنی ئیسلام
به مولکی فارس و رۆم - وه ها خاککیانه نه ده ژپان و... وه ها بی
مال و مبراتیک که شایانی باس بیت - نه ده گه پانه وه بق باوه شی
خاک!

نیسلام و نایینه‌کانی دی ((همر نیسلام نایینه لای خودا)):
 به‌کټک له و هژیانه‌ی وا ده‌کات که بگوتی نیسلام باوه‌پی به
 نایینه‌کانی دی نیه و خوی به تاقه شاین ده‌زانی و ده‌بی
 بسه‌پټنریت" به نات‌ه‌واوی ته‌فسیرکردنی چ‌ند نایه‌تټک و
 وهرنه‌گرتنی ته‌واوی ده‌قه‌که و ماناکه‌پانه: نه‌م بټوچوونه وه‌ک
 لای نه‌شاره‌زایان و نه‌یارانی نیسلام بوونی هه‌یه" لای نه‌و
 موسلمانانه‌ش که باوه‌پیان به سه‌پاندنی شاین و تیمان هه‌یه،
 ناماده‌یی هه‌یه:

... ان الدين عند الله الاسلام ...

– ومن یتغی غیر الاسلام دینا فلن یقبل منه

له روانگه‌ی په‌پامی نیسلام‌وه، نایینه‌کان هه‌موو ته‌واوکه‌ری
 به‌کدین، نامانجی نیسلام و هه‌موو نایینه ناسمانیه‌کان،
 په‌رستنی خودا و له دل ده‌رکردنی به‌ناو‌خودا‌کان و... پاشان
 چه‌سپاندنی داد‌په‌روه‌ریه ((و لقد بعثنا فی کل امة رسولا ان
 اعبدوا الله و اجتنبوا الطاغوت / النحل / ۳۶))، ((و لقد ارسلنا
 رسلنا بالبینات و انزلنا مع الکتاب و المعیزان لیقوم لنا بالقسط /
 الحدید / ۲۵)) نیسلامیش به‌حوکمی نه‌وه‌ی دوا نایینه،
 کټکه‌ره‌وه و ته‌واوکه‌ری هه‌موویانه، ته‌نانه‌ت قورشان له به‌ک
 نایه‌تدا باس له باوه‌پو کرده‌وه‌ی جوان و پاداشتی چاکه‌ی

موسلمانان و خاوەن ئایىنەکانى دى دەکات ((ان الذين امنوا والذين هادوا والصابئين من امن بالله واليوم الآخر و عمل صالحا فلهم اجرهم عند ربهم ولا خوف عليهم ولا هم يحزنون/ البقرة ٦٢)) پێغه مبه ريشمان موحه معه د(د.خ) خۆي و پێغه مبه رانى دى به و خانووه ده چوینى كه ته ولوکارى وجوانکارى تیدا کرلوه، به لام ته نیا يه ك خشتى ماوه كه دابنرى، ده فه رمووى: (جا من نه و خشته م، من دوامه مینى پێغه مبه رانم/بوخارى و موسليم).

ئىسلام وه ك ناویش پێوه ندی به ته واوى ئایینه ئاسمانیه كانى ديكه وه هه يه "حه زه متى نوح (س) ده يفه رموو" فه رمانم پێدراوه له موسلمانان بم: ((وامرت ان اكون من المسلمين /يونس/٧٢))، ئىبراهيم و ئىسماعيل (س) ده يانفه رموو ((ربنا واجعلنا مسلمين لك / البقره / ١٢٨)) ، بێگومان باسى موسلمانبوون له ژيانى پێغه مبه ران به عقوب وموسا و داود و سوله يمان و عيسا و چه ند پێغه مبه ريكى ديكه دا (س) هه يه .

يه كى له پايه كانى ئيمانيش باره په ئينانه به پێغه مبه ران و په يامه كانى پيش ئىسلام ((امن الرسول بما انزل اليه من ربه والمؤمنون كل امن بالله وملائكته وكتبه ورسله لا نفرق بين احد من رسله..../البقرة/ ٢٨٥))، نه گه ركه سينكىش و ابزانى ئىسلام ته نيا ئايينه، له بهر نه وه يه ريگه ي ئاييندارى و خوا

رازیکردنی هه موو پیغه مبه ران له ئیسلامدا چه سپینراوه ته وه،
 ئه وهی له ئایینه کانی دیکه دا هه بووه به زیاده وه له ئیسلامدا
 پارێزراوه و هینراوه ته وه، نه گه رچی له گه ل ئه مه شدا هه ر نابیی
 به سه پینری.

ئیسلام پیوه ندی ته ولوکاری له گه ل ئایینه ئاسمانیه کانی
 پیش خۆیدا هه یه، قورئان پوخته ی باس و به سه رهاتی
 پیغه مبه رانی دی و ئایینه کانیانی له دووتوی خۆیدا پاراستووه،
 له قورئاندا وا باس له ئایینه کان کرلوه وه ک بلی هه موریان په ک
 ئایین بن ((پرید الله لیبین لکم ویهدیکم سنن الذین من
قبلکم/النساء / ۲۶) له کومه لئ ئایه تی سوورده تی (ئه نعام) دا پاش
 باسی فه زل و گه وده یی پیغه مبه رانی دیکه و (س) ناوبردنی
 هیندیکیان، به چه زرده تی موچه مه دی خاتمه (س) ده فه رموی:
 توش شوینی هیدایه تی ئه وان بکه وه ((اولئك الذین هدی الله،
فبه داهم اقتده / الانعام / ۹۰))

ئه مه بیجگه له وهی له رووی عیباده ت و شیوازی
 کارکردنیشه وه لیکچوونیکێ زه ر له ئیونیاندا هه یه و هیندیك جور
 له عیباده ت یان دروشعی عیباده تی، له هه موو ئایینه
 ئاسمانیه کاندا بوونی هه یه وه ک: نوێژ و رۆژوو، ته نانته ت نوێژو
 رۆژووی سووننه تیش، هه ر بق نمونه: ((احب الحیام الی الله،
 صیام داود کان یصوم یوما و یفطر یوما، و احب الصلاة الی الله

صلاة داود، كان ينام نصف الليل ويقوم ثلثه ويرقد سُدسه /
اخرجه ابوداود / الحديث (٢٤٤٨).

له باره ی نه م نایه تاته وه

یہ کہہ م: (ان الدین عند اللہ الاسلام):

مانای ئەم ئایەتە هەرگیز ئەوە ناگەیەنێ کە موسڵمانان
بێجگە لە ئیسلام شایینی دی لە نێواندا جێنەکەنەوه یان لە
نێوی بێن، راستە موسڵمانانیش دەبێ باوەڕیان وابێ شایینی
هەر راست هەر ئیسلامە ئەگینا بۆ دواي کە و نەو؟ بەلام ئەمە
مانای ئەوە نیە ئایینی خۆیان بەسەپێنن، هەموو کەس لە دنیادا
و (لای خۆی) مافی ئەوەی هەبە ئایینە کە ی بەراستترین ئایین
بزانێ، ئەو ئایەتە ماناکەی روونە ((ئایین لای خودا - عند الله -
تەنیا ئیسلامە)) ئیسلامیش بە مانا قوول و فراوانە کە ی و بەو
رەحمەتە یەو کە ئیمە ی مەزھۇب ناتوانین هەمووی بەرجەستە
بکەین، ئەگەر سەبری کوتایی ئایەتە کەش بکەین ماناکە روونتر
دەبێتەو، کە باسە کە باسی قیامەتە ((ومن ی کفر بابایات الله فان
الله سریع الحساب)) دەنا بۆ دنیای ئازادن، ئەگەر موسڵمان بوون
ئەو لە سەرپێی هیدایەتن، ئەگەر نا تۆ ئە ی موحەممەد تەنیا
گە یاندنت لە ئەستۆیە ((فان اسلموا فقد اهتدوا وان تولوا فانما
عليك البلاغ / ال عمران / ١٨ / ٢٠)).

دووه م: (ومن يبتغى غير الاسلام دينا فلن يقبل منه ..):

ئەم ئايەتەش ماناکەى ئەو بە ھەركەس شوقن ئايىنىكى دى
بەكەوى بېجگە لە ئىسلام ((قلن يقبل منه)) لىى قەبول ناكەى،
نافەرموى ئىو لىى قەبول مەكەن، كۆتايى ئايەتەكەش ماناکە
روونتر دەكاتەو ((وهو في الآخرة من الخاسرين /ال عمران/
٨٥)) ديارە ئەو ش بۆ كەسى كە ئايىنى ئىسلامى پىنگەشتى و
ناسىبىتى، ديسان ئىسلام بە مانا خواىيەكەى و ئايىنى ھەموو
پىغەمبەران(س)، چونكە ھەموويان ھەر ئەو كاتەى كە پەياميان
بۆ ھاتووە بە ئىنيان لىو ەگىراو بە موھەمەد و بە ئايىنى
ئىسلام رازى بىن ((و اذ اخذ الله ميثاق النبيين.....لتؤمنن
به و لتنصرنه .. /ال عمران/ ٨١))، پىويست بوو ھەزەتى
موھەمەدش(د.خ) ئەو ەربىرى كە باو ەپى بە پىغەمبەرانى
پىشوو تر و پەيامەكانيان ھىناو، قورشان ھەر لە دواى ئەو
ئايەتەو ەفەرموى ((قل امنا بالله و ما انزل علينا و ما انزل
على ابراهيم واسماعيل واسحاق ويعقوب و ..... /ال عمران/
٨٤)) پاش ئەم ئايەتەنە - كە تەو ەرى باسەكەيان ئيمان و
پىو ەندى ئايىنى پىغەمبەرانە - ئەو جا دەچىتە سەر ئايەتى ((
ومن يبتغ غير الاسلام دينا فلن يقبل منه ..)) !

ئايەتىكى دى كە ھەر پىو ەندى بەوانەى پىشوو ەو ە بە
لەكرا نەا انت مەكرا، لەست عليهم بمسيطر، الا من تولى وكفرا،

فیعذبہ اللہ عذاب الاکبر، ان الینا ایابہم، ثم ان علینا حسابہم /
 الغاشیہ/ ۲۱)) لیره‌شدا نوای باوہ‌پنه‌هیتان دیتہ‌وه سه‌رباسی
 ناخیره‌ت و حه‌قی خونا و شوین و دادگای په‌کلایی کرینه‌وه‌ی
 جیاوازیه‌کان که قیامه‌ته، وه‌ک له‌چند ئایه‌تیکی بیکه‌شدا . که
 له‌پیشه‌وه‌ نووسیمانن . ئه‌و مانایه به‌رجه‌سته بووه ((وان ریک
 لیحکم بینهم یوم القیامة فیما کانوا فیه یختلفون /النحل/ ۲۲)).
 ئیدی ئه‌وانه‌ی که دادگای قیامه‌ت ده‌هیتنه دونیاوه، بیاره
 ده‌یانه‌وئ موماره‌سه‌ی کومه‌ئی مافی خودایی بکه‌ن، له‌کاتیکیدا
 خۆی رینگه‌ی داوه‌ زیان هه‌موو ئایین و ده‌نگ و ره‌نگیکی تیدا
 بپیت.

ئیسلام نه‌یویستوه ئایین نه‌ک به‌سه‌ر هه‌لگرانی ئایینه‌کانی
 دیکه‌دا، به‌سه‌ر بته‌رستانیشدا به‌سه‌پنئری ((ولو شاء ریک لامن
 من فی الارض)). وه‌ک له‌پیشه‌وه‌ش به‌ئایه‌ت روونمان کرده‌وه
 که نه‌گه‌ر که‌سیک خۆی نه‌یه‌وئ باوهر به‌هینیت مه‌لانیکه‌شی به
 تاییه‌ت بق بپته‌ خواری، هه‌ر ئایه‌ینێ

ئه‌گه‌ر بق میژووش بگه‌پینه‌وه، ده‌بینن به‌دریژایی ده‌سه‌لاتی
 ئیسلام خاوه‌ن ئایینه‌کانی دی ئازاد بوون له‌تایینداریدا و
 بروشم و په‌رستگه‌کانیشیان پارتی‌زاو بوون، ته‌نانه‌ت به‌شیک له
 سوننه‌تی ململانی و به‌رگری، له‌پیناو پاراستنی په‌رستگه‌کانی
 شو‌نکه‌وتووایی ئایینه‌کانی دیکه‌دایه ((انن للذین یقاتلون بانهم

ظلموا، وان الله على نصرهم لقدير، الذين اخرجوا من ديارهم بغير حق الا ان يقولوا رينا الله، ولولا دفع الله الناس بعضهم ببعض لهدمت صوامع وبيع وصلوات و مساجد يذكر فيها اسم الله كثيرا واخراج لعلها اكبر / الحج / ٣٩ - ٤٠))، بهرجهسته کردنی چه مکی بیکه وه زیان له گه ل (ته هلی کیناب) - به پیی وه سیقه به کی شتیوه ده ستوری له مه دینه ی سهرده می ده سه لاتی پیغه مبهردا - هه روه ها بوون و زیانیان تا نیستاش له نیر موسلماناندا، به لگه ی نه و راستیه به که نه گه ر بیچگه له وه ئیسلام داوای هه لوئستی دیکه ی له موسلمانان کردبا به رانبه به خاوه ن نایینه کانی دی، بیکرمان مانه وه یان و ئاسان قه بوول نه ده کرا.

له مامه له ی کومه لایه تیدا پیغه مبهردا (د.خ) خۆی سهردانی نه خوۆشی ده کردن، ئاماده ی پرسه یان ده بوو، مافی دراوسپه تی ده پاراستن، ریزی زۆر تاییه تی له وه فده کانیان ده گرت (عاباکه ی خۆی بۆ راده خستن تا له سه ری دابنیشن)، ته نانه ت قه رزی پاره ی لیوه رنه گرتن، کالای خۆی به (ره هن) ده دانی. ١٠. نه مانه ش هه موو وه که نه رکێکی نایینه که ی، وه که سه رمه شقییه که بۆ شوێنکه وتووایی له پیناوه به کولتور کردنی نه و جوړه نه خلاق و مامه له به دا.

نه وهش شتیکی سهیر نیه نه گهر جاروباریش وهك پتیویست و
 تاك و ته را مافیان نه پارێزراپیت، نه وه له نێو موسلمانان
 خۆپشیاندا هه روویداوه، به لام چوارچێوهی گشتی، پێكه وه
 ژیان و چاكه کاری و پاراستنی ماف، ماف و ژیانی نه وان لای
 موسلمانان وهك جۆریك له نه مانه تی گهردن (نمه) سهیركراوه،
 دیاره پاراستنی نه مانه تیش له پشیش پاراستنی شته
 زاتیه كانه وه به، خهلیفه عومهری كسوی خهتتاب (خ.ر) كه
 پیره میتردیكى جووله كهی ببنی سوالی ده كرد، دانی به وه دا نا كه
 نه وه سته می به رانبر كراره، بۆیه له زمانیدا مووچهی بۆ
 بهر دوتته وه.

هه ر له سه رده می خه لاقه تی خهتتابدا (خ.ر)، پاش گه یشتنی
 ئیسلام به (قودس)، خه لكه كیتابییه كهی هه موو مافیکی ژیان و
 ثابیندارییان پارێزلو بوو، كلیساكانیان پارێزراو بوون، خواردن
 و خواردنه وه یهك كه ئیسلام له سه ر موسلمانانی حه رام كرېبوو،
 له نه وان حه رام نه كرابوو، ته نانه ت به پشی مه زه بهی پشیشه وا
 نه بو خه نیفه (خ.ر) نه گهر موسلمانێك (به رازی) كه سێکی زیممی
 بكوژیت، یان شه رابه كهی بپوژیت، ده بی نرخه كهی پێیدا ته وه .

ئیسلام وهك دوا مه مین ئایین، رۆحی ئایینه كانی دیکه ی له
 خۆیدا پاراستوه، ئایینه كانی دی - وهك بنه ما و ئامانج - نهك له

نیر نه چوون به لکو بوون به جۆرنك له بناغه بۆ ئیسلام، به لام سروشتی بناغه وه هایه که دیار نیه.

ئه وهی که خوائ گه وه داوای ده کات له گۆپانکاریی له جۆری بانگه واز یان فۆرمی حوکمرانیی و لایه نی ئابووری و کۆمه لایه تی، نه وه له بهرچاوگرتنی گۆپان و پێشکه وتن و گه شه کردنی ژیا نه، له بهرچاوگرتنی تایبه ته ندیی سه رده م و سه رزه مینه کانه .. راسته پاش ئیسلام نایینکی دیکه. نه هاتووه تا نه میش گۆپانکاریی به خۆوه ببینی، به لام سروشتی ئیسلامیش وه هایه له هه ناوی خۆیدا بواری بۆ نوێکردنه وه و ئیجتیهاد ره خساندووه.

ئه وهی که ده بی به رده وام – وه ک بنه ما – له نۆلن تاینه کاندای بوونی هه بیته هه زای ناشتی و لیکنیگه یشتن و پێکه وه ژیا ن و گفتوگۆیه:

– ((لا ینهاکم الله عن الذین لم یقاتلوکم فی الدین ولن یرجوکم من دیارکم ان تبروهم و تقسطوا الیهم.... انما ینهاکم الله عن الذین قاتلوکم فی الدین و اخرجوکم من دیارکم و ضاهروا علی اخراجکم ان تولوهم .. / الممتحنة / ٩-٨))

– ((ولا یجرمنکم شفتان قوم علی الا تعدلوا اعدلوا هو اقرب للتعوی / المائدة / ٨)) – ((ولا تجادل اهل الکتاب الا بالتی هی احسن / العنکبوت / ٦٦)) .. ((قل یا اهل الکتاب تعالوا الی کلمه

سواء بیننا و بینک ....تا.. فان تولوا فقولوا اشهدوا بانا
مسلمون/ال عمران/٦٤)

- ((يا اهل الكتاب قد جائكم رسولنا يبين لكم كثيرا مما كنتم
 تخفون من الكتاب و يعفو عن كثير، قد جائكم من الله نور وكتب
 مبين يهدي به الله من اتبع رضوانه سبل السلام و يخرجهم من
 الظلمات الى النور باننه و يهديهم الى صراط مستقيم/
 المائدة/١٥/١٦))..

له كۆمه‌لێ ئایه‌تی ئیكه‌دا وێرایی ستایش و باسی گ‌فتوگۆ
 له‌گه‌ڵیان، خوای گه‌وره‌ باس له‌ هه‌ست و نه‌ستی (نه‌ه‌لی ك‌ی‌تاب)
 به‌رانبه‌ر ئیسلام و ستایشی چاكه‌كانیان ده‌ك‌ات((وان من اهل
 الكتاب من ان تامنه بقنطار يؤده اليك /ال عمران/ ٧٥))، ((
 ليسوا سواء من اهل الكتاب امة قائمة يتلون آيات الله اناء الليل و
 اطراف النهار و هم يسجدون..../ال عمران/ ١٣)) چه‌ند
 ئایه‌تیکی دی وێنه‌ی تێكه‌لێی زی‌تر پێشچاو ده‌خه‌ن وه‌ك
 خه‌لالی خواردنیان و ژنه‌یتان لێیان، دیاره‌ خوای گه‌وره‌ - وه‌ك
 خوای هه‌موو م‌رو‌ف و هه‌موو به‌نده‌كان - له‌ شوینی خۆنیشیدا
 سه‌ركۆنه‌یان ده‌ك‌ات، هه‌ره‌شه‌شیان لێده‌ك‌ات، وه‌ك چو‌ن
 سه‌ركۆنه‌ و هه‌ره‌شه‌ش بۆ موس‌لمانانی لاد‌ه‌ر له‌ چه‌ندین ئایه‌تدا
 ن‌مایانه‌...، هه‌روه‌ها له‌ رووی تێكه‌لبوونی موس‌لمانان له‌گه‌ڵ
 ده‌ره‌وه‌ی خۆیان، ده‌بێ ئاماژه‌ش به‌وه‌ بکه‌ین كه‌ له‌ ریزی

سوپای ئیسلامدا و له هیندی له غهزاکاندا خه لکانی بېباوه پ به ئیسلام به شداری جه نگیان دژ به دوژمنکاران کړدووه، وهک غهزای خه بیه و به شداری هیندیك له جووله که، یان به شداری) سه فوانی کوپي ثومه بیه له غهزای (خونه یز) "۲۶". له سه رده می ثومه وی و عه بباسیښدا، که سانی سر به نایینی جووله که و نه سرانی، خاوه نی پستی به رزی کارکردن بوون.

بېگومان له نیو نه هلی کیتابدا، هه یان بوه باوه پی هیناوه یان هه لویستی باش بووه به رانبه به ئیسلام، هه شیان بووه باوه پی نه هیناوه یان سه ره پای باوه پ نه هینان دژایه تی ئیسلام و موسلمانانی کړدووه... نه مه له کاتیکدا که نه وان له مه پینه دا و له سایه ی ده سه لاتی ئیسلام و پیغه مبه ردا ژاوان، ئیدی نامه وی باس له وه موو ستم و نه شکه نجه دان و دژلېکردن و کوشتن و له نیوبرنه بکه م که له سه ده کانی دوايیدا و له دژر حوکمرانی و ده سه لاتی نه هلی کیتابدا رووبه پروی موسلمانان و نایینه که یان بۆته وه به تاییه ت له ولاتی نه نده لس، کاتیک پاش هه شت سه ده له حوکمرانی موسلمانان که و ته وه دژر ده سه لاتی خاچه رستان..

نایه ت که لی دژدن که باس له وه ده که ن پیغه مبه ران نه رکیان ته نیا بیر خسته نه وه بسووه نه که سه پاندنی نایین:

((المائده ٩٩/الاعراف ١٨٨/يونس ٤١/الرعد ٤٠/الحج ٩٤/الفصل ٨٢/الفرقان ٥٦/الذاريات ٥٢ تا ٥٥ الشورى ٦)).

کۆمه لێ تايه تی دیکه ش باس له وه ده که ن که خوداره نديش - به وه موو هیز و ده سه لاته یه وه - خۆی تايين ناسه پيئي چجای ئیوه ((ان نشا ننزل عليهم من السماء اية، فظلت اعناقهم لها خاضعين/)).

ئیسلام نه که هه تايینی نه سه پاند به سه ر خاوه ن تايينه کانی دیکه دا، به لکو نه وانی له ستمی یه کدی و ستمی ده سه لاتدارانی دی پاراست، ئاخو شه لی کیتاب به تاييه ت شۆرنگه وتوانی ئینجیل هه موو یه ک به ره و یه ک پێکهاته و یه ک قه واره نه بوون، رێککه وتوو هه ر له نێو خۆیاندا ستمی گه وره یان لێکدی کرد بیست (گه وره ترين هه ولی جووله که له نژیایه تی کردنی مه سیحه تدا، هه ولی کوشتنی خودی هه زره تی مه سیح بوو).

ئیسلام که تايینی نه وای مرقۆایه تی بیست و خودا خودای هه مووان بیست - وه که له سه ره تاوه گوتمان - به دنیاییه وه ده بیست پێوه ندی نێوان مرقۆه کان له نێو بازنه کانی پێوه ندی ئینسانیی و تايینی و ئیسلامی و نه ته وه بیدا رێکبخات و رێوشوێنی بۆ دابنیش، ده بێ ره حمه ت و عه داله تی ئیسلام بز هه موو مرقۆایه تی بیست، ته فانه ت له حاله تی نا ئاسایی و کاتی

جه‌نگیشدا، له باسه‌کانی پیشوودا له‌مرووه‌وه نایه‌ت و هه‌دییی
زۆرمان پێشچاو خست. "۲۷"

سه‌پاندنی ئایین و پێشیتلکردنی مافی نازادی ئایینی و
هه‌لبژاردنی به‌رنامه‌ی ژيان، له‌گه‌ڵ عه‌داله‌تی ئیسلام بۆ دونه‌یا و
عه‌داله‌تی په‌روه‌ردگار له‌ قیامه‌تدا ناگونجیت.

خوداوه‌ند که مافی ژيانی به‌ هه‌موو مۆفیتیک به‌خشی، ئه‌وه
مافی نازادی ئایینی و نازادیه‌کانی دیکه‌شی پێیه‌خشیوه،
چونکه نازادی به‌ شتیکه‌ گه‌وره‌یه‌ له‌ ژيان، خو ژيان به‌ ته‌نیا
خواردن و خه‌وتن نیه‌، ئاخ‌ر گیانداره‌کانی دیکه‌ش ده‌خۆن و
ده‌خه‌ون، جیاوازی گه‌وره‌ی مۆف له‌ گه‌ڵ گیانه‌به‌رانی دیکه‌دا
بوونی عه‌قل و ئیراده‌یه، که عه‌قل و ئیراده نازاد نه‌بوون، ئیدی
ژيان مۆف له‌ گه‌ڵ ژيانی گیانه‌به‌رانی دیکه‌دا له‌ جه‌وه‌ردا
جیاوازیه‌کی وه‌های نامۆنی.

هه‌روه‌ک ئیسلام له‌ نۆو خۆیشیدا باوه‌ری به‌ جیاوازی هه‌یه‌ له
ئیجتیهاد و تێگه‌یشتن له‌ ده‌قدا، له‌ بیرکردنه‌وه و ته‌فسیر و
تێگه‌یشتندا بۆ ئایین و ئیمان، له‌ چوارچێوه‌ فره‌وانه‌که‌ی
ئیسلامدا چه‌ندین مه‌زه‌ب و ته‌ریقه‌ قیده‌تی و ئایینداریی
جێگه‌یان بۆته‌وه تا نزیکه‌بوونه‌وه‌ش له‌ سنووره‌کانی کو‌فر.

له کۆتاییدا...

با له م حه بیسه قورسیه لیوانلیۆه له میهره بانیی، که می ورد
بهینه وه . که (موسلیم) ریوایه تی کردوه و ته نیا پوخته که ی
ده نووسین: (هه موو رۆژی ئاسمان ده لی: په روه ردگارا! رینگه م
بده پارچه یه ک له خۆم به سه ر به نیاده ما بخرم چونکه له خیری
تری خواردو شوکری نه کردی..

ده ریا ده لی: با له خۆما فو قمی بکه م، چونکه ...

شاخ ده لی: با به سه ریا هه ره س بێنم، چونکه ...

به لام خوای گه رده ده فهرمووی: "لێیانگه پێن، لێیانگه پێن، نه گه ر
نێۆه دروستتان کردبان ره حمیشتان پێده کردن.. نه واته به نده ی
من، نه گه ر ته و به یان کرد نه و! من خۆشه ویستیانم "حبیبهم"
نه گه ر نه شیانکرد، نه و! خۆم چاره سازیانم "طیبهم").

راسته خوداوهند هیندی له ناوه کانی پیۆهندیان به توۆه بوون
و به سزا گه یاننده وه هه یه، وه ک ده لێن (شدید العقاب) یشه،
به لام خۆی له حه بیسیکی قودسیشدا فهرموویه تی (ان رحمتی
سبقت غضبی) که له کۆمه لی ئایهت و ئاماژه ش ورد ده بینه وه،
بۆمان ده رده که وی که موسلمانان ده بی زۆتر سه روکاران له گه ل
نه و ناوانه ی خودای گه رده دا هه بیته که پیۆهندییان به نواندنی
سۆز و به زه بی و لێبۆرده ییه وه هه یه نه ک نه و ناوانه ی که

پنونه‌نن بیان به توو پوهی و تۆلستانده وه ههیه، خوداوه‌ند له نێو هه‌ر (٩٩) ناوه‌که‌یدا هه‌ردوو ناوی (الرحمن الرحیم) ده‌خاته پال ناوی (الله) له سه‌ره‌تای سووره‌ته‌کانی قورئان و سه‌ره‌تای هه‌موو کاریکی موسلماناندا؟! گوتنه‌وه‌ی ئه‌و دوو سیغه‌ته‌ له‌ پال ناوی خوادا (بسم الله الرحمن الرحيم) له سه‌ره‌تای هه‌موو کاریکدا ده‌لاله‌تی ئه‌وه‌یه که موسلمان ده‌بی‌ت تیشکی ره‌حمانیه‌ت و ره‌حیمیه‌تی خودای تیدا جیلوه‌ بکات و زیتر سه‌روکاری له‌ گه‌ژ ئه‌و دوو ناوه‌یدا هه‌بی‌ت بۆ مامه‌له‌کردن له‌ گه‌ژ ده‌روویه‌ردا، رۆژانه (١٧) جار گوتنه‌وه‌ی (بسم الله الرحمن الرحيم) له نوێژه فه‌رزه‌کاندا - وه‌ک (فه‌خری رازی) له ته‌فسیری (بسم الله) دا فه‌رموویه‌تی - ده‌لیل له سه‌ر ئه‌وه‌ی که خودا تۆی بۆ ره‌حمه‌ت و ئیحسان خواقاندووه "٢٨". ناوبردنی خوداوه‌ند به‌ر دوو ناوه‌وه بۆ ئیمه، ده‌بی‌ بی‌تته‌ مایه‌ی به‌زه‌یی نواندن سه‌ره‌تا به‌رانبه‌ر به‌ خۆمان، پاشان به‌ ده‌روویه‌را، به‌ ده‌سگرتنه‌وه و زمانگرتنه‌وه له ئازاردان تا نیزیکبوونه‌وه له‌ مه‌قامه‌ی که بکۆشپێ له‌ چاوی ره‌حمانیه‌ت و ره‌حیمیه‌تی په‌روه‌ردگار وه‌ له هه‌موو بنده و مه‌خلوقه‌کانی بڕوانین، نه‌ک له‌ چاوی خۆمانه‌وه، که بێگومان روانینی ره‌بیانیانه بۆ بنده‌کان جیاوازه ...، رق و ره‌قیی روانینی مۆبیانه که‌م

ده کاتوه، هر له و سۆنگه یه شه وه یه که خوداوه ند
پیغه مبه ری (د.خ) مه رمه شقی به ره حمه ت بۆ ته واوی مه خلوقات
ناردووه ((وما ارسلناک الا رحمة للعالمین / الانبیاء / ۱۰۷)).

به رانیز و سهرچاوه:

۱- هر يك له: مەريون وریا قانیع له (دەربارەى فەلسەفە و ئیسلام و رژژنگەرى / وەلامیک بێ کتیبەکەى کاک مەلا بەختیار)، نەبویه کەرەلى له (ناسیونالیزم و ناسیونالیزمى کوردی - بیدیکى ئیسلامى هاوچەرڤ)، هیوا عەزیز سەعید له (ناسیونالیزمى کوردی) و چەند سەرچاوه بەکى دیکەى کوردی، بە روونی باسیان له هەلومەرج و سەردەمى سەرھەلدانى ناسیونالیزم له رژژئاوا و رژژھەلات کردووە. کە بەرھەمى سەردەمى نوینە و له رژژگارى سەرھەلدانى ئیسلامدا شتێک بە ناوی ناسیونالیزمەو بوونی نەبوو.

۲- بێ ئام جۆرە ئازادیانە بھوانە: د. مصطفى ابراهيم الزلمى/حق الحرية فى القرآن الكريم/ط/۲/اربیل/۲۰۱۱.

۳- بھوانە: نەبەز هەورامى/ پێغەمبەریتى محمد (د.خ) /... / ۲۰۱۱

۴- بھوانە: على سامى النشار/ نشأة الدين/ ۲۰۰۹.

۵- هەمان سەرچاوه.

۶- بھوانە: فراس السواح/ دین الانسان/ بحث فى ماهية الدين و منشأ الدافع الدينى/ ط/ ۴/ ۲۰۰۲.

۷- بێ مانای هیدایەت و هەموو جۆرە کانى هیدایەت، بھوانە: نشوۋة العلوانى/ الهداية فى القرآن الكريم/ ط/ ۱/ ۲۰۰۶.

۸- ناسرى سوبحانى/ بانگەوازو قوناغەکانى بانگەوازى کورد/ نامادە کرىنى ئارام موخە محمد و سەرۆت عەبدوللا/ چ/ ۱/ ۲۰۱۱.

۹- هەمان سەرچاوه/ ل/ ۲۲۰.

۱۰- هەمان سەرچاوه/ ل/ ۱۶۲.

- ۱۱- ھەمان سەرچاوە /ل/ ۱۷۵ - ۱۹۰.
- ۱۲- بىز نمونە بېوانە: د. محمد على الصلاحي/المسيرة النبوية/ط/البيروت/۲۰۰۴.
- ۱۳- سەعیدى نووسى /ھەورامى ئەھمەدى ل ۱۰۷ / و. مامقۇستا فاروق رەسول یەحیا - ئەم ئایەتەش ((لن نضل علیهم من السماء آية، فظلت لعناقم لها خاضعين)) پىشتىگىرى ئەو بۆچۈنە دەكات.
- ۱۴ - نەبەز ھەورامى / لە بارەى گوتارو رەفتارمۇھ / ئەخلاق موعجىزەى پېغەمبەرلەن بۇ مۇقائىمەتى /رۆژنامەى يەككەرتو/ ۸۷۵/۳۰/۱/۲۰۱۲
- ۱۵- عەسرۇ خالەد / قراءة جديدة و رؤية.. لى قصص الانبياء... /ط/۲۰۰۷/ص ۳۷۹.
- ۱۶-احمد شلبى/الجهاد والنظم العسكرية فى التفكير الاسلامى/ص ۴۷- ۵۰.
- ۱۷- د.عبدالخالق النوارى /العلاقات الدولية والنظم القضائية لى الشريعة الاسلامية/ط/۱۹۷۴/ل/ص ۱۰۷.
- ۱۸- د. محمد عمارة - الاسلام والحروب الدينية / ۱۹۹۶ (لە بارەى پېئوھندى سوپا و دولەت و دەسەلاتىشەو، ھەر سوود لەم سەرچاومە وەرگىرلەو).
- ۱۹- سەرچاوەى پەرلۇمىزى ژمارە /۱۲.
- ۲۰- ناسرى سوبحانى / بانگەولز - قىتال /ل ۱۹۲ - ۲۱۹.
- ۲۱- سەید قۇب / فى خلال القرآن / پېشەكى تەفسىرى سوورمى ئەفغال .
- ۲۲- بېوانە د. عبدالخالق النوارى /العلاقات الدولية والنظم القضائية لى الشريعة الاسلامية/ط/۱۹۷۴/ل/ص ۸۸- ھەروەھا بېوانە: احمد شلبى /الجهاد والنظم العسكرية فى التفكير الاسلامى/ص ۹۵.

٢٣. د. احمد شەبى / الجهاد والنظم العسكرية فى التفكير الاسلامى / ص ٩٤.

٢٤. د. على محمد الصلابى / صلاح الدين الايوبى / ط ١ / ٢٠٠٨.

٢٥. مەريوان وديا قانچى لە كەتەبى (دەريارەى فەلسەفە و ئىسلام و رەشەنگەرى، وە لامىك بۆ كەتەبەكەى كاك مە لا بەختيان) پاش ئەوێ بە كۆمە ئۆ بۆچوون و بە لگەى بە هەيز و زانستى وە لامى ئەو دەداتەو كە ئىسلام پەرەزەىك نەبوو بۆ ناسىوناليزمى عەرەبى بە لگەر و سەر دەمەدا ناسىوناليزم هەر نەبوو، ئاماژە بە بۆچوونىكى (محمد عابد جابرى) دەكات كە پەيوایە جوولە و بلاو بوونەوێ ئىسلام بە سۆ هەيز پان فاکتەرەو پەرەست بوو: (قەبیلە، عەقیدە، نەجەمە) / ج ١ / ٧٩

٢٦. د. عبدالخالق النولوى / العلاقات الدولية و النظم القضائية فى الشريعة الاسلامية / ص ٨٥ / ٨٧.

٢٧. بۆ زانیارى لە بارەى پەرەندى نێوان ئىسلام و ئایینەکانى دى، بێوانە: عەفیف عەبدولفەتاح طهارة / روح الدين الاسلامى / ط ١ / ١٧ / ١٩٧٨ (بۆ چەند لایەنە نێكى مێژوونى ئەو پەرەندەى ش، سوود لەم سەرچاوەى وەرگیراوە).

٢٨. سەرچاوەى پەرەندى ژمارە ٢٢ / ص ٣٣.

تەبیینى: هەبەسەکانى (صحیح الجامع الصغیر) لە کەتەبى (لەرموودە قودسیەکان) (لە ص ج ص) وەرگیراوە. و. هەرپەى موخومەد ئەمین / بێرێژەى ١٠٠ کەتەبى کوردی / ٢٠٠٨.

پاشا _____ كۆ:

وېنەي مەسىح (سارى خىواي ئېنىت)

لە قورئانى پىرۆزدا "۱"

نال عیمران و مەریەمی پاکیزە:

(ال عمران) ناوی دووھەمین سوورەتی قورئانە، (عیمران) گەورە پیاوێکی ناودار و گەلەزانیەکی (بەنی ئیسرائیل) بوو، (ال عمران) لە پال (نال ئیبراهیم) — باوانی موخەممەدی پیغەمبەرمان (د.خ) — لە یەك ئایەتدا ناوی هینزلو و ستایش کرلەو ((ان الله اصطفى ادم و نوحا وال ابراهيم و ال عمران على العالمين/ال عمران/۳۳)) ھۆسەری عیمرانیش کە بەدوای ئەو ئایەتەدا ناوی ھاتووە ((اذ قالت امرأة عمران)) بەنەوونە و وێنەی دیاری ئافرەتی خوداپەرست نیشاندراوە، ئافرەتێک کە نوقمی دەریای مەحەببەنی پەرەردگاری بوو و پزۆکی ھەمیشە بەلندەبەکی سپی بوو لە قورئانی ئاسماندا

بەنەتێک لە مەحەببەتی ئەو لەم دوعایەیدا دەردەکەوێت ((ریی انی نذرت لك ما فی بطنی محررا/ال عمران/۳۵)) ئەم ئافرەتە ئاگری مەیلی مەنالبوون لە ناخیدا ھەلەدەگیرسی، مەنالیشتی بۆیە دەوێت تا بۆ خزمەتکردنی پەرستگەیەك نەزری بکات، نەزیرکردن تەزیزکی جوانە لە پەرستش، وەك چۆن پێشوو نەزیر دەکرێت، ئەم (جەرگ)ی خۆی نەزیر دەکات!! پاش ئەوەش - وەك نەریتی جوانی پیغەمبەرمان و پیاوچاکان و خواوەستان - نەزیر بۆ قەبول بونی نەزیرەکی دەکات ((فتقبل منی)) .. خۆی

گه ورده ش بهر په پری په زامه ندیبه وه لئی قه بوول ده کات ((فتقبلها
 بقبول حسن))... زور به باشیش له ژتر چاوندی خویدا
 پییده گه یه نیت ((وانبتها نباتا حسنا))...، نړیالی په روه ورده
 کردنیشی ده خاته نه ستوی پیغه مبه رنکی سرورده مه که ی
 خوی ((وکفلها زکریا)) نه ویش هر به کورپه یی له ژتر نووری
 محراب و له سیبهری په رسنگه دا په روه رده ی ده کات، نیدی
 له ناو که رانه تدریدا په نجه رده ی ژیاننکی ناسمانی بؤ ده خورته
 سر پشت ((کلما بخل علیها زکریا ألمحراب وجد عندها رزقا/ال
 عمران/ ۳۷))

تا نیره له گه ل باسی (هاوسه ری عیمران) - دایکی مریه م - دا
 بووین، با لیره وه شو به جیب پتلین و لوی تروسکه ی ژیان
 کورپه نه ز کړلوه که ی بکه وین، نه و که له ساتی له دایک بوونیشدا
 - له و ساته دا که شه یان ده ست له ه موو به تیا ده میت
 ده و شینیت - خوی گه ورده چاوی په حمه تی لیته تی و له
 ده ستوه شانننی شه یان ده پیارتیزت، وه ک پیغه مبه ری
 نیسلام (س) له فرموده یه کیدا ناگاداری کردوین: (ما من مولود
 الا والشیطان یسه حین یولد فیستهل صارخا من مس الشیطان
 الا مریم وابنها) "۲۳" چونکه له گه ل نه ز کړنیدا له دوعایه کی
 سه نګین پیچرابو ((وانی اعینها بك...)) نه ک هر خوی به لکو
 نه وه که شی ((...ونریتها من الشیطان الرجیم)).

پاش نه‌مه‌ش خوی گه‌وره له‌سه‌ر زمانی فریشته
 پی‌یراده‌گه‌یه‌نیت که تو نه‌ی مه‌ریه‌م دوچار هه‌لبژارده‌ی
 خودای ((ان الله اصطفاك وطهرک واصطفاك علی نساء
 العالمین/ال عمران/ ۴)) وه‌ك چۆن باوانیشی هه‌لبژارده‌ بوون.
 پاشان به (صدیقه)ش ناوی ده‌بات ((وامه
 صدیقه/المائدة/ ۷۵))، وێرای نه‌مانه‌ش ناوه‌كه‌شی ده‌بیته ناوی
 سووره‌تیکی قورئانی پیرێژ.

لێ‌ده‌دا نۆز جیگه‌ی خۆیه‌تی نه‌وه به‌ بیربهنینه‌وه كه‌ نه‌گه‌ر له
 نیو ئافره‌تاندا پێغه‌مبه‌ران (س) هه‌لنه‌كه‌وتون، له‌ نیویاندا
 ئافره‌تی وه‌ك مه‌ریه‌م هه‌لکه‌وتوو، كه‌ - وه‌ك پێغه‌مبه‌ران -
 هه‌لبژارده‌یه و هه‌ر له‌ باوانه‌وه به‌پاكی هاتوو و به‌گۆرپه‌یی له
 غه‌یبه‌وه پۆزی ژیا‌نی بۆ نێرد‌لوه و چاودێری كر‌لوه، كه‌ له
 دایكیش ده‌بیته‌ خودا له‌ ده‌ستی شه‌یتانی ده‌پاریزی و چ‌ه‌ند
 جارێكیش فریشته (جبریل) له‌ نیوانیاندا، وه‌ك كاتی خه‌لق
 كردنی مه‌سیح، بێجگه‌ له‌مانه‌ش له‌ باسی گه‌ره‌یی و فه‌زلی
 بنه‌ماله‌ی مه‌سیحا - وه‌ك پێغه‌مبه‌رك - باسی مه‌ریه‌م و
 پش‌تریش دایکی له‌ ئارا‌دايه ((وجعلناها وابنها اية
 للعالمین/الانبياء/ ۹۱)) ئیدی بێجگه‌ له‌وه‌ی مه‌ریه‌م (س) به
 سو‌ع‌ب‌یزه‌ منالی ده‌بیته‌، بێجگه‌ له‌وه‌ی كه‌ وه‌ك پێغه‌مبه‌ران
 (سلاوی خوايان لیبیت) دوچارى می‌خه‌تی گه‌وره‌ ده‌بیته‌، وه‌ك

ئه‌وان پ‌ښگه‌ی ه‌یجره‌ت ده‌گرښته به‌ر، وه‌ك ئه‌وان خودا ستایشی
ده‌كاته و خوی ده‌یدوونئى و پ‌ښگه‌ی په‌رستش نیشان ده‌داته
(یا مریم لقننتی لربك و اسجدي و اركمى مع الراکمین / آل
عمران/ ۴۳)).

دواتریش له‌گه‌ل باسى م‌سیحی کوریشیدا (سلاوى خوايان
لنبیت) نیشان‌ه‌ی دیکه‌ی گه‌زده‌ی نه‌م نافرته ده‌بینن...

مسیح و موعجزه‌های امدایکبوهلی:

مسیح (س) له قولایی نه و پاکیی و پیروزییه وه چاو بق
ناسوکانی زیان هه لده هینن، نه و پۆله ی ئافره تیکه به کورپه یی
نه زری خودا کراوه، ئافره تیک که دایکی هاوسه ری پیاویتی وه که
(عیمزان) بووه، ئافره تیک که هه لبارده ی خودا بووه، وه که چۆن
پیتقه مبه ران هه لبارده ی خودا بوون.

مسیح وه که هه ر منالیک ی دیکه ی سه ر زه وی له دایک نابیت،
دایکیشی به ره مه ی دوعایه کی عاشقانه یه.

فریشته کانی ده وری عه رشی په روه ردگار به شه ققه ی بالی
دروشاوه یانه وه، ده گه نه لای مریهم: ((ان الله يبشرك
بكلمة منه المسيح ابن مريم وجيها في الدنيا والاخرة ومن
المقرين/ ال عمران/ ٤٥)).

هیشتا پۆشنایی سه ر زه وی به ر نه که وتوه، له ئاسمانه وه و له
سه ر زمانی فریشته وه ناوی لیده نریت و به زنی پله و پایه ی له
دوینا و قیامه تا باری ده کړیت. پاشان مسیح له سه ر وینه ی
باوکی مرقابیه تی، له سه ر وینه ی یه که مین مرقۆ (حه زده تی
ئاده م/س)، مرقۆیک که له به هشت ————— وه
به ره و سه ر زه وی هاووه، خهلق ده کړیت ((ان مثل عيسى عند

الله كمثل ادم خلقه من تراب ثم قال له كن فيكون / آل عمران /
((۵۹)).

خوای گەورە لە ئاوێنەى خەلقکردنى تۆزىك لە
بەخلووقاتەكانىدا دانایى و دەسەلاتى خۆى نواندووە، وەك لە
ئروست کردنى مرقۇدا بەگشتى، بەلام لە دروستکردنى ھىندىك
مرقۇدا، بەتایبەتر دەسەلاتى خۆى دەرخستووە، بۆ نمونە لە
دروستکردنى ئادەم و مەسىحدا (سلاوى خوڤايان ليبييت)

بەنى ئىسپرائىل لە خەلقکردنى مەسىحدا، لە ېرى ئەوھى زۆتەر
تواست و دانايى کردگارىان بېبىنايە، كەچى يەوتنە پلارگرتن..

ئەى بەنىسپرايل خل ئۆھ باوھپتان بە چۆنىتى دروستكرانى)
(ئادەم) ھەيەكە بەبى دايك و باب لە گل خولقتىندرا، (ھەوا) ش
بەبى دايك، بەبى (مى) لە (ئادەم / نىر) دەرهقنرا ((وجعل
منها زوجها / الأعراف / ۱۸۹)) - كە دەشى مانا پىچەوانەكەشى
رەست بىت - ئەوھى ئەولنىش (مرقى ئاسايى) لە (نىر و مى)
دەكەونەو، ئىدى پىتان سەير نەبىت خەلقکردنى (مەسىح) یش
جۆزىك بىت لە و ھەموو جۆرە خەلقکردنەنە و بە تەنبا ھەر لە
(دايك / مى) بە بى (باوك / نىر) خەلق بكرىت ((ولنجعل لىة
للناس / مريم / ۲۶)) .. لىرەدا جىنى خۆيەتى بچىنەو بەردەم
رۇقشاى ئايەتى ((هل اتى على الانسان حين من الدهر لم يكن
شيئا مذكورا / الإنسان / ۱))

حه زده تی عیسا به نه فختیکی خودایی بۆ (مه‌ریه‌م) له ڕێگه‌ی
جیبریل‌وه خه‌لــــق ده‌بۆست)) فنفضنا فیه من
روحنا/التحریم/١٢)) ئاده‌میش به نه‌فختیک له ڕۆحی خودا گیانی
به به‌ردا ده‌کریت)) ونفخت فیه من روحی/الحجر/٢٩)).

خوا‌ی گه‌وره له ڕێگه‌ی خه‌لقکردنی مه‌سیحه‌وه, خه‌لقکردنی
ئاده‌م - یه‌که‌مین مرۆڤ - بیری به‌نده‌کانی ده‌خاته‌وه که
زه‌مه‌نیک‌ی زۆر به‌سه‌ر خه‌لقکردنیدا تێپه‌ریوه.

.....

سەر زەمینى لە دایکبوونی مەسیح و .. چەند «دیمەنتیک»:

مەسیح — که له بەرزایی ئاسمانەوه مژدەى خەلفکردنى بەسەر زەوى دەگات، لەسەر زەمینیکیش لە دایکدەبێت که بە (پاک و پیرۆز) ناوبراوه، مەسیح لە دەورو بەرى (بیت لحم) نێزیک بە (بیت المقدس) لە جێیه‌کی جولن و دلۆڤێندا لە دایک دەبێت ((وجعلنا ابن مريم وامه اية ولويناها الى ربوة ذات قرار ومعين/المؤمنون/ ٥٠)) لە ئایەتەکانى (١٦ — ٢٦) ى سورەتى (مەریەم) دا چەند دیمەنتیکى پەرپەند و سەرنجڕاکێشى لە دایکبوونی مەسیح نەخشێنراون که لە کاتى لەدایکبوونی کەسى دیکە دا نەبینراون " کاتى هاتنە دونیای مەسیح ————— نێزیک بۆتەوه، مەریەم خۆى لە خەلك دوور دەخاتەوه و بە تەنیا دەچێتە پەنایەك لە نێزیک (بیت المقدس)! .. فریشتەیهك (جبریل) لە پەیکەرى مرقدا لێى دێتە پێش، ئەو نازانى کێیه و ترسى لێدەنیشی، فریشتەى خودا خۆى پێدەناسینی، بۆى پێون دەکاتەوه بۆ چ کارێک هاتووه: تۆ بەبێ "پیاو منالت دەبیت؟! .. ئەوەش بۆ کارى زاتى خوداوه‌ند شتێكى سەیر نیه، مەگەر ئەمرى خەلق هەمووى هەر بە دەست خۆى ئییه؟ .. ئەى مەریەم تۆ خۆت نەزکراوى خوداوه‌ند نەبووى؟ ..

له تاو ژانی خوی ده‌گه‌یه‌نیتسه بنی دارخورمایه‌ک، له ترسی نه‌وه‌ی گومانی خراپی پی ببریته ته‌مه‌ننای مردن ده‌کات، بانگی لیده‌کریت له‌و‌خه‌یالانه وهره‌ده‌ری، سه‌یری به‌رده‌مت بکه، له ناوی کانیاوی بخزده‌وه که خودا بۆ تۆی (جاری) کربوه، پاشان دارخورماکه داته‌کینه با خورمای ته‌و تازته بۆ بکه‌ونه خولری، نه‌گه‌ر که‌سیکیش تۆی بیت وقسه‌ی کرد، بلن من نه‌زدم کربوه به‌پۆڅوویم، پۆڅووی (بیده‌نگ بوون)، باشتین وه‌لام بۆ که‌سانی وه‌ها هر مه‌گه‌ر بیده‌نگ بوون بیت، چه‌ند جوان ناو له‌م بیده‌نگ‌بوونه نراوه (پۆڅوو)، ناخر پۆڅوو به‌گشتی (بیده‌نگ) کرنی جه‌سته و به‌ده‌نگینانی رۆحه - له‌بابه‌تی تاییه‌تی رۆڅودا شتی‌کمان له‌و‌باره‌وه‌گوتوه.

ته‌ی مه‌ریه‌م تۆ بیده‌نگ به‌، له‌م کات وشوینه‌دا دونیا دونیای پۆحه، ئیستا عیسیای پۆحی خودا، یان خودا خوی له‌رۆگه‌ی نه‌وه‌وه لیبان به‌ده‌نگدیت و له‌بری تۆ وه‌لامیان ده‌داته‌وه، هر ئیستا که چه‌ند ساتنیکه له‌نه‌فخی پۆحی خودا خولقاوه.

مه‌ریه‌می پاکیزه به‌رله‌به‌ر قسه و توانجی نه‌فامه‌کان هیچ نالیت، به‌ناماژه تیپانده‌گه‌یه‌نی که‌کرپه‌که‌ی وه‌لامیان ده‌داته‌وه، با نه‌و خوی پیتان بلن که‌کیتی و له‌کویره هاتوه و چس پییه؟! ((قال انی عبدالله اتانی الکتاب و جعلنی نبیا... و جعلنی مبارکا اینما کنت ولوصانی بالصلاة والزكاة ما نمت

حیا/مروم/ (۲۰-۲۱)) کاتێك كه سێنێكی بێ خه‌تا گومانێ خراپێ
 بێده‌برێت و تاوانی و ده‌پال ده‌درێت، له‌ به‌رانه‌ردا نه‌گه‌ر كه‌سی
 دی له‌ سه‌ری به‌ده‌نگبێت، به‌رگه‌ری لێكردنه‌كه‌ی به‌هێزتره
 له‌وه‌ی كه‌ خۆی به‌ده‌نگبێت، چه‌جای نه‌وه‌ی نه‌گه‌ر به‌رگه‌ریكاره‌كه‌
 خودلوه‌ند بێت.،، له‌ روودلوی (ئیفك) یه‌شدا كه‌ تاوان ده‌درێت
 پال خاتوو (هائشه‌)ی خه‌زانی پێغه‌مبه‌رمان مه‌مه‌د (د.خ)
 خۆی هه‌یج قسه‌ ناكات، ته‌نانه‌ت پێغه‌مبه‌ریش (د.خ) بێده‌نگ
 ده‌بێت، وه‌ك هه‌لێی ئه‌مانیش (هه‌ژووی بێده‌نگ بون) یان
 گه‌رتبێت، په‌روه‌نگه‌ر خۆی له‌ سه‌ری به‌ده‌نگ دێت و هه‌سایه‌تی
 له‌سه‌ر پاکیزه‌یه‌ی نه‌وه‌دات.

مەسیح و موعجیزاتی:

دەترائین بلتین موعجیزە بەشپکی زۆدی لە بوون و ژیانی ئەو داپۆشیبوو، ژیانی بە موعجیزە دەست پێدەکات و بە موعجیزەش کۆتایی پێدیت، بە موعجیزە لەدایک دەبیت، بە مەلۆتکەبیش دیتە زمان و خۆی و پەیاوەکە ی دەناسیت و... پاشان باس لە موعجیزەکانی بیکە ی دەکات ((لنی اخلق لکم من الطین کھیضه الطیر فانفخ فیہ فیکون طیرا باذن الله و ابریء الاکمه والابرص و احی الموتی باذن الله، و اتبئکم بما تاكلون ما تدخرون/ ال عمران/ ۴۹)).

موعجیزەکانی مەسیح پێغەمبەریش (ئروودی خوای لێبیت) - وەك موعجیزەکانی پێغەمبەرانی دی - پێوەندی پاستەوخۆیان بە جۆری دنیابینی و کەشی پۆزگارەکی خۆیەو هەبوو، لە پۆزگاری ئەودا (ماددە) زۆریە ی پێوەرەکانی ژیانی ئەنیو و مۆژی لە بەها پۆحییەکان خالی کردۆتەو، قیامت و زیندووبوونەو ی لەبیری خەڵکدا سپیووتەو، جوولەکە بە جۆرێک ژیانی دنیا مەست و وێی کردبوون، کە خوداوەندیشیان بە دەستەنگ دەزانی ((ید الله مغلوله/ المائدة/ ۶۴)) بۆیە کاتی ئەو هاتبوو مەسیح پێغەمبەر (ئروودی خوای لەسەر بیت) بە خۆی و پەیاوە پۆحییەکە یەو گیانیان بە بەردا بکاتەو و

زیندویان بگاتره، تاخر په‌یامه‌کانی خودا زیندوکه‌ره‌وه‌ن)) یا
 لیه‌ا الذین امنوا استجبیوا لله وللرسول اذا دعاکم لما
 یحییکم/الأنفال/۲۴))، مه‌ست بوون به‌ ژبانی کاتی و
 له‌پرچوونه‌وه‌ی ژبانی جاویدانی(مه‌رگ)ه نه‌ک (زینده‌گی)، بژی‌ه
 ده‌بینن هه‌موو موعجیزه‌کانی مه‌سیح، بوونی (پۆح)
 ده‌سه‌لمتین: خو‌ی له‌ نه‌ه‌ختیکی پۆحی خودا خه‌لق ببوو، له‌ قور
 په‌یکه‌ری بالنده‌ی دروست ده‌کرد و به‌ قوو پۆحی به‌ به‌ردا
 ده‌کرد، مرپوه‌یک که جه‌ستی پزیوه و له‌ نیتو چروه، پۆحی
 به‌ به‌ردا ده‌کرده‌وه و زیندووی ده‌کرده‌وه، هه‌روه‌ها منائی له
 بی‌شکه‌دا ده‌نواند)) ویکلم الناس فی المهد و کھلا ومن
 الصالحین/ال عمران/۴۶))،...ئیدی بی‌جگه له‌وه‌ی (روح القدس)
 هاوده‌می هه‌میشه‌یی شو بوو((و لتینا عیسی ابن مریم للبینات
 و ایدناه بروح القدس/البقرة/۲۵۳)).

موعجیزه‌یه‌کی بیکه‌ی که به‌شیک پتوه‌ندی به‌ ماده‌ و
 به‌ژبانی ئونیاوه هه‌بوو، موعجیزه‌ی خوانه‌که‌ی بوو، کاتیک که له
 سه‌ر ناوای حه‌ولیه‌کانی له‌ خرابی گه‌رده پارایه‌وه خولتیک
 پازلوه‌یان له‌ ئاسمانه‌وه بق داگرئ، ئه‌م خوانه له
 ئایه‌ته‌کانسی (۱۱۱ - ۱۱۴) ی سوره‌تی (المائدة) دا باسی
 کرلوه، سوره‌ته‌که‌ش به‌ناوی ئه‌م موعجیزه‌یه‌ی حه‌زده‌تی
 مه‌سپه‌وه ناو نرلوه (له‌ قورئاندا ناوی سی سوره‌ت پتوه‌ندیان

به چه زرده تی مه سیعه وه هه یه)، ئەم موعجیزه یه بۆ ئەوه بوو
 ههواریه کانی باوهریان پته وترو متعانه یان به مه سیح (س) زیتەر
 و له پاستنی په یامه که شی دلتیا تر بن، وهك ئەو دلتیا بوونه ی که
 باوکه گه زرده ی پیغه مبه —رمان چه زرده تی) ابراهیم —
 (س) داوای ده کرد بۆ یه کلایی بوونه وه ی دلی کاتیك که پووی
 پرسپاری کرده خوای گه زرده و گوتی: "چۆن مریووان زیندوو
 ده که یه وه"؟! چونکه ئەمانیش ده لێن ((قالوا نرید ان ناکل
 منها و تطمنن قلوبنا و نعلم ان قد صدقتنا و نکون علیها من
 الشاهدين/العائدة/ ۱۱۳)).

یان ده شی ئەم موعجیزه یه ئاماژه و هه یما په کیش بیت بۆ چه لال
 کردنه وه ی ژیان بۆ ئەولته ی که ژیا نیان به یه کجاری له خۆ چه رام
 کردبوو، پوو یان له چۆله ولنی و ئەشکه وه کانی رهه بانیه ت
 نابوو.

په یامه کانی خودا هه روهك نایانه ویت ژیا نی دوتیا ببیته دوا
 ئامانج و هه مووشت بیت، ناشیا نه ویت ژیا ن به یی به ها
 سه ییرکویت و چه رام بکویت، کومه لیک نایه ت له قورئانی پیروزدا
 به لگه ن له سه ره وه ی که کومه لیک له خه لکی ئەو پێژگاره
 جوانیی و نیعه ته کانی ژیا نیان له خۆ چه رام کردبوو)) و لاهل
 لکم بعض الذی حرم علیکم /ال عمران/ ۵۰)).... ((رهه بانیه
 ابتنعوها ما کتبناها علیهم/ الحدید/ ۷)).

ئه م خولنه خوانیکی ساده و ئاسایی نه بووه، له گه ل داوای داگرتنیدا داواشی کربووه که پښی داگرتنه که ی بکات به جیژن بوخویان و نه وه پان، بېگومان جیژنیش - وه پښانی دی - پښیکی ئاسایی نه، پښی هه سترگه به جیژی نیعه ته کانی ژیان.

خوای گه وده وه چۆن له و ته رزه ژیا نه پر له ته ماعبارزی و هه لپه کاریه ی جووله که ناپازی بوو که خالی بوو له ساده ترین به های رهی، له ژیا نی گۆشه نشینی و روهبانیه نیش ناپازییه.

مہدیؑ و دیوارِ کائنات:

هه‌یه‌ك له پێغه‌مبه‌ران (سلاوی خودایان لیبێت) هه‌میشه ده‌سته‌یه‌كی له خه‌لكی ئاسایی لیبێلوتر و له خۆبوردووتر له ده‌وری جهم بـوون و پشت و په‌نای بوون، وه‌ك یاوه‌رانی پێغه‌مبه‌رمان موحه‌مه‌د (د.خ) كه قورئانی پیرۆز له چه‌ند جێیه‌كدا ستایشیان ده‌كات و هه‌ر له ژياندا مژده‌ی چوونه به‌هه‌شت به‌ هه‌ندێكیان ده‌دات.

نقوست و هاو ده مه نیزیکه کانی مه سیح پیغمبر (مسلوی خوی لیبیت) له قورئاندا به (حواری) ناو براون، ده شتی له نهرک و کاردار، له دلسوزی و لیبراندا وهک یاوهره نیزیکه کانی پیغمبرمان بووین، ته نانهت حواریه کان هیئنده گهره و هیئنده پشتیوانیکی گهره ی مه سیح بوون، خودا له قورئانی پیروزدا داوا له باوه بدلرانی دهووی پیغمبری نیسلام دهکات وهک حواریه کانی دهووی مه سیح ببن به (انصار الله) ((یا ایها الذین امنوا کونوا انصار الله کما قال عیسی ابن مریم من انصاری الی الله قال الحواریون نحن انصار الله/الصف/ ٤٤))..

له سوره تي (ال عمران) يشدا به هه مان شتوه ناويان براوه و
باس كرلن. پيغه مبه ريشمان (د.خ) كاتيڅ كه (٧٥) كه سي
جوامير له (عهقه به) دا به يه تيان بيدلو برياراندا به هيزترين

خۆش‌بەیت، خۆت ده‌زانى و هه‌ر بۆ خۆتى كه‌ ده‌سه‌لات
به‌ده‌سته و له‌ كارزانى. "۴"

له‌ ئافۆنه‌ى ئهم ئایه‌تانهدا جۆلانه‌ى نه‌ده‌بى به‌ندایه‌تى
ده‌دره‌وشیته‌وه، به‌رانبه‌ر به‌و كه‌مبانه‌تى نه‌میان له‌لا بووه‌ته
خودا، عیسا پێغه‌مبه‌ر به‌ زمانى حال دووپاتى ده‌كاته‌وه كه‌ ئه‌و
له‌ حوزوورى په‌روه‌رنگاریدا به‌نده‌یه و به‌س، ئه‌و كه‌ش و هه‌واو
حاله‌ته‌ى تێیدا ده‌په‌یفێ بۆ خۆى شایه‌ته له‌سه‌رى كه‌ نه‌وچییه
و كێیه: (خودایه من ئه‌مهم كه‌ ده‌مبینى وه‌ها رازنیه‌از ده‌كه‌م،
ئهمه‌ كه‌ى حالى كه‌سیكه‌ خۆى به‌ خودا بزانی پان به‌ "خودا"
بزانى) (واته‌ عیسا (س) شیواز و نه‌ده‌بى وه‌لامه‌كه‌ى و
ملكه‌چوونى له‌ كاتى قسه‌كردنیدا، به‌ندایه‌تى لێده‌چۆڕێ، واته‌
لێره‌دا وێنه‌ى حاله‌ته‌كه‌ ئاماده‌ى هه‌یه، نه‌ك قسه‌ى پووت و بێ
روح، به‌و ئومێده‌ى كه‌سانى لادهر له‌ ده‌وووبه‌رى، ئه‌گه‌ر تۆلناى
بیهستنیان نه‌بێت، تۆلناى بینینیان هه‌بێت.

له‌م كات و حاله‌ته‌دا كه‌ سێیه‌رى هه‌یه‌یه‌تى خالیق به‌سه‌ر
سه‌ریه‌وه‌یه‌تى، ئه‌و خه‌لكه‌ نه‌زانه‌شى له‌بیره كه‌ نه‌و په‌ خودا
ده‌زانن، بۆیان ده‌پاڕێته‌وه، هه‌رچه‌ند ده‌شرافیه‌ت مه‌قامه‌كه‌ ھى
نولنه‌نى به‌زه‌یه‌ى نیه، ئه‌وه‌تا (إِنْ تَعْنَبْهُمْ) پێش (إِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ)
ده‌خات، به‌لام ده‌زانى خودا خودایه‌تى ده‌كات، وێپای كاتى

لیبوردن و به زهیی نواندن، له کاتی تووردهیی و ده رخستنی ده سه لاتیشدا ده توانی ببوری .

ئایه ته کانی (۱۱۵- ۱۱۸) ی سوره تی (المائدة) و ئهم گفتوگویی نیوان پهروه دگار و مه سیحی پیغه مبه ری (د.خ) له لایه که وه نواندن ده وشاوه ترین وینه ی به ندایه تیه و له لایه کی دیکه شه وه ده رخستنی ده ریای سۆز و به زه بیه که که له مه ستیکی قوولی مرقفئو سستییه وه سه چاوه ی گرتووه ، با مرقفه کانیش نه و که سانه بن که عیسا به خودا ده زلفن.

ناشی خویندنی ئهم ئایه تانه ناخمان نه هه ژینن، ئاخر پیغه مبه رمان (موحه مه د. د.خ) شه ریکیان له ده می خویندنی قورئاندا که که یشته به رده م ئهم ئایه تانه نوقمی گریان بوو، ئا ده مه و به بیان به ده م گریان وه هه ر ئهم ئایه ته ی ده گوته وه . وه ک ئیمام نه حمه د له (ئهبی زه پ) ده وه ریولیه نی کردووه : ((إن تعذبهم فإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ/المائدة/ ۱۱۸)).

نەبەز ھەورامی (مەبەز ھەورامی):

شانازیی کردن به موحه مەدەوہ لە بەرانبەر پێغەمبەرێکی
برایدا (سلوی خولیان لیبیت) بەجۆرێک کە بۆنی دەمارگیری
لیبیت کارێکی نەشیاو و نایروستە و پێغەمبەرمان (د.خ) خۆی
رێگەی لیگرتوو: (عن ابي سعيد الخدري ، عن الرسول: لا
تخبروا بين الانبياء / متفق عليه) ھەرۆھە: (عن ابي هريرة -
رض :- لا تفضلوا بين الانبياء / اخرجه البخاري / مشکاة
المصابيح) بەتایبەت کە لەبارەی ھەزەتی مەسیحەو (د.خ)
ھەرموویەتی: (انا اولی الناس بابن مریم .... ئیبن ھەبیان لە ئەبی
دەودەوہ رێوایەتی کردووە ..).

لە ھەرموودەبە کیشدا کە باسی لە چەند ھەژنێکی خۆی دەکات
زۆرێو دەھەرمووی: "بەبێ شانازییکردن": (انا سید ولد آدم
يوم القيامة .. ولا فخر .. وبيدي لواء الحمد ... ولا فخر .... الخ
/ تیرمزی و ئەحمەد و ئیبن ماجە رێوایەتیان کردووە).

ھەر لە رۆژگاری ژبانی خۆشیدا، رێکەوتوو موسڵمانێک
وچوولە کە یەک لە ھەر باسی ھەژن و گەورەیی پێغەمبەرەکانیان
(ص) ھەر قەسە بکەوێتە نێوانیانەو . موسڵمانەکە بە خۆ
ھەلکێشانەو بەرانبەر بە چوولە کە بە: "والذي اصطفى
محمدا على العالمين ...." ئەویش بە ھەمان ھەستەو ھەلام

تيمان و نازادی .

بداته وه: "والذي اصطفى موسى على العالمين...." له
ثاكاميشدا به رانبر به سكالای جووله كه كه لای پیغه مبه ر(د.خ)،
به موسلمانان بفرمودی: ((لا تغيرونی علی موسی .... الخ
/صحيح البخاری)) "۱".

مه سیح دوا پیغه مبه ری (به نی نیسپائیل)ه، (موحه مبه د) یش
دوا پیغه مبه ری مرقایه تیه و راسته وخز به دووی مه سیحدا
هاتووه و پیغه مبه ری دی نه که وقتزه نیوانیان.

(مه سیح) مژده هیئی هاتنی پیغه مبه رمانسه ((انی رسول الله
الیکم مصدقا لما بین یدی من القوراة و مبشرا برسول یاتی من
بعدی اسمه احمد... /الصف/۶)) ،... شونکه وتووه راسته قینه کانی
(مه سیح) یش له وانه بوون که نقر له به یامی نیسلامه وه نیزیك
بوون، قورئان به م شیوه یه ستایشی نه وان ده کات:

- ((لتجدن اشد الناس عداوة للذين امنوا اليهود و النین اشرکوا
ولتجدن اقربهم مودة للذين امنوا الذين قالوا انا نصاری ذلك بان
منهم قسيسین و رهبانا و انهم لا یستکبرون/المائدة/۸۲)).

- ((واذنا سمعوا ما انزل الی الرسول ترى اعینهم تلخیص من الذم
مما عرلوا من الحق یقولون ربنا امننا فاکتبنا مع
الشاهدین/المائدة/۸۳)).

— ((ما لنا لا نؤمن بالله و ما جئنا من الحق و نطمع ان يدخلنا
رينا مع القوم الصالحين، فاثابهم الله بما قالوا جنات تجري من
تحتها الانهار خالدين فيها و ذلك جزاء المحسنين/العائدة/٨٤)).
— ((ليسوا سواء من اهل الكتاب امة قائمة يقتلون آيات الله اثناء
الليل وهم يسجدون... يؤمنون بالله و اليوم الآخر و يأمرون
بالمعروف و ينهون عن المنكر و يسارعون في الخيرات و اولئك من
الصالحين/ال عمران / ١١٣-١١٤)).

له هيجره‌تی هه‌تێدێک له یارانێ پێغه‌مبه‌رماند(سلاوی خودایان
لێبیت)بۆ ولاتی حه‌به‌شه و بوونیان به‌ په‌نا به‌ر له‌ سێتیه‌ری
ده‌سه‌لاتی (نه‌جاشی)دا که‌ پاشایه‌کی دادپه‌روه‌ری سه‌ر
به‌ نایینی مه‌سیح بوو، و تێه‌یه‌کی دیکه‌ی ئه‌م ئێزیکیه‌ی نێوان
موحه‌مه‌دی پێغه‌مبه‌رمان و مه‌سیح و شێرکه‌وتووانی تێدا
ده‌دره‌وشیته‌وه‌.

بلاو بوونه‌ی ئیسلامیش له‌ مه‌دینه‌ به‌ر بێ ناسته‌نگیه‌. له‌ چاو
مه‌ککه‌دا . ده‌شی هه‌کاره‌که‌ی مانه‌وه‌ی ئاسه‌واری نه‌وه‌زا
ئێمانیه‌ی په‌یامه‌کانی حه‌زه‌تی موسا و عیسا(س) بووبیت.
هه‌ر بۆیه‌ش ده‌رگای دیاالوگ له‌ نێوان ئیسلام و ئایه‌نەکاندا . به
تایبه‌تی نه‌ه‌لی کێتاب — تا پۆزی قیامت به‌ کرلوه‌یی
ده‌مێنێته‌وه‌ ((قل یا اهل الكتاب تعالوا الی کلمه‌ سواء بیننا و
بینکم الا نعبد الا الله ولا نشرک به‌ شیئا ولا یتخذ بعضنا بعضا

اریابا من دون الله.. فان تولوا فقولوا اشهدوا بانا مسلمون/آل عمران/ ۶۴)) خرقه گاه را هم دیالوگه‌ها به ناکام نه‌گه‌بشتن، نه‌وا ده‌بن له‌گه‌ل موسلماناندا پی‌کوه و به ثابینی خویانه‌وه بزین و پی‌وه‌ندی جورا و جور له نیوانیاندا هه‌بیت:

— ((و طعام الذین اوتوا الکتاب حل لکم و طعامکم حل لهم.... و المحصنات من الذین اوتوا الکتاب من قبلکم.... / المائدة/ ۵))

و پرای ئه ————— م نایه‌تانه که باس له هیندی مامه‌له‌ی تاییه‌ت له نه‌هلی کیتاب ده‌که‌ن وه‌ک هه‌لالینی خوارینیان و خواستنی ئن لینیان و ... هتد، کومه‌لن نایه‌تی دی که باس له پیزگرتنی مرۆف به گشتی و نازادی نایینی و باس له دالبه‌روه‌ری و میهره‌بانی و بورده‌باری و غه‌درنه‌کردن و نه‌مه‌کداری ده‌که‌ن " چوارچینه‌یه‌کی گشتی مامه‌له‌ی کردن له‌گه‌ل ناموسلمانان به‌گشتی. نه‌مه‌بجگه له‌وه‌ی که نازادی باوه‌ی و ثابین، کومه‌لن مافی بیکه‌ی وه‌ک نه‌جامدانی دروشمی نایینی و دروستکردنی په‌رستگه و پیکه‌ینانی کومه‌له و پیکه‌راوه‌ی 'سیاسیش به نوای خویدا ده‌هینیت.

په‌ز به‌هه‌وه به‌ ناسمان:

له سه‌ره‌تادا گوتمان خودای گه‌وره له جوړی دروست کړېندا
ده‌سه‌لات و مه‌شینه‌تی خوی نو‌اندووه و له خه‌لق‌کړنی مراد
چه‌ند وینه‌یه‌کی لیکجودای (خه‌لق) ی نیشانداوه،
لیره‌شدا ده‌لین له مراندیشدا چه‌ند وینه‌یه‌کی لیکجودای
نیشانداوه

- مردنی (هاروینانی نه‌شکوت): ((فضرینا علی اذانهم فی الکهف
سنین عدها، ثم بعثناهم / الکهف/ ۱۱))... ((و تحسبهم ايقاظا وهم
رقود / الکهف/ ۱۸)).

- مه‌رگی (نیدریس/ سلوی خوی لیبیت).. ((و رفعناها مکانا
علیا /مریم/ ۵۷)).

- مه‌رگی (عوزه‌یر / سلوی خوی لیبیت).. ((فاماته الله مئة
عام ثم بعثه / البقرة/ ۲۵۹)).

- مه‌رگی (سوله‌یمان/ سلوی خوی لیبیت).. ((فلما قضینا
علیه الموت ما دلهم علی موته الا دابة الارض تاكل منسئاته /
سبا/ ۱۴)).

نه‌مانه چه‌ند جوړ و چه‌ند وینه‌یه‌کی لیکجودای مه‌رگ بوون،
جودا له و مردنی که یتمه ده‌بینین، خوداوه‌ند له و وینه‌یه‌وه
گه‌وره‌یی و ده‌سه‌لاتی خوی نیشان دده‌ات، هه‌روه‌ک له

(خەلق)دا، خەلقى ئادەم و حەوا و عیسا(سلاوی خودلیان لیبیت
(که هەریەکەیان چودا لەبەکتر و جودا لە مرقفانی ئاسایی
خەلق کرلون، دەسهلاتی خۆی نیشانداوه.

مەسیح پێغه مەبە ریش (سلاوی خودای لیبیت) وەك چۆن خەلق
کردنی و هاتنی بۆ سەر زەوی موعجیزەیی بوو، مژدەیی
خەلقکردنی لە ئاسمانەوه گەیەنرایە سەر زەوی بە ناو و
نازناوییهوه، ئاساییه لە کۆتایی ژيانی زەمینیشدا بۆ ئاسمان بۆ
نشینگی پێشروی خۆی، بۆ خزمەتی پەرورەدگاری و بۆ
سەرچاوهی خەلقکردنی بگهێتەوه، ئاخرا ئه و راسته و خۆ له
نه فخری پۆچی خودا به وجود هاتبوو، راسته هه موو رۆحیک بۆ
ئاسمان بڵند ده بێتەوه، به لام (مەسیح) جهسته شی له گهڵ
رۆحیدا بهرز کرایهوه، چونکه جهستهی له نێو رۆحیدا
سووتابوو، ئه و هێندهی که رۆح بوو جهسته نه بوو، ئه و هێنده
عابیدانه و رۆحانیانه ژیا، نهیهشت ئه و رۆحهی غویاری سەر
زەوی لی بنیشی، به پاکی و درهوشاوهیی هێشتیهوه، تاخودای
گهوره به دهستی قودرەتی خۆی بۆ ئاسمان بڵندی کردهوه،
ئە و هاتنی بۆ سەر زەوی و تێپهربوونی به سەریدا هه مووی
موعجیزەیی بوو، گهرا نه وه شی ئاساییه موعجیزەیی بیت،

